ANUL XXI
48
(866)
Sîmbătă
2 decembrie
1978
10 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

1 DECEMBRIE 1918

«Unire-n cuget și-n simțiri»

1 DECEMBRIE 1978

Zile istorice

Sînt atît de aproape în timp și, mai ales, atît de aproape de sufletul și conștiința noastră ideile înălțătoare cuprinse în ampla expunere făcută de tovarășul Nicolae Ceaușescu la Sesiunea solemnă comună a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, Marii Adunări Naționale și Consiliului Național al Frontului Unității Socialiste, sesiune consacrată aniversării a 60 de ani de la formarea statului național unitar român.

În viața unui popor sînt momente cînd, sărbătorindu-și istoria, face istorie. Un asemenea moment l-a trăit, ieri, întreaga Românie, toți fiii săi, fără deosebire de naționalitate. Evocarea emoționantă a actului istoric al Unirii de la 1 decembrie 1918, a faptelor de jertfă și luptă, de gînd și visare care l-au premers, precum și a împlinirilor ce i-au urmat, edificate fiind de popor, sub conducerea partidului comunist, se va încrusta în memoria timpului ca un veritabil document al demnității și conștiinței naționale, va da seamă viitorimii de ceea ce trăia și gîndea țara într-un an în care, sărbătorindu-și istoria trecută, se sărbătorea pe sine, cea prezentă, își sărbătorea certitudinile construcției socialiste și certitudinile viitorului comunist aflate în mîinile și gîndirea creatoare ale poporului.

Încununare semnificativă și sublimă a unor zile de angajare a conștiințelor și de sărbătorească unitate, aniversarea a șase decenii de la Unire se adaugă, firesc, viului și responsabilului dialog dintre partid și popor, dintre secretarul general al partidului, președintele României, și națiunea care l-a investit cu unanima încredere a fiilor ei, cu omeneasca sa dragoste, cu speranța și convingerea că, sub conducerea sa fermă și clarvăzătoare, ziua de azi și ziua de mîine nu vor fi tulburate în libertatea și suveranitatea lor.

În aceste zile, la cererea reprezentanților clasei muncitoare, ai țărănimii, ai oamenilor de artă, ai celor chemați să fie scut de nădejde cuceririlor revoluționare ale poporului, președintele României a înfățișat practic întregii țări, cu claritate și profunzime, activitatea și semnificațiile activității delegației române la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia, care a avut loc la Moscova.

Încă o dată, din acest dialog — purtat cu multă răspundere față de destinele poporului român și, totodată, față de destinele umanității, ale progresului, civilizației și păcii lumii — oamenii muncii de la orașe și sate au luat act, cu cetățenească mîndrie, de consecvența, principialitatea, spiritul rațional și constructiv al politicii partidului și statului nostru în problemele majore cu care este confruntată omenirea, de fermitatea comunistă cu care sînt slujite interesele și aspirațiile fundamentale ale tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate, idealurile suveranității naționale, cauza socialismului, colaborării și păcii în întreaga lume, idei magistral prezentate și în ampla analiză a situației internaționale cuprinsă în expunerea la sesiunea solemnă, în vibrantul și profundul apel adresat lumii întregi pentru a se angaja în realizarea unui climat de pace și încredere reciprocă, propice punerii în valoare a nelimitatelor energii ale umanității.

Încă o dată poporul și-a evocat pentru sine și pentru viitorime, temeiurile care îi dau dreptul la o existență demnă, la un merit prestigiu în conștiința lumii. Cu profundă satisfacție oamenii țării și-au declarat acordul cu poziția adoptată de delegația română, cu Declarația statelor participante la Tratatul de la Varșovia și principiile înscrise în ea, adoptate cu acest prilej, Declarație care corespunde pe deplin situației internaționale actuale, la a cărei elaborare și-a adus o contribuție activă partidul nostru.

Hotărîrea Plenarei Comitetului Central al partidului exprimă deplina aprobare și o înaltă apreciere față de activitatea secretarului general al partidului, președintele României, tovarășul Nicolae Ceaușescu, a delegației României la Consfătuirea de la Moscova, dă glas acordului

Luceafărul

Continuare în pag. a 6-a

„Aniversarea a șase decenii de la înfăptuirea statului național unitar român ne oferă prilejul de a afirma cu toată satisfacția și mîndria patriotică, că idealurile revoluționare pentru care s-au jertfit înaintașii noștri, pentru care s-au jertfit socialiștii, comuniștii, pentru care au căzut muncitori, țărani, intelectuali, pentru care poporul nostru a dat un mare tribut de sînge, se înfăptuiesc, sub conducerea Partidului Comunist Român, care asigură avîntul neîntrerupt al forțelor de producție, al dezvoltării economico-sociale, ridicarea gradului de civilizație, a nivelului de trai al poporului nostru, afirmarea cu deplină putere a principiilor socialismului, ale umanismului revoluționar".

NICOLAE CEAUȘESCU

Nobila idee a păcii

Ca fiu de militar, m-am jucat întreaga copilărie de-a armata, de-a soldații, de-a războiul. Desfășurările de trupe, învăluirile, asalturile mi-au părut multă vreme adevărata menire a bărbatului ce visam să fiu. Naivitate copilărească hrănită de lectura epopeilor homerice, de romanele eroice cu panașe, cuvinte grandiloc-vente, asalturi și alte cutezanțe.

Adolescența, deschiderea ochilor pe realitățile crude ale războiului, șirul de imagini ale suferințelor pricinuite de revărsarea universală de ură și orbire ca și deschiderea ochilor minții de concepția marxistă privitoare la pace și război, m-au trecut definitiv în tabăra celor ce iubesc cu pasiune pacea și visează la creație, la civilizație, la emanciparea omului.

Mircea Horia Simionescu

Continuare în pag. a 6-a

Vocea țării

Se spune că în lume cuvîntul are semnificația lui, are mesaj spre om, spre inima lumii. Se spune că, de asemenea, cuvîntul are ecou, stîrnește vibrații și atitudini, voință și crez. Cuvîntul — principalul mijloc de înțelegere între oameni —, însoțit de fapte, dă glas dorinței de împlinire, de viață lungă și fericire. Cuvîntul și fapta pot aduce, dacă devin un singur crez, o singură voință — pacea, înțelegerea între oameni.

Cuvinte simple, dar cu adînci rezonanțe, rostite cu gîndul curat și curaj

Horvath Dezideriu

Continuare în pag. a 6-a

Încredere în rațiune

În preziua sărbătoririi Unirii, președintele Nicolae Ceaușescu ne-a adresat cel mai înalt mesaj de pace, de respect pentru independența și suveranitatea popoarelor, de încredere în rațiunea și în demnitatea umană. Acesta este de fapt mesajul pe care România — în ora cînd, muncind în liniște și clarviziune, aniversează împlinirea a șaizeci de ani de la realizarea idealului național, și cînd, o lume sfîșiată cum este cea de astăzi, are nevoie vitală, ca de rare ori în întreaga sa istorie, de liniște și clarviziune — îl adresează lumii întregi. Analizînd situația internațională actuală și constatînd că nu sînt nece-

Radu Petrescu

Continuare în pag. a 6-a

Telegramă

Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Mult stimate și iubite tovarășe **NICOLAE CEAUȘESCU,**

Scriitorii din țara noastră, fără deosebire de naționalitate și aparținînd tuturor generațiilor, au luat cunoștință cu profundă satisfacție de poziția revoluționar-patriotică adoptată de delegația țării noastre, condusă de dumneavoastră, la recenta consfătuire a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia. Cu legitimă mîndrie am constatat că Declarația comună a țărilor participante la consfătuire reflectă multe dintre principiile care călăuzesc activitatea internă și internațională a partidului și statului nostru, principii la a căror elaborare ați adus o strălucită contribuție.

Am aflat totodată, din comunicatul ședinței din 24 noiembrie a.c. a Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., că delegația noastră nu și-a dat acordul în legătură cu unele probleme militare ale Tratatului de la Varșovia. Exprimăm și pe această cale deplina

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Continuare în pag. a 6-a

O Horă

Frații mei din România, strînși ca frunzele pe ram,
pentru care scriu cuvîntul cel mai sfînt din cîte am,
frații mei de toată ziua, frații mei de viitor,
luminați de steagul roșu și de steagul tricolor,
frații mei de omenie, tineri și bătrîni și buni,
ale căror munci rostire-s trudei mele-n zori de luni,
frații mei frumoși și harnici ca albinele din stup,
în a căror veșnicie steaua vreau să mi-o întrup,
frații mei de ieri și astăzi întru care eu exist
după chipul și simțirea scrise-n codex comunist,
frații mei, mărire vouă, peste miile de ani,
înflorind grădina țării, frați români, maghiari, germani.

Petru Anghel

Marele act al istoriei

Ziua de **1 Decembrie** este înscrisă cu litere de foc în conștiința națiunii, alături de celelalte zile mari ale ei: **24 Ianuarie, 9 Mai** și îndeosebi **23 August.** Au trecut 60 de ani, dar rezonanța actului istoric vibrează cu egală intensitate în inima și mintea românilor. Acea zi de 1 Decembrie n-a fost un dar sau o concesie a unora dintre marile puteri și nici un act de conjunctură, ci **împlinirea legică a unui proces secular și al unor năzuințe milenare.**

Puține popoare ale lumii au dus cu ele, în cursul istoriei lor, un atît de intens simțămînt de unitate cum au făcut-o românii. Puține limbi au asigurat în așa măsură permanența și deplina posibilitate de comunicare între fiii aceluiași popor, împărțit prin vicisitudinile istoriei în țări diferite, cum a făcut-o limba română. Lipsită de dialecte, extraordinar de unitară, această limbă a dat purtătorilor ei conștiința originii comune și a frățietății lor. Cărțile românilor n-au fost, încă din secolul al XVI-lea, cărți ce se adresau numai uneia sau alteia dintre ramurile neamului românesc, ci cărți care firesc erau scrise în limba tuturor și se adresau tuturor prin conținut și mesaj. Convingerea profundă a originii comune și a frățietății românilor a exprimat-o în primele decenii ale veacului al XVII-lea Grigore Ureche, cronicarul moldovean care a proclamat energic lozinca : „Noi de la Rîm ne tragem" și care a subliniat unitatea locuitorilor țărilor române în ciuda unor granițe despărțitoare. Carpații n-au fost însă niciodată zid despărțitor, după cum nici Milcovul n-a putut separa pe români. Dimpotrivă, granița acelei vremi era o zonă de contact și de schimb economic și cultural. Tendințele de apropiere, alianță și uneori chiar unire politică nu au fost, de asemenea, întîmplătoare, ci firești, rezultînd din năzuințe profunde și din amintirea Daciei lui Burebista și a lui Decebal și a Daciei romane a lui Traian.

Cînd s-a trecut, sub impulsul transformărilor decisive, în perioada destrămării feudalismului, de la neam la națiune și de la conștiința de neam la conștiința națională, unitatea a devenit ideea-forță a dezvoltării națiunii, ea punîndu-și pecetea pe întreaga evoluție a acesteia. Românii au început atunci lupta lor **hotărîtoare** pentru realizarea statului unitar, independent și modern. Revoluția din 1848 a pus întreaga problematică a făuririi **noului** stat național românesc și totodată a fost preludiul constituirii sale. În 1859, „unirea cea mică" era realizată. Actul ireversibil al Unirii Principatelor a trebuit acceptat de marile puteri și România a devenit o realitate europeană. La mai puțin de două decenii, statul național și-a cucerit apoi independența.

Acestea au fost premisele desăvîrșirii statului național unitar român în hotarele națiunii, proces al cărui moment culminant l-a reprezentat „marea unire" de la 1 Decembrie

Dan Berindei

Continuare în pag. a 10-a

La aniversare

Aniversarea pe care o serbăm în toată țara și pe care români din alte țări o evocă induioșați cu străvechiul nostru **dor,** dorește să pună în evidență, o dată mai mult, o idee fundamentală, o permanență a întregului mod de a înțelege sensul și importanța evenimentului sărbătorit și anume aceea că marele ideal al unirii și neatîrnării n-a intrat niciodată în sfera utopiei ideologice și nici în fatalismul mișcărilor politice determinate la nivelul marilor puteri, ci a reprezentat, — în chip activ și combativ, — o luptă conștientă, continuă, multiseculară, ale cărei concluzii istorice, scrise cu sîngele ostașilor noștri pe cîmpurile de luptă, cu truda și elanul oamenilor muncii pe harta Țării, n-au avut nevoie de bunăvoință, ci de simpla recunoaștere politică onestă din partea celorlalte state participante, sau beneficiare, ale ultimelor două războaie mondiale și ale altor capitole din istoria Europei.

O altă idee de bază a sensului înalt al acestei aniversări și care se detașează prin consecvența sa pe un traseu milenar, este participarea întregului popor (adică a românilor din toate provinciile, inclusiv din teritoriile aflate vremelnic sub stăpînire străină), la întregul proces al cuceririi independenței României și la făurirea statului național unitar român după primul război mondial.

După actul memorabil al unirii iscălit cu sîngele lui Mihai Vodă-Viteazul pe Cîmpia Turzii, a urmat Unirea „principatelor române", de acum 120 de ani, care reconfirma o dată mai mult, — și o dată pentru totdeauna, — identitatea etnică a muntenilor și moldovenilor, a „româno-moldo-vlahilor" — ca să folosim expresia aleasă de Dimitrie Cante-

Mihnea Gheorghiu

Continuare în pag. a 8-a

Inimi fierbinți

De-a lungul istoriei sale zbuciumate, Ardealul a rămas ca un dulce-amar cîntec de fluier, transmis din sînge în sînge, din rod în rod, pînă la noi ; cu siguranță, ca un jurămînt pe zeii lui Decebal va hălădui mai departe în timp, va trece în cei ce vin, în cei ce vor veni, în eternitate.

L-a purtat Gelu Românu prin voivodatul lui încărcat de vestigii apuse și dragoste de codrii puternicilor zimbri.

L-a purtat Iancu de Hunedoara, în lupta și victoria asupra otomanilor, lîngă Sibiu, anticipînd visul Marelui Mihai, „Domn din mila lui Dumnezeu al Țării Românești și al Ardealului". Cîte stele s-au stins și cîte comete și-au întins diafanele fîre de lumină peste Alba Iulia ?! Pașii lui Mihai în bă-

Letiția Vladislav

Continuare în pag. a 6-a

IN ACEST NUMĂR :

● Un vis de șase decenii
● reportaj de Ion Longin Popescu
● «La trecutu-ți mare, mare viitor»
● Omagiul poeților
● Corespondent special pentru Unire
● reportaj de Constantin Stan și Dan Mucenic

● Martori la Unire
● filmul evenimentelor de Mihai Stoian
●
● G. Călinescu și scriitorii transilvăneni de M. Ungheanu ● Literatura și „unirea cu țara" de Pompiliu Marcea ● Ziariștii transilvani pribegi și triumful Albei Iulii de Ion Clopoțel
●
● Ecouri ale actului Unirii în lume
● semnează ● Ion Dodu Bălan și ● D. Ivănescu

UN VIS DE ȘASE DECENII

Către Alba Iulia venea poporul în sărbătoare; o mistuire ca o flacără purta pașii națiunii către acel Platou al izbînzii. Venea opincarul din Galtiu, din Țara Moților, din Biharia. O strălucitoare Mecca era atunci Alba Iulia. Țara urma să fie de-acum întreagă, iar Alba — osia pe care urmau să se rostogolească roțile „progresului său liberal". Conștiința națională urma să fie Farul călăuzitor, catalizatorul înfăptuirilor inscrise în Rezoluția Marii Adunări Naționale. Poporul trintise căciula, în beția clipei, căci luminații tribuni anunțaseră reformă agrară, drept la întruniri, vot universal, libertate pentru presă, propășire industrială, ridicarea nivelului de trai, fericire și bunăstare. România jubila ca sub o narcoză; un pictor naiv ar fi fost imboldit să picteze flori mari, cărnoase, flori sociale, atît pe cer cît și pe pămînt...

Visul României noi

Poporul înfăptuise Unirea fără nici o condiție, fiind vorba de închegarea organică, imperativă, de afirmarea de drept a ceea ce veacurile consfințiseră de fapt.

Dar care era, totuși, vrerea acestui popor, seculară și ea, la ce visau opincarii din Mărginimea Sibiului, învățătorii ardeleni, muncitorii Clujului și ai Bucureștiului, cele 17 milioane de români contemporani cu această Unire? Libertate și neatîrnare, dezrobire națională și socială, drepturi egale și respectul față de om, democrație și progres social, așa cum se cuvenea unei țări mai mari și mai puternice.

Țara era însă pustiită de război, poporul flămînd. Clasa conducătoare, acum fortificată și cu puterea crescută, se înscria tot mai rapid într-o confortabilă curbă a uitării promisiunilor făcute. Pe această traiectorie, clasa conducătoare și-ar fi dorit liniște și pace, căci capitalul avea nevoie de aceasta în tendința-i de explozie în lanț. Conștiința socială a poporului bine-ar fi fost de-ar fi rămas adormită sub fastul curat al costumelor populare, al artificiilor și serbărilor de pe uliițe, sub atracția programului liberal de guvernămînt... Dar această conștiință s-a dovedit trează încă din primele zile de după Marea Adunare, căci poporul avea imprimat în ființa sa, după veacuri de luptă socială, adevărul acesta, consemnat într-unul din ziarele vremii: „Dezrobirea națională e numai o floare stearpă dacă nu merge împreună cu îndreptățirea socială, cu ridicarea poporului la o treaptă de viață mai înaltă" („Adevărul", 8 decembrie 1918). Cine să „opereze" însă această ridicare a vieții poporului unit pe o treaptă mai înaltă? Care să fie acea forță în stare de o astfel de mintuire? Poate liberalii și capitalul clasei avute? Iată, liberalii, „conform trecutului, se prezintă cu un program îngrijit, studiat în amănunte, elaborat anume ca să atragă" („Socialismul", 11 decembrie 1918). Iar capitalul, „în întregimea lui în România, departe de a fi fost periclitat de revendicările muncitorilor, a trecut în acest timp de după război, cînd masele muncitoare n-au avut ce mînca și ce îmbrăca, printr-o perioadă într-adevăr de aur" („Socialismul", 20 aprilie 1920).

În aceste condiții, forța revoluționară care și-a asumat rolul de conducere a maselor în lupta împotriva exploatării, pentru o adevărată unire, a fost Partidul Socialist și Uniunea Sindicatelor din România. În „Declarațiunea" din 13 februarie 1919, Partidul Socialist făcea cunoscut că „își ia angajamentul, ca reprezentant al clasei muncitoare, de a lupta împreună cu muncitorimea din teritoriile alipite pentru respectarea libertăților și dreptăților cucerite și socoate ca un punct al său de onoare respectarea drepturilor minorităților de altă naționalitate". Vizionară și însuflețitoare, cu adevărat inspirată din năzuințele maselor, „declarațiunea" acestui partid prevedea în primul rînd unitate, căci „în fața puterei burgheziei române întărite prin unirea înfăptuită se impunea întărirea și unirea mișcării socialiste".

ÎN ACEST SCOP, PARTIDUL SOCIALIST DIN ROMÂNIA FACE APEL LA TOATE FORȚELE PROLETARE ȘI SOCIALISTE, PENTRU UNIFICAREA LOR, FORMÎND UN SINGUR PARTID PROLETAR, CARE SĂ DUCĂ ÎNAINTE LUPTA CLASEI MUNCITOARE DIN NOUA ROMÂNIE. ROMÂNIA NOUĂ DE ASTĂZI TREBUIE SĂ DEVIE ROMÂNIA SOCIALISTĂ DE MÎINE.

Visul poporului este preluat, iată, de cea mai puternică forță politică democratică și ridicat la rang de principiu de luptă, apropiindu-l prin aceasta de clipa împlinirii.

Ca urmare a prosperării capitalului, la numai un an după Unire, sînt consemnate 137 de noi întreprinderi. Clasa muncitoare devine tot mai numeroasă, mai puternică. Aproape 1 milion de muncitori vor consemna statisticile în anul 1921! Nici nu se stinseseră bine artificiile de sărbătoare cînd exponenți ai acestei clase, tipografii bucureșteni, au declanșat una dintre cele mai mari greve de la începutul secolului. La 13 decembrie 1918, pe acești muncitori și pe cei ce s-au solidarizat cu ei, i-au întîmpinat mitralierele în Piața Teatrului Național.

O altă mișcare muncitorească, fără precedent, avea să se declanșeze în anul 1920. „Pregătiți-vă de grevă generală! sună chemarea Partidului Socialist. Toată muncitorimea din regat și noile teritorii va încrucișa brațele! Trăiască greva generală! O grevă cum încă n-a știut-o și n-a simțit-o clasa stăpînitoare pînă acum! Pornim la luptă cu credința că avem o lume de cîștigat! Această luptă ne-a fost impusă de guvern". Nu s-ar spune, deci, că guvernul se bucura de prea multă popularitate... Fotografii de epocă păstrează pentru memoria noastră secvențe de stradă în care flămînzii și șomerii așteaptă la cozi interminabile un polonic de ciorbă din mila publică. Inflația atinge proporții uriașe: „5 miliarde! Aceasta e cifra formidabilă atinsă de bugetul României (față de 600 milioane în 1914)" — „Socialismul", 3 mai 1920.

Ce era de făcut în aceste condiții? Domnul Argentoianu are o soluție salvatoare la care poporul reunit trebuie să ia aminte: „Trebuie ca muncitorii și țăranii, funcționarii și invalizii, orfanii și văduvele să-și stringă cureaua". Cine sunt aceia, avînd „cureaua strînsă", care cerșesc pe stradă, ori așteaptă un codru de pîine la ospătăria populară? Sunt eroii care au înfăptuit unirea. Statul le-a dat 30 lei pe lună și crede că s-a achitat cu aceasta. Iată dar un teren cît se poate de favorabil „infiltrației" ideilor socialiste atît la orașe cît și la sate.

Anul 1921 debutează nu mai puțin liniștit decît 1920. Au loc conferințe ale grupărilor comuniste din diferite orașe. Sub directă influență comunistă, minerii din bazinul minier Baia Mare cer reducerea zilei de lucru și salarii mai mari, metalurgiștii din București, navaliștii din Galați, tipografii din Arad declanșează greve și demonstrații de stradă.

Rezoluții pentru viitor

În numai trei ani, clasa muncitoare din marea Românie a făcut un pas uriaș în ceea ce privește înarmarea sa cu ideologia necesară luptei de clasă. Acumulările de experiență politică au condus în mod obiectiv conștiința muncitorească pe o treaptă calitativ superioară. În mod imperios, datorită complexității tot mai mari a luptei de clasă precum și ca urmare a influenței puternice a marxism-leninismului, la 8 mai 1921, Congresul Partidului Socialist, chemat „să dea directivă marilor transformări sociale începute deja" („Dreptatea", 8 mai 1921), a hotărît afilierea sa la Internaționala comunistă și schimbarea denumirii în Partidul Comunist din România. Pe ordinea de zi a Congresului a figurat, printre altele, **problema agrară, presa și propaganda, chestiunea naționalităților, mișcarea de tineret, mișcarea feminină.** Adică aproape exact aceleași probleme din Rezoluția de la Alba Iulia, rămase în mare parte în stadiul de promisiune. În perioada 1922—1923, sub influența directă a Partidului Comunist, au fost declarate 332 conflicte colective de muncă, din care 100 de greve cuprinzînd peste 10 000 de muncitori. Începînd cu aprilie 1924, partidul este scos în afara legii. La Congresul al III-lea al P.C.R., ținut la Viena, s-a arătat, printre altele, că „sarcina cea mai de seamă a P.C.R. este întărirea influenței partidului comunist în sindicate, refacerea unității mișcarii sindicale". După anii 1928—1929 un nou pericol de război amenință Europa. Și de această dată, Partidul Comunist a fost cel care, primul, a tras semnalul de alarmă în legătură cu pericolul ce se apropia vertiginos. Încă de la Congresul al IV-lea al P.C.R. din 1928, între rezoluțiile adoptate a figurat acea privind „organizarea luptei împotriva pericolului de război". În perioada crizei mondiale, 1929—1933, cînd asupra claselor muncitoare, funcționarilor și a altor categorii de salariați publici, au apăsat curbele șomajului și teroarea poliițiștilor, P.C.R. este principalul organizator și conducător al luptei de clasă, al marilor greve și demonstrații ale petroliștilor, ceferiștilor și minerilor. Lupeni '29, Ploiești '32, Grivița '33 — iată trei din cele mai sîngeroase repere ale acelor ani. Numai în anul 1933 au avut loc în țară 1 698 acțiuni muncitorești la care au participat 67 000 muncitori. 1933 este și anul în care tînărul comunist Nicolae Ceaușescu va fi arestat pentru prima oară pentru participarea la acțiuni muncitorești. De asemenea, către sfîrșitul lui 1933 va lua ființă Comitetul Național antifascist, în cadrul căruia va acționa același tînăr revoluționar Nicolae Ceaușescu. În octombrie 1933, C.N.A. lansează următorul apel: „Facem apel la unirea tuturor forțelor muncitorilor și intelectualilor să formeze pretutindeni, în toate orașele, satele, fabricile, birourile și cartierele, comitete antifasciste".

În perioada 1934—1938, P.C.R. a organizat și condus nu mai puțin de 1 368 de acțiuni muncitorești, la care au luat parte peste 700 000 de oameni.

Spectrul războiului amenință tot mai puternic popoarele Europei. La 17 martie 1939, Partidul Comunist din România declară: UNIȚI-VĂ CU TOȚII ÎNTR-UN SINGUR FRONT PUTERNIC CONTRA LUI HITLER ȘI ALIAȚILOR SĂI. NUMAI UN POPOR BINE HRĂNIT, SĂNĂTOS ȘI LIBER VA PUTEA SĂ-ȘI APERE ȚARA. LUPTAȚI PENTRU ÎMBUNĂTĂȚIREA NIVELULUI DE TRAI. PENTRU RESTABILIREA DREPTURILOR ȘI LIBERTĂȚILOR DEMOCRATICE. PENTRU DREPTURI EGALE MINORITĂȚILOR NAȚIONALE.

Poporul este chemat la lupta care va hotărî, în final, după atîtea decenii de așteptare, împlinirea visului de la Alba Iulia. Partidul comunist a făcut apel în primul rînd la oamenii simpli, la muncitori și țărani, adică la acei „titulari" de drept și de fapt ai acestui vis. În paginile următoare, cu astfel de oameni, surprinși în perioada formării ca generați de rînduirea socială, la despărțirea cărora trebuie amintim din amănunte

Ucenic la o societate anonimă

Muncitorul Nicolae Petre din București, în vîrstă de 52 de ani, este orășean la prima generație. Părăsindu-și satul natal, Clondiru, Buzău, în anul 1939, el făcea un pas salvator pentru sine și pentru familia sa, posesoare a numai 10 pogoane de pămînt ce trebuia împărțit celor 7 copii în viață. Un pas în necunoscut, pe riscul său de copil fără altă perspectivă decît chinuitorul streang al nevoii, fără altă căldură și mîngîiere decît un petec de hîrtie pe care sta scris, cu creion chimic: „Nicule, mamă, vezi de te poartă bine și nu-ți supăra patronii, vezi de nu ne face de rîs în lumea albă, vezi de rămii acolo unde ești, că pe aici e tot cum ai lăsat..."

„Am muncit o vară întreagă să-mi pot cumpăra ghete și pantaloni. Două pogoane de cosit pentru un metru de covercot, la boier Lebu. Frate-meu, Manole, n-a ținut pasul; de aceea, în ziua plecării, el era mai prost îmbrăcat decît mine și pe cînd traversam satul în căruța încărcată cu mălai, păsări vii, brînză de burduf și nutreț pentru cai, nu lui i-a fost adresat un anume salut de la o fereastră pitită în dosul unui corcoduș... Cu noi se afla Grigoriță al lui Ieremia care mă privea cu ușoară invidie pentru marea șansă, pe vremea aceea, de a mă feri de ger în scorbura unui flanel nou din lînă țigale. Mă, Nicule, mă.. ttt... mă Nicule, mă... făcea tata privindu-mă. Unde mergem noi cu bălatu ăsta, domnule, zicea. Poți să-mi spui? Cînd m-am văzut aproape de ținta călătoriei, m-a cuprins frica. Tată, am îngăimat, hai, bre, înapoi. Om găsi noi ceva la Buzău... Dar tata s-a făcut că n-aude. Uite, zice, Niculae, vezi tu luminile alea, vedeți mă? Astea-s becuri electrice, e plin orașul de ele. Așa ceva n-ai să vezi la Clondiru. De ce, am întrebat. Pentru că la astea lumina vine pe fir, iar firul nu poate ajunge pînă la Clondiru, nu e făcut din fabrică să ajungă pînă acolo... Cînd am intrat în București, în lumina unei reclame, l-am zărit pe unu al lui Gheorghe Japonu: mă consătene, l-a întrebat tata, care-i drumul spre Giulești? Nu știu, bre, nea Petre, că sînt bucureștean abia de trei zile. Întreabă-l pe ăla din borcan. Uite-l colo... Am rămas zece zile la unchiu-meu în Giulești, pe strada Bălănei: 25, astăzi biocuri. Mi-a găsit o slujba pe Calea Dorobanți, la atelierul de reparații auto Pelicanul. Figuram în dosare ca muncitor la o societate anonimă, și de aceea m-au repartizat într-un dormitor cu 30 de paturi. La unchiul ăsta al meu nu mai puteam sta, atîta gramadă copii, casă mică, și mă dădea toată ziua, dar fără răutate. Așa c-am acceptat un pat în odaia societății, în care se făcea un singur foc pe zi. Ne scoteau la 5 în bătătură, la 6 în atelier. Mă specializasem în tîmplărie auto, profilul caroseria. Ieșeau scoțuri la un lucrător. Pe lucrătorul ăsta îl chema Năstase Ion, om priceput, dar tare al dracului. „Atenție la mine, mureșu'" strigă dirigintele la intrarea în atelier, să nu vină o spînzare mai sus de caroseria mașinii, să nu te văd holbîndu-te la nemții care se vîntează, n-ai voie să mănînci despre ei! Să nu vă prindă mirlanii de la țară, că ieșiți din la privată fără să m-anunțați". Am îndurat trei ani regimul cazon al atelierului Pelicanul. Timp în care începusem să cunosc Bucureștiul. În București trist, înspăimîntat de tentacularea uriașă, cu străzi întunecate, sfîșiat de mașini sînd al coșilor nesfîrșite la pîine cu mîini „albine ucenicilor", un București prădat de trupele germane, nesigur, cu prăvălii părăsite, devastat, cu o Piață Națiunii devenită piața vînătorilor, chinuit de urlet de sirene, de bombardamente, un oraș în agonie în care, totuși, copil de la țară fiind, te puteai rătăci...

Acel „mîine" al înaintașilor

În august 1944, Partidul comunist este cel care, organizînd și conducînd lupta maselor populare, deschide pentru totdeauna calea pentru adevărata înfăptuire a idealurilor Unirii din 1918. Pas cu pas, an după an, Partidul Comunist Român organizează transformările revoluționare care au făcut din România o țară cu adevărat liberă, unită și independentă. Reforma agrară, proclamarea Republicii, naționalizarea mijloacelor de producție, cooperativizarea agriculturii, întărirea democrației și dezvoltarea artelor și a culturii, intemeierea unor noi relații între oameni, a unui nou umanism, socialist, elaborarea de cutezătoare planuri cincinale — iată principalele elemente ale strategiei de dezvoltare a țării, elaborate de Partidul Comunist. Mai cu seamă de la Congresul al IX-lea, această strategie s-a îmbogățit radical, ca urmare a contribuției de covîrșitoare importanță a revoluționarului comunist Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului și președintele Republicii. Visul de aur al poporului român dintotdeauna, libertatea, pacea și neatîrnarea, este astăzi o realitate. „România nouă de astăzi trebuie să devie Romania socialistă de mîine" — scria în „Declarațiunea" sa Partidul Socialist în 1918. Iată, poporul din România trăiește astăzi acel „mîine" al înaintașilor vizionari, înfăptuind mărețele opere constructive stabilite de Congresul al XI-lea și de Programul partidului, strîns unit în jurul Partidului Comunist Român, călăuzit de înțelepciunea revoluționară a secretarului general, animați de înaltele sale idealuri de pace și progres și pregătind totodată un alt „mîine", acela al viitorului comunist, visul de aur al generațiilor contemporane.

Reportajul nostru nu ar fi complet însă, dacă nu am descrie în cîteva pagini chipurile unor contemporani. O „cîntare" a lor mi se pare totuna cu o cîntare a României socialiste, unite. Libertatea și fericirea lor este, desigur, consecința libertății și fericirii întregului popor. Sînt oameni simpli, „personalități ale muncii", creatori de bunuri materiale și spirituale, anonimi înfăptuitori ai socialismului.

Patru fotografii ale lui Vasile a Vălenarului

Lui Vasile a Vălenarului din Ieud, Maramureș, îi place să se fotografieze. De cîte ori primește oaspeți, deschide albumul. Fotografiile îi amintesc, spune el, „de oarecare împrejmuiri" ale inimii sale din trecut.

1. Aici is în fața căsii mele, era pe la Crăciun, în anul în care am refuzat să mă înscriu la C.A.P. și am primit un lot hăt la fundul lui Dumnezeu. Mă uitam înainte, către casa văduvei Pleș Palaga. Un student de la Cluj care m-a fotografiat mi-o zis că io is un adevărat dac. Mi-o zis că al doilea nume al meu, Chindris, vine de cînd or părăsit italienii Dacia, rămînd prin părțile noastre unu din Florența cu acest nume...

2. Aici încă stau la masă și vorbeam cu Pandele, ce știu eu ce... Cu „Mărășeșu" între degete, cu părul lăsat, mă tînguiam de reumatism. De te uiți în colțul gurii, ai să vezi...

3. O vezi pe soția mea. Eu pe scaun, ea-n picioare. Așa o zis, că eram mai înalt. Ea-și ține mîna la chieptar, și eu mi-s îmbrăcat în alb, cu țigara la mînă. A fost ultima pe ziua aceea, că apoi am lăsat-o, țigara, 9 luni. Eram veseli, cum ne-o spus să fim fotografii, care era foarte glumeț de felul lui. Deasa rîde chiar tare și-și împingea pantofii în fața-și ălălta zadia. Eu purtam opinci. În spate aveam un pridvor sculptat și spațiuri de lemn. A fost o zi tare de veselă...

4. Nu, colorei arată bine. Eu în șatră, cu o nepoțică, iar Ileana jos, pe un țol de lînă. Are ochii, obiele, ațe. Zadia mărănească, roșu cu negru. Se uita în sus și era veselă. În acea zi m-am înscris la C.A.P. la o echipă fulger. Ca fost furier în armată am carte bună, 7 clase; Ileana primise vestea că nu se mai angajau pe moment femei la covoare. I-am spus: taci, nu te amări. A veni și timpul tău...

Cartea de porunci

În comuna Jina din Mărginimea Sibiului se păstrează de veacuri un obicei unic, extraordinar, o mare curiozitate, cred, pentru „moderna" lume occidentală în care bîntuie terorismul, furturile, tîlhăriile în plină stradă. Se numește „Poruncile" și constă în aceea că în fiecare duminică, la ora prînzului, cei care au pierdut sau au găsit ceva, un obiect, un animal, o cheie ori un bou, „publică" faptul într-o carte de porunci pe care primarul o citește cu glas mare în fața sătenilor adunați în piață. Dacă obiectul găsit și „publicat" de trei ori, în trei duminici, nu este revendicat de nimeni, atunci în mod firesc, acesta va rămîne în posesia găsitorului. Iată mai jos, cîteva pilde din această fără egal întruchipare a cinstei din Carpați, un emoționant poem al omeniei, ce nu mai are nevoie de nici un alt comentariu.

„Gheorghe Sterp, agricultor, cu numărul casei 209, a găsit 100 lei pe Pajiște."

„Vingărzean Nicolae, cioban, anunță că a găsit o oaie bucălaie, de 2-3 miei, și cine a pierdut-o să se ducă la domiciliul lui 962."

„Stoica Ion, de la 191, a găsit un țol și o secure. Le publică pentru a doua oară."

„Sava Valeria, de la 1009 a găsit un săcăteu cu merinde."

„Dulău Vasile a găsit un noatin."

„Un om a pierdut un cățel. Cin' l-a găsit să-l anunțe la Consiliu (cățel de intors oile)."

„Vlad Ion, de la 950 a găsit trei oi albe."

„Paca Dumitru, de la 190 a găsit un portofel cu bani."

„Lupu Ioan de la 196 a găsit un ceas."

„Dumitru Budrală a găsit o greblă, care se află expusă în poarta casei sale."

„Cîneva de la Poiana a pierdut un cal negru cu căpăstru. Să-l anunțe la poștă."

„Uscatu Viorica, de la 980 a găsit o icoană"...

Zi de nunți la Miercurea Ciuc

Plouă. Primarul orașului Miercurea Ciuc, Ráduly Alexe oficiază la Casa căsătoriilor. Ceremonialul este obișnuit, se spune „da" cu tărie, se ciocnesc păhările cu „chimion" (băutură secuiască de casă care îl face pe oricare să se viseze mire...), se aprind flash-uri pentru eternitate. La un moment oarecare din cuprinsul îmbrățișărilor de familie, sobrul și distinsul primar izbucnește în lacrimi. Explicația primită mă liniștește: Gyongy, mireasa, este fina dumisale, care a crescut pur și simplu „în pragul casei noastre"... Or, întrucît în subtext este vorba de cunoscutul „Ia-ți, mireasă, ziua bună", toate se lămuresc... Îmi atrage apoi atenția o pereche ce se fotografiază de zor în dosul unui imens buchet de gladiole. El, Țîrlac Emil, electrician la uzina „Tractorul". Ea, Ivás Magda, funcționară. Cum s-ar spune, o nuntă româno-maghiară, fapt care nu e deloc, pe aceste meleaguri, ieșit din comun. Zice socrul mic, Ivás Ștefan: „Asemenea căsătorii sînt foarte dese. Copiii noștri vorbesc între ei românește și ungurește; noi sîntem adepții frăției adevărate, așa cum a fost de veacuri". Pe drumul spre cartierul Sumuleu, mă opresc în centrul comercial al orașului. Plouă. Trecătorii fără umbrelă se adăpostesc în cochetele magazine de cosmetice în care, nu știu din ce pricină, miroase puternic a liliac. Ploaia aduce dinspre munți un pătrunzător și cald miros de fîn proaspăt cosit. Pe un fotoliu roșu, în librărie, o fată cu părul lung, de culoarea amurgului, citește Arghezi tradus în limba maghiară. Umbrelele orașului se „sting" apoi pe rînd și ploaia încetează. Ziua munților a ajuns acum cînd strălucește soarele, abia la jumătate...

Ilustrată de toamnă din Năsăud

În Năsăud, după cum spunea o monografie locală, trăiesc femei nu prea înalte de statură, frumoase, bune gospodine, multe dintre ele lucrînd la Întreprinderea de țesături extra-late din zona industrială a orașului și bărbați bruneți, cu ochi luminoși, care poartă capul tuns și barba rasă, în spiritul vechii tradiții militare a grănicerilor. Vîrsta medie a locuitorilor este 70 de ani, dar frații Ioan, Pavel și Nistor au trecut de 101 ani. Mulți dintre oameni sînt recunoscuți după porecle, unele destul de ciudate, care ar merita, cred, un studiu special. Iată cîteva exemple: Largu, Tupcil, Tătuca, Flusa, Sfencu, Schipa, Hrana, Murelu, Schircăl, Crăcuțu, Pușuca, Sperla... Cînd cobor în pitoreasca gară a Năsăudului, pierdută în iederă brumată și străjuită de turnul de apă zidit în cărămidă roșie, este o după-amiază de duminică. În centru mă așez pe o bancă sub un păr a cărui vîrstă voi afla că depășește 200 de ani, și-mi propun să înțeleg orașul și, după vorba poetului, „marea lui siguranță de a se trezi în lumină". Tinerii trec perechi pe sub castanii sălbatici și se opresc în dreptul unei cofetării cu iz patriarhal, curată, vopsită în culori calde. Fetele care servesc îmbietoare cafele cu frișcă au părul de culoarea mierii. Dinspre nord, de la finețele Salvei și Vișeului, adie un vînt cu mirosuri de tei și flori de cîmp. Pe băncile verzi de pe alee, bătrîne cernite țin sfat. Bătrînii, îmbrăcați în alb, cu sumane împăturite pe umeri, zăbovesc în fața chioșcului de ziare. Vînzătorul a scos în stradă un mic tranzistor, iar vocea cranicului Redlow se zbate „în plasa aerului", răsunînd metalică în piața încinsă în care sînt parcate cîteva autoturisme cu număr polonez. Pe trotuar, înalt și drept, cu aer de lord pensionar, trece deacul Sirbu, respectat și strălucitor, în vechiul său costum năsăudean. Împovărat de gruia cetății, trece, iată-l, primarul Dumitru Nichiți, așezat pe bancheta din față a unui microbuz de culoarea grîului în iulie. În curtea Liceului silvic, directorul Traian Buta așează rituos coronițe de foaia-n-fir pe frunțile premiaților. Copii, se aude o voce tremurată, voi veți fi soldații de pază ai pădurilor, ai aurului verde! Într-o grădină, sub sălcii pletoase, năsăudenii beau bere în acordurile unui taraf. Lăutarii au ținuta îngrijită, sobră. Pe malul Someșului, bărbați cu „ochi halucinați și mistuiți lăuntric", cum i-ar caracteriza Camil Petrescu, „văd idei" în valurile tulburi... În curînd, se va deschide pescuitul! În parc, frumoși adolescenți cu mustăcioară calcă neaziți pe pietrișul alb ca grindina, purtînd parcă pe umeri, sfioși, ziua argintată care se înclină către apus. Seara coboară asupra orașului lent, ca o lovitură de apă.

Portret pe șantier

Deși este simbătă, lucrul pe Șantierul exploatării miniere din Munții Călimani, nu încetează. Un personaj oarecum ciudat al acestui șantier este artificierul. El lucrează ca și ceilalți în schimburi și umblă încins cu un rol de aparate din aluminiu. O tască verzuie, de pădurar, îi bate șoldul. Lumea-l salută, mulți îi dau onorul prin claxoane, ziariștii îl fotografiază și el este veșnic pus pe reciclare, deoarece nici un artificier nu rămîne prea mult timp artificier. Pentru cititorii care ar voi să afle în ce constă, concret, munca lui, l-am rugat pe Alexandru Olteanu să povestească: „Am 13 fronturi de noapte. Întîi controlez frontul de lucru să văd de sustine galeria! Fac măsurători, găuresc. Dacă corespunde, pusc, dacă nu, nu pusc. Așa scrie legea. Io din lege nu ies, că n-am cum. Bag prima gălușcă de baraj. Așa scrie la instrucțiuni. După aceea, barajul îl face minerul. După aceea, fac legătura frontului, io, nu iel. Asta-mi spune legea. Întind rîțăua, evacuez oamenii și pun pază. Așa scrie, dacă n-ar scrie, n-aș face. După aceea, orientîndu-mă că nu se întîmplă nimic, fac declanșarea focului. Asta scrie tot la instrucțiunile acelea. Ar mai fi alte feluri de cărți de citit pe aici, dar io n-am timp să cetesc tată ziua. Am de dat de pămînt cu muntele ista...".

Campionul aurului alb

În anul 1976, Ioan Dürik era încă muncitor. Astăzi, are diplomă și atribuții concrete (adjunct de șef de secție) de subinginer. Angajat la Întreprinderea de aluminiu din Slatina în anul 1972, arădeanul înalt și cam tăcut, calificat la Oradea ca hidrometalurg, s-a dovedit destul de repede și un bun electrometalurg.

Proba Slatinei a trecut-o într-o lună, cît a durat noua calificare, și încă în secția cea mai grea: Electroliza. Cine rezista în acei ani în această secție era numit din oficiu unul din „așii" metalurgiei albe. În scurt timp, I. D. a fost numit șef de echipă, apoi maistru în hala 8. Devenise un om al muncii cu răspunderi morale și profesionale nu numai pentru sine, dar și pentru alții. Tocmai începuse la Slatina marea campanie pentru calitatea producției. Dacă la început noua funcție îl răpise „de la tehnologia cuvei", trebuind să se preocupe de oamenii din echipă, de problemele lor începînd cu masa de prînz și terminînd cu stilul în care doreau să-și mobileze noile apartamente, după intrarea „în rutină" cu aceste lucruri, Ioan Dürik a redevenit „omul fără program de lucru", omniprezent, neobosit și inventiv. Ce face Electroliza, tovarăși, se spunea în ședințe, ne ajută să producem numai A^5 și A^7? Da, a fost răspunsul, numai să avem în flux continuu materii prime, acetilenă, piese de schimb și anozi. Și au venit toate acestea în fluxul cerut. Apoi, au fost calificați mai mulți tineri, pentru a se evita lucrul „mecanic", de roboți, pe care-l mai practicau unii în secție. Muncitorul trebuie să știe de ce introduce anodul în baia de aluminiu cu 1 cm și nu cu 2. În sfîrșit, din aceste „acumulări" (și din altele), s-a ajuns la situația paradoxală că un contract de A_0 (adică aluminiu inferior) să nu poată fi onorat în condițiile de A_0. A fost livrat A^5 și s-au adresat partenerului de contract mii de scuze: „ne pare rău, dar nu mai putem produce aluminiu inferior, nu ne ajută oamenii și nici utilajele"... În ceea ce-l privește pe Ioan Dürik, el nu s-a oprit aici. În paralel cu seralul la Subingineri s-a pregătit pentru concursul național de metalurgie și s-a preocupat de a doua mare campanie a uzinei: reducerea consumului de energie. „Contaminat" de ambiția olteneească a autodepășirii, I. D. a învins în toate cele trei obiective pe care și le-a propus: a absolvit facultatea, a obținut locul I pe țară la concurs și a realizat o inovație privind economia de energie electrică la cuvele de electroliză. Cea din urmă realizare se alătură încadrării în consumul specific de anozi și săruri de fluor, încadrare reușită încă în urmă cu 2 ani. Ca adjunct al șefului de secție de la Electroliză, Ioan Dürik este și un „moralist": «băieții din secția mea nu se mai duc la baluri cu țigara aprinsă, nu-și mai pierd vremea în baruri și nu mai umblă pe stradă în salopeta de lucru. Alături de problema energiei și a organizării muncii, problema bunei cuviințe se cere abordată la fel de serios. Uzina este pentru muncitori și o școală, nu numai un spațiu arid și zgomotos în care ei produc metal. Uzina „produce" și oameni, eu însumi fiind un astfel de „produs"...»

Un produs, am adăuga, al cărui destin se aseamănă cu acela al mediului care l-a format, uzina, la fel de plin de neprevăzut, la fel de tînăr, la fel de complex. Un tînăr obișnuit al timpului socialist, unul din cele 22 de milioane de oameni cărora istoria le-a acordat șansa de a trăi în anii în care, după lupte de decenii, visul celor care au plins de fericire la Alba-Iulia, în acea neuitată zi de decembrie, a fost împlinit și este dus mai departe, îmbogățit și revigorat și pentru bucuria celor de mîine.

Ion Longin Popescu

La trecutu-ți mare, mare viitor!

Compoziție fastuoasă

Fastuoasă intrare în Alba Iulia !
Întîia sabie din zumzetul săbiilor
a intrat arzînd în cetate
pentru întregirea neamului
pentru bucuria unirii
îndestulînd sufletul
În veșmîntul de piatră al timpului
pecetluită a rămas nașterea
și istoria însușindu-și pămîntul
pînă la umbra decapitată

Fastuoasă intrare în Alba Iulia !
unde se arată măreția faptului împlinit
unde țărîna își sărută sîngele hotărît
pentru bucuria unirii definitive
pentru întregirea hotarelor milenare
Alba străluminînd din cuvînt în cuvînt
— salbă a ținutului transilvan —
împodobind sufletul românesc
și-a întors jertfele în pămîntul
căruia îi aparțin rădăcinile

Ion Sofia Manolescu

Roata pămîntului

Pămînt solar, pămînt de tot cuprinsul
păstrat din amintire-n amintire
te-am străbătut mereu cu dinadînsul
ființei „A" din cartea de citire

M-am legănat și m-am arat cu tine
și m-am cules cu grîul pentru hrană
și-am adăstat la vetrele-ți latine
între o stea de inimă și-o rană

Ca să te cînt nu-mi stă la îndemînă
devreme ce-n adîncu-ți mi se pare
că văd mereu o mai cinstită mînă
care-n puterea gîndului te are

Dar nu mă tem să te rostesc pe nume
să te cuprind și astfel să mă doară
nu doar Povestea Vorbei de sub hume
ci și fiorul viu cu trup de țară

Pămînt curat, pămînt de tot înaltul
copleșitoare lacrimă a firii
te-am scris mereu de la un fruct la altul
cu cifra „Om" din tablele-nmulțirii

Și-am socotit întinderea-ți de bine
nu după lungul drum de-a jocul sorții
ci-nveșmîntînd cu miere de albine
pe toți ai tăi cuprinși sub fruntea porții

Pămînt dospit între sfințite palme
de ctitori, de olari și de mirese
te știu doinînd sub cerul pîinii calme
rotită-n zori spre macii unei mese

George Țărnea

Mărturie

Pămînt natal cu rîuri albastre,
Cu oameni întregi precum sorii,
Nicicînd nu te-am uitat.
Chiar dacă pașii îmi rătăcesc
Pe maluri de fum.
Aici m-a mîruit prima dată lumina,
Aici m-au încercat flăcări nespuse.
Am rădăcinile în inima ta.
Vai, cum ne-nvinge timpul pe toți,
Nimeni nu-l poate îndupleca.
Totul se răsfrînge pe-al cerului ecran.
Pămînt natal, nicicînd nu te-am uitat.
Sufletul meu umblă pe aici în fiecare noapte,
Se rostogolește ca merele coapte,
Deși am plecat atît de departe.

Petre Got

Părinții

Trăirile lor unde sînt ?
Ierbilor le lasă din pămînt
Și sufletelor noastre le lasă ?
Ele vibrează și se sting în vînt ?
Părinții ne lasă lucidele febre
Și această zare și această casă,
Ne dau ore de cugetare vie
Din morminte ca de la catedre
Și chiar ore de dirigenție...

Simțim cum părinții-n amurgul tîrziu
Ne lasă timp de trăire adîncă,
Ne-ncredințează acest ancestral spațiu viu
Cu zestrea din mare în stîncă.
Avem la ce monumente aduce
Garoafe și crini, trandafiri, crizanteme,
Avem pe ce movile profund să ne-nclinăm
Spre a nu dispera și a nu ne teme.

Ion Rahoveanu

De nemurire

Codru
azvîrlit în inima
altui codru.

Oameni se așeadză la pace.

Eu mă visez la umbra teilor
în flăcări
și ochiul îmi crește
pînă întîmpină orbita celestă
și sarea din apa dulce a Izei.

Lunară lumina lovește în colțul pieții
și cutremură
aceste bazine astrale
pînă începe a ninge
peste raiul întreg al Valahiei.

Și tu te împarți ca un prînz
iar
patria ți-e trup !

Cineva,
asemeni unui copil în leagăn tresare,

În dimineața lui UNU,
pădurea ca sigiliile
intră în epitalamul și cartea lumii.

O, Lerui-ler, bunul meu
cîntă-mi de nemurire.

Artur Bădița

Octavian Goga

Profet al pătimirii Transilvane,
Vizionar, prin anii-aceia crunți,
El a cîntat ca nimenea din vreme
Durerile de dincolo de munți.

Venea din neamul asuprit de veacuri
Zdrobit pe roată însă neînvins
Și lui i-a dat iubirea și revolta
Din inima lui fără de cuprins.

A stat încătușat pentru iubire,
Dar n-a-ncetat cu cîntecul iubi
Văzînd o zi, în depărtări, în care
Durerile de veacuri vor sfîrși.

Îl știe Oltul ce-a trăit ca dînsul
Înstrăinat cu fiecare val,
Cu toți românii ce-au iubit Ardealul
Și care-n vreme s-au făcut Ardeal.

I se cuvine azi cinstirea noastră
A celor care-n urme-i vom păși
Sub cea mai mare dragoste de oameni,
Sub cea mai dreaptă românească steag.

Virgil Carianopol

Auzit-ați de-un Mihai?

O, nu se tem de moarte stejarii, cînd se nasc,
nici că mîrîncă se vor prefface-n vreasc.
Ei speră-n seve, în lăstari, în ghinde,
în scoarța lor, ca-amarnic îi cuprinde.

I

Desfac din amintire, ca pe-un linsoi, acest
istoric lumii noastre palimpsest —
și vechiul scris, prin nou, se străvede,
în care țara, ca-n izvoare, crede.
Istoric lumii noastre, ne-nconjură Mihai
voievodul pe cîte șapte cai,
cu pohta ce-a pohtit-o, aievică, lăcomă,
de-a-i face țări mărginea romană.

Pe șapte cai, schimbați în șapte lupte,
a strîns în steemă rasul Moldovei ne-nfrînte,
aurferul galben al Țării Românești,
albastrul, încă tînăr, al munților firești.
Sub soarele fierbinte stăcînd în săbii reci
au înfipt o clipă culorile de veci
și-n ceturile vremii, ca-n visor au stat
un steag al țării — unul — și-un bărbat.

II

Privesc, din largul nostru, acest imens prezent
ce s-a-nălțat din cronici imanent
și liber îmi afirm, cu-ntregul trunchi,
istorica virtute de-a nu mă sti-n genunchi,
chezaș fiindu-i Țării Românești
și-Ardealului cu munți împărătești
și tainicei Moldove cu strune lungi de ape
bărbatul demn, cu sufletul aproape
de cîte-au fost, de cîte sînt — de cîte
vor înflori, de-a pururi hotărîte.

Căci nu se tem de iamă stejarii cînd se nasc,
nici că iernind se vor preface-n vreasc.
Ei cred în seve, în lăstari, în ghinde
și-n scoarța lor ce-i crește și-i cuprinde,
cum în adîncul vremii vor sta de nemișcat
un steag al țării — unul — și-un bărbat.

Andrei Ciurunga

Mihai Viteazul aducînd țara în țară

Ieșind din cetate cu o spadă presimțind
miezul unei flori
am spus : țara e o capcană a sferei,
transparentă,
în ea boabele de grîu se văd rînduite
în patru colțuri,
rană răstignită în mijlocul cîmpiei.
La marginea semințelor
am săpat de trei ori ;
oglinzi îmblînzite de sunet
îmi fură chipul la Călugăreni și Alba Iulia,
cai albi trag după ei o pată de sînge,
așa cum cetate a umbrei
e drumul meu plecînd din una singură
inima țării.
Soarele îmi cade de pe umeri frăgezindu-mi
armura,
sub talpa mea întîneresc ogoarele
precum un paloș la adulmecarea morții
prin strălucire.
Dar iată,
la Turda o stea
secătuiește de sînge mormintele
înțelenite în gura unei frunze,
la pîndă mă trag spre fîntîni,
căci fii în mame însămînțează aerul
în ochii unui vultur semeț
aducînd țara în țară
ca un sunet de luptă prins într-o
limbă de clopot,
ori ca un cearcăn de apă
asmuțit în jurul somnului.

Vivi Anghel

Nopți de vară

Vîntul îmi aduce
dinspre apă foșnet de arini
și mireasmă de pe holde coapte.

Mă-nvăluie tăcerea lenevoasă
și tihna lîncedă acum
Pui mărunței, frumoși,
în bătătura cerului cea largă,
piuie stele-nveșmîntate-n puf.

Pe nesimțite în odaie mi se furișază
prin fereastra larg deschisă, peisajul :
foșnitoare holde, cîmpuri
care visează sute de culori,
poteci trăpașe, surpate țîntîrimuri,
bolți, pietre și coline
se adună-n jurul meu
la plutitorul ceas de noapte,
la mine impregnîndu-se asemeni
luminii și căldurii
zilelor fierbinți, în spice.
Mi-e inima ușoară precum somnul
păsărilor adormite-n poală de tufani
și-mi este grea cu oasele-n adîncul
mormintelor încătușate-n rădăcini de flori
și de copaci.

Și dinspre apă, vîntul îmi aduce foșnet de arini
și mireasmă de pe holde coapte.

Molnos Lajos
În românește de Gelu Păteanu

Sufletul românesc

Mă reîntorc cu sufletul
la dulcea lumină din Transilvanie
Lumina de aur, mîngîietoare.
Drumurile sînt ocupate cu pace
Grîul stă în hambar ca un stol de porumbei.
Lumina aceasta, care este grădina mea,
bunica multubită,
calul alb, cîmpul cu flori,
secera veche, lumina pe care veacul
nu o poate cîntări, măsura, ea
este de cînd lumea
Ea crește din pămînt
Ea este sufletul românesc al strămoșilor.

Mara Nicoară

Venind din adîncuri

Albă Cetate din inima patriei coborînd
către inima mea,
Apulum tu, cea din vechimi,
din marmoră albă zidită, ca-ntr-un vis
la zeul Apollon — cum trece el pe cer
învăluit în raze și se oprește
în pragul munților auriți pe din lăuntru,
dimineața gîndului meu să-l întîmpine pură
venind din adîncuri de timpuri.
Fie-mi balsam cu lustrale puteri
numele tău, Apulum, rămas în izvoare
și-n cîntec !
Cînd un popor se adună spre Tine
și cheamă lumina
și lumina vine din adîncurile lui
să întîmpine Soarele,
zidurile tale se luminează pe dinlăuntru,
Albă Cetate de vis coborînd
către inima mea
dinspre inima patriei.

Dumitru Bălăeț

Neasemuita insulă

Popor de drumuri spre insula care-și lega
țărmurile. Unii
intrebau de existența acestor drumuri. Unii
se impotriveau
că ar exista : drumurile începeau să ardă și
tot mai apărea cîte un drum
de sub munți, de sub rîuri, din păduri.

Flacără a soarelui coborîtă în neam. Buze
de incredere pe spada de sînge
Dreptul ochilor nu mai suporta.

Nicolae Siriuș

Hora Unirii în Ardeal

Aud bătăi de clopot
în liberul Ardeal,
la Ip învie morții,
Bălgradul e o proră

În care transilvane
puhoaie se unesc,
se prind de mîini și joacă
o prea tăcută horă.

Parcă-i o horă deasă
rotită de bătrîni
cu pași greoi de vîrste,
cu verb lăsat să sune

Cum păsările toamna,
muncite de fior,
înainte să străbată
în zbor o altă lume.

Acum parcă-i înaltă
pădure de stejari
crescuți cu doina-n ramuri,
din rădăcina mumă ;

O țară prinsă-n horă,
o oaste cu săgeți
pe care-n disperare
un clopot o adună.

Cît e de mare marea,
cerul cît e de nalt —
hora prin noi inundă,
bate în pragul porții

Și cred că se horește-n
tărîmul celălalt
cu cei ce vin din urmă,
cu viii și cu morții !

N. Grigore Mărășanu

Pămînt al meu de vatră

Pămînt al meu de vatră,
adînc tăcută glie,
nu doar făgăduință
ci dăruire vie.

chiar cînd se stînge, ochiul
tot chipul tău îl poartă ;
în liniști învelita-ți
tăcută brazdă neagră

cu-aceeași rînduială
deapururi schimbătoare,
dăruie turme grase
și grîu în bob de soare.

De mii de ani se-ncrustă
în tine mii de urme :
lăsatu-le-au năvoade
și roți de car și turme.

Dreapta ta e una
și, de o înțelege,
o lume-ntreagă poate
din ea să-și facă lege :

sub lacăt bunătatea
îți șade ferecată,
ceri chiar pe-un dram de pîine,
muncă adevărată

căci vrei ca toți cei care
te calcă și frămîntă,
în veci dîrji să rămînă
ca glia asta sfîntă.

De-aceea-n vremi trudit-au
să te deșteleneasca
străbunii mei, fugiții
de robota domnească ;

de-aceea-n brazda-ți aspră
călcînd, și bietul tata
nestrămutat și harnic
trudnicul plug purtat-a ;

de-aceea mîna mamii
a frămîntat la pîtă
pînă ce-a ostoit-o
hodina ta sfîntită.

Iar mie, mii de chipuri
nicicînd întruchipate
îmi dărui, schimbătoare,
în lutul tău turnate.

Cîtă asemănare !
Cît de adînc, port iadul
noroaielor din tine
și cît de-adînc, înaltul

și izbăvirea scrisă
pe frunți îmbrobonite !
Sînt, ca și tine, sluga
schimbărilor sortite.

Noi nu clădim din piatră,
din lemn sau din metale :
tot ce durăm, se-nalță
din seva gliei tale.

Rodnic și perisabil,
ne-ndemîni și treji ne ții :
noi sîntem bătălia
din grîu și bălării.

E însuși slava noastră
în tine încrustată :
și rodul, și pieirea
ne e cu ea odată.

Se coșcovesc pereții,
grădina-i buruiană,
dar ne-ncetat la lucru
un tainic glas ne cheamă,

o febră fără stîmpăr
ne dă adîncul gliei :
nu-ngăduie răgazuri
porunca rodniciei.

Toth István
În românește de Gelu Păteanu

Cînd spun partid

Cînd spun partid istoria țării mele
Grăiește de viteazul ei trecut,
Iar glia unduind de spice grele
Își leagănă eroii ce-au căzut

Partid cînd spun uzine noi în zare
Îmbogățesc al României strai,
Rodind cuvîntul clasei muncitoare
Rostit aici, pe-acest picior de plai.

Cînd spun partid, văd nesfîrșit ogorul
Brăzdat de cai-putere năzdrăvani,
Ce-i însutesc de bogăție sporul
Și cutezanță dau acestor ani.

Partid cînd spun, spun ASTĂZI și spun MÎINE
Și hotărîri se nasc și cresc depline,
Partidu-a fost și este și rămîne
Făuritor al noilor destine.

Viorel Cosma

Țărm natal

Străbunului meu, memorandistul Dionisie Roman — in memoriam

Pădure ardeleană cutremurată de asfințitul
de lună
Somnul își doarme în fiece arbor al tău
Un luptător pentru glia străbună
Viu cît pămîntul seva sacră-și trimite
Spre dăinuirea prin vremi a patriei mele

Ardeal, locnmă-adîncă, din laptele
Izvoarelor tale atoateîndurătoare am învățat
Sfînta povară, iubirea de țară

Hrană divină, doar tu
În ceasuri de cumpeni ai îndrăznit
Fie ta să-i cumineci cu puteri neînvinse
De nici o vrere dușmană

Fără de tine, mai iute decît o clipei bătaie
M-aș fi risipit
Ești fătul cel veșnic ce-l poartă
Sîngele meu de român
Cu speranță, dor și sudoare rîvnind
Minunea-împlinirii.

Ana Mureșanu

Rememorări

Intrăm în cetate
pe sub porți brumate de stele
și totul e alb,
alb, alb, alb
ca-ntr-o sărbătoare a crinilor
aici, la Alba Iulia,
în inima ținutului transilvan...
Voci din adînc
răbzat prin omături de veacuri,
furcile, coasele
sparg norii holbați
ca niște balauri imperiali
prin satele cu biserici de lemn,
roți dințate zuruie
peste răsculatele obcine,
sîngele curge din stampe
înroșind codrii, holdele
alinate cu lacrimi și dorurl...
Și peste toate, înalt,
strigătul acela-n decembre
ca un clopot-chemare,
ca un verdict al istoriei
de unire-n vecie cu Țara !...

Și ninge,
ninge peste sufletele noastre
cu alb
— alb de statui și visare —
ca-ntr-o sărbătoare a crinilor
aici, la Alba Iulia,
de unde reîntrupatul Mihai
ține sub veghe ecvestră Cetatea...

Ion Segărceanu

Declarație de proprietate

Declar că n-am nevoie de nici un testament
acelui care-mi pune cu tîlcuri întrebarea
în ce veleat anume s-a săvîrșit urcarea
acestui neam al nostru în foi de pergament.

Izvorul stirpei mele nu-l căutați în cronici
pre unde preț mai are numai mîgala slovei,
Că Ulpia Traiana ori gloria Moldovei
nu stă-n negreala strîmbă a scribilor laconici.

Eu nu îmi caut moșii în colburi de hrisov
că-i știu dormind cuminte
sub ploapele Vlădesii,
deși îmi este martor diaconul Coresi
că graiul meu e-o apă curată de Brașov.

Am rădăcini ca bradul în spații și în timp,
iar dedesubt sînt oase din osul alor mei
și nu mă-nchin la idoli că idolii-s pigmei
cînd Sarmizegetusa mi-i cel mai drag Olimp.

Dar n-am păstrate-n seifuri însemne și peceți,
nici flamuri ori blazoane cu lucrături măiestre,
ci numai niște cercuri pe lăzile de zestre
și niște zori de ziuă pe-un zid de Voroneț.

Izvorul stîrpei mele nu-i în vîndute acte
pe unde se mai știe doar umbletul de șoareci ;
vechimea mi-i cusută pe ie și pe cioareci
și sufletul meu are înscrisuri mai exacte.

Și se-nfioară și-astăzi cînd trec pe la Predeal
ca o tristețe veche țesută-n filigran,
că martor peste veacuri mi-e bunul crai Avram
c-am înțeles ce-nseamnă durere în Ardeal.

Străbunii mei purtară opinici, suman și zeghe,
nu cunoscură pofta de-a-și umili vecinii,
ci-amarnic singerară în mlaștina Rovinii
stînd neclintiți prin veacuri istoriei de veghe.

Iar pentru ei n-am lipsă dovezi din primării
cînd sîngele lor are dulci albăstrimi de Olt,
cînd semăn cu părinții, iar trupul meu învolt
e o fîntînă lină de Ștefani și Mării.

Și totuși n-am pretenții că aș fi neam de zeu,
că vreun străbun îmi fuse vlădică sau ministru,
dar dacii se închină și apă beau din Istru,
călări se duc romanii spre munți
prin trupul meu.

De-aceea n-am nevoie de putrede palate,
ci-s fericit cu-o casă pe margine de rai,
deși îmi este martor viteazul ban Mihai
c-am priceput ce-nseamnă cuvîntul libertate.

Spre a-i răspunde celui ce iscă întrebarea
de cînd îmi este neamul înscris în pergament,
declar că nu am lipsă de nici un document.
Să-ntrebe el Carpații și Dunărea și Marea.

Teodor Capotă

corespondent special pentru unire

S-a născut în ținutul Hălmagiului în primul an al ultimului deceniu din veacul trecut. O coamă de deal, călcată adesea, îl despărțea de Vidra și cîțiva pași iute făcuți, de Hălmăgel, ținut al olarilor ce pun cel mai tulburător verde de pe pămînt în smaltul vaselor ieșite din mîinile lor crăpate.

Va fi învățat ceva carte în sat, iar sufletul și l-a plămădit la auzul poveștilor și al baladelor. A urmat, ca și Cipariu, autodidactul, pătimașul dascăl de gramatică, gimnaziul și seminarul teologic la Blaj, și visează la scrierea fierbinte, simplă, a ceea ce vede și simte.

Citește mult. În odaia sa din casa părintească lampa se stinge arareori pînă la ziuă. Un om tare școlit, trecînd într-o zi prin sat — era la hotarul iernatic al toamnei, își amintea perfect, și-un vînt aspru aducea presimțirea unor mari zăpezi — i-a citit dintr-o carte a unui franțuz, Felix Colson, ce zicea tocmai acolo, la Paris, și încă din 1839 că „românii din Transilvania... nutresc speranța unirii cu frații lor din Moldo-Valahia." Și tot de-acolo auzise că „Transilvania poate da un număr mare de români învățați și distinși, care ar putea aduce mari servicii compatrioților lor." Îl vrăjiseră aceste vorbe. Din prima clipă le memorase și ele stăruiau, ba încă se și zvîrcoleau în minte, chemîndu-l mereu în fața filelor grele de înțelepciune și credință într-un mîine al luminii.

Nu avusese prea dese prilejuri de a călători, decît în anii de școală. Dar avea mulți prieteni ce-i scriau cu regularitate din Cluj, Arad, Alba-Iulia sau Sibiu. Cei mai mulți se aflau însă în Blajul cel de legendă, descris de Iorga, după o vizită în '902, drept „un colț ardelenesc de pe Tîrnave în care trăia neschimbat secolul al XVIII-lea, epoca Mariei-Tereza, cu tot ce o formase odinioară. Piața largă, austriacă, biserica în stil iezuit cu cele două turnuri în față, clădirile școlare, seci, reci, vechi, pline de mireasmă călugărească, din umbra ei, castelul unguresc, refăcut în stilul unei epoci mai noi, casele canonicilor, cari, unii cu cartea, alți cu moșia, ba, chiar, cîțiva, și cu cartea și cu moșia, își succedeau căsuțele pe străzi inguste, abia pavate. Și, de jur împrejur, emanația țărănimii din această vale, de pe dealurile cu vii, sătenii așezați și sătenii cari veneau la tîrg. Totul în sunetele clopotelor catedralei și în mormăitul de lecții al ucenicilor și fetelor ucenice veniți de pe la sate, și cu ceva hrană în traiste și în legături." De-acolo, din Blaj, porneau înspre Hălmagiu numerele ziarului „Unirea", apărut din 1891, pe care tînărul singuratec și studios le citea fără să sară vreun rînd.

Simțea, înflăcărat de vîrstă și de studiu ales, că este foarte aproape de un moment mare pentru istoria țării, cea din care nu contenea să desprindă cele mai profunde și exacte sensuri, în lungile seri cînd dorul de știința ce-l învăța să descifreze firească devenire a neamului îi alunga osteneala de peste zi.

N-avea, însă, cum afla, acolo, în valea Crișului Alb, în chiar ziua de 29 octombrie 1918 că la Arad luase ființă Consiliul Național Român, consiliu căruia poporul îi dăruia încrederea și-i conferea răspunderea de a conduce spre împlinire voința fără margini a tuturor românilor din Transilvania — unirea cu Țara. Află, însă, despre toate acestea, puține zile mai tîrziu.

El, deci, tînărul ce n-avea alt vis decît acela de-a urma ilustra pildă a învățaților ardeleni, a căror slovă nu înceta s-o îndemne : să ajute prin faptă și cuvînt luminarea minților celor din jur, progresul poporului, era un ales, alături de alte milioane, al istoriei : avea să fie contemporanul Unirii celei Mari, act pe care-l văzu, din prima clipă, ca inevitabil, răspîntie necesară, deschizînd larg vama vederii în viitor a unui popor ce nu și-a dorit, din timpurile toate, decît libertate, unire și dreptate.

Zilele ce-au urmat au fost ale unor febrile pregătiri. Lecturile fură reluate cu sporită atenție. Își însemnă cu grijă tot ce-i putea folosi spre a reuși, apoi, să aștearnă, în deplină cunoștință de cauză, descrierea fidelă a unui fără seamăn moment istoric, și asta nu din exterior, la nivelul simplei forme de desfășurare — oricît de interesantă, dramatică sau pitorească s-ar fi arătat a fi — ci la cel al substanței, al miezului fierbinte conținut de eveniment, miez ce [illegible] de-o conștiință a unității neamului nostru ce a înflăcărat din toate timpurile rugetele marilor noștri bărbați, conștiință pe care și-o [illegible] cu drag pronunțată așa frumos, în Țara Românească, de Cantacuzino Stolnicul, în veacul al XVII-lea : „Însă rumânii înțeleg nu numai cești-tea de aici, ci și den Ardeal, carii încă și mai neaoși sînt, și moldovenii... tot unii sînt."

Un tînăr caută, așadar, să zugrăvească în scris acele zile — pline pentru el (deși, firește, nu doar pentru el) de-o necurmată tensiune, dar și de-o fericire fără hotare, de nerăbdare, zile ce s-au alcătuit din gînduri și acțiuni, din călătorii și, în fine, din participarea la adunarea cea mare a nației române.

Așternute cu emoție și neascunsă sfială, căutînd să recompună o atmosferă nu dintre cele obișnuite, precum și condițiile ce i-au favorizat declanșarea, rîndurile ce urmează au născut în autorii lor o tensiune de suflet și un entuziasm aidoma celor ale corespondentului special, pe care slova nu a încercat să le suprime.

S-a înfiripat astfel un veritabil jurnal, consemnînd participarea, cu inima și mintea a tinereții însăși la actul unirii, căci al cui corespondent poate fi eroul nostru (pe cît de fictiv, pe atît de posibil ca existență reală — în care, autorii, prinși de elanul scrisului, au ajuns să creadă cu statornicie) decît al vîrstei sale, al vîrstei noastre.

Nu s-a lăsat prea lesne adus între rîndurile așternute, fără pic de ușurătate, tînărul cronicar. Și asta, pentru că, între ideea ca el să existe și conturarea unui profil cît de cît exact, posibil măcar, așa cum am mai spus, drumul a fost lung. Ne sînt martori oamenii cu care am discutat, locurile bătute, sălile de muzeu și arhivele cercetate. Dar, întreg acest parcurs ne-a oferit sumedenie de clipe dintre care, acum, cînd ceea ce ne-am propus spre realizare se oferă cititorului ca împlinire, măcar două se cer rememorate.

Una se leagă de imaginea Cîmpiei Libertății într-o amiază de toamnă. De lîngă monumentul ridicat acolo — o poartă înaltă, simplă, în fața căreia trei tinere, trei surori, trei provincii țin în mîini trei cununi de laur — înconjurați de 24 de statui ale unor mari bărbați — entuziaștii, romanticii noștri pașoptiști —, citind textul înscris la baza monumentului : „La 15 mai 1848, pe Cîmpul Libertății, reprezentanții poporului român au rostit răspicat dorința arzătoare a realizării unității naționale a statului român, visul de aur al unor veacuri de suferință și luptă, prin istoricele cuvinte : **Vrem să ne unim cu țara**", am avut impresia că în fața noastră invie, pentru o clipă numai, marea adunare de acum treisprezece decenii. Printre oamenii strînși acolo, l-am zărit, cu deplină claritate, și pe corespondentul special. Și am rămas încredințați că-l vom întîlni oriunde am merge în Transilvania, oriunde am privi în jur și am gîndi la istorie.

Scriind celor de-acasă despre ce-am văzut, cercetat și simțit (scriam chiar acolo, lîngă monument, din departe, cîmpul era privit de vechea clădire a liceului „Iacob Mureșanu", iar soarele trecuse culmea dealurilor din jur, cele mai rotunde și mai dragi dealuri ale lumii), am semnat, cu creion sigur, în josul rîndurilor : CORESPONDENȚI SPECIALI PENTRU UNIRE.

„Cu voi (...) șeade pre aceeași bancă întreaga națiune română"

„Mărturie de adevăr și credință depun în fața neamului meu românesc pentru cele ce, din dreaptă și neabătută iubire, voi spune. Nimeni nu m-a investit cu această misie, nimic alta decît conștiința nu m-a îndemnat. Singur, coborîtor din cărările Iancului, simțind cît de aproape de împlinit stă visul nostru, mă pregătesc pentru a duce mai departe — din văzute și auzite — poporului însetat știri despre ceea ce face din el popor stabil, independent, liber și unit.

Poate în mine să fi urcat povestea crăișorului spusă de bunul meu, poate ca potecile și cărările bătute între Vidra și Hălmagiu să-mi fi îndreptat pașii către adunarea cea mare a nației române. Poate ca Iancu pribegind și priveghind Ardealul să-mi fi spus : între cele ce au fost și cele ce sunt, între cele ce sunt și cele ce vor fi, există puntea cea de neclintit a conștiinței neamului tău.

Pe lespedea Monumentului Unirii de pe Cîmpia Libertății din Blaj sînt săpate cuvintele : **„La 15 mai 1848, pe Cîmpia Libertății, reprezentanții poporului român au rostit răspicat dorința arzătoare a realizării unității naționale a statului român, visul de aur al unor veacuri de suferință și luptă prin istoricele cuvinte :**

«VREM SĂ NE UNIM CU ȚARA»

E greu a-ți alege un punct de început în istoria acestui neam. La ce să mă opresc și cu cine să-mi încep drumurile mele pentru a fi cuvint premergătoriu Marii Adunări Naționale ? Cu Bălgradul domnului Mihai, cu Horia strivit și reînviat mereu, cu Iancu atît de viu în ținuturile noastre încît se tot adună bătrînii pentru a-și spune ce le-a mai zis aseară Iancu ? Răsfoiesc însemnări, ziare, adun note, mărturii despre noi.

Strabon : „Burebista, bărbat get, ajungînd în fruntea neamului său, a început să-i instruiască pe oamenii săi și atît de mult i-a ridicat prin exerciții, prin cumpătare și prin ascultarea de porunci încît în cîțiva ani a creat un mare stat..."

Martin Opitz : „Și-ntocmai Esperiada și Galia vecină pe cît de puțin ele cu Roma se unesc, pe atît de mult unit e poporul românesc".

Flavio Biondo : „Valahii pe care i-am cunoscut arată originea lor prin limba cu care se mindresc ca de o podoabă și pe care o proclamă romînesc".

Și mai presus de toate aceste mărturii, cuvintele domnului Mihai, fremătînd de durerea și grija unui român pentru toți românii : „Iar în această toată a mea străduință nici Țara Moldovei nici Ardealul nu mi-au fost mai puțin în grijă decît Muntenia... Că încă și mai mult decît Muntenia mi-au fost." (Cuvinte scrise lui Rudolf al II-lea).

Oh, aceste drumuri și jalbe la împăratul ! Tot atîtea dovezi că noi, românii, am crezut în ordine și legi, că am căutat în hrisoave argumentele existenței noastre, că înscrisele ne-au dat mereu dreptate. Pe temeiurile vechimii noastre înfăptuite în de netăgăduitele litere ne-am cerut noi drepturile.

Cu 35 de ani în urmă, iluștrii și scumpii noștri bărbați, căutînd vreme de 11 ani în legi, întocmeau **„Memorandumul românilor** din Transilvania și Ungaria către Maiestatea sa Imperială și regală apostolică Franciscu Iosif I", crezul și mărturia noastră, **„expresiunea simțămintelor întregului popor român care în patria comună deopotrivă cu celelalte naționalități dorește a trăi liber și fericit bucurîndu-se de toate drepturile"** — după cum își formulau locuitorii comunei Bănișor aderența lor la 10 mai 1894.

Cît de grăbită e istoria și cum soarbe anii cei de trudă și neodihnă, de speranțe și amăgiri ! Unsprezece ani vor fi trudit pe literele legilor și pe potrivirea cuvintelor pentru ca **Memorandumul** să fie clar în cauze, drept în temeiuri, limpede în cuget ca legea. Unsprezece ani de întruniri și pregătiri. Atîta amar de vreme pentru a găsi momentul ca împăratul să binedispună a-și arunca ochii pe drepturile poporului român !

Trebuie ca împăratul Franz Iosif să se fi mirat foarte, cînd s-a trezit c-o delegație împunătoare de trei sute de oameni la curtea sa de la Viena. Coridoarele palatului erau luminate zi și noapte, geamurile erau învesmîntate cu perdele moi și verzi astfel ca nimic să nu tulbure liniștea măriei sale. Poate ca pelerinii români, oameni fără dorul de țări și hotare străine să fi nimerit la schimbul gărzilor uimindu-se de roata ce, parcă, se învîrtea de la începutul lumii o și gardă austriacă, o oră gardă ungurească: poate că, încrezători în rînduială și legiuire, vor fi călcat pașnici și sfioși spre a nu produce strîcăciuni. Ei vor fi trebuit să arate așa cum ni-i înfățișează poza: oameni așezați și blînzi, luminați la chip de lumina cea bună a sufletului. Numai privirile (și chiar hotărîrea cu care s-au așezat în fața aparatului de pozat) spun că ei au o datorie față de neamul din care se trag și nu vor fi în apoi. Sînt aici și Ion Rațiu și Vasile Lucaciu și iuliu Coroianu și Gheorghe Pop de Bășești și Eugen Brote.

Dar Mária-sa, împăratul Franz Iosif, nu se pricepea la numărat. Nici vreme n-avea să zăbovească cu privirea pe chipurile celor veniți de departe. Nici nu știa Mária-sa, atunci cînd săvîrșit de importantele atribuțiuni de suveran a refuzat primirea pelerinilor români, că a pierdut ocazia de a vedea și a auzi un neam întreg. Urechea sa nu era făcută pentru a auzi „blestămații". Ochii săi nu puteau citi în punctele Memorandumului durerile românilor. Fără măcar a-l deschide, într-un gest de Pilat, l-a trimis la Budapesta.

Drumul spre Viena fusese bătut fără rost. La capătul lui, Mária-sa avea de rezolvat urgente treburi de stat, ca și cum problema românilor din Transilvania ar fi fost definitiv pecetluită. Deșartă închipuire! Abia prin refuzul împăratului avea Memorandumul să capete, cu adevărat, înalta sa misie. Nația română avea să se unească în jurul reprezentanților săi cu forța crescîndă. Drumul întoarcerii, un drum de umilință și spășire după voia împăratului, avea să se transforme într-un drum al viitorului.

„Astăzi suntem în poziție de a da publicității faimosul act de acusație al procurorului superior de la Cluj prin care sunt acusați și citați înaintea juriului de la Cluj membrii partidei noastre naționale în număr de 23 și, afară de aceștia, patru bărbați români care nu fac parte din comitet, toți pe motivul că ar fi comis delictul de agitațiune prin aceea că au răspîndit Memorandumul care ar ataca puterea obligatorie despre uniune." („Gazeta Transilvaniei", simbătă 11/23 decemvre, 1893)

Pe adresa „Tribunei" încep să sosească scrisorile de aderență cărora din ce în ce mai greu li se poate găsi loc. Spațiul ziarului este prea mic pentru așa mare avînt. Și chiar dacă unele nu ajung la destinație, fiind interceptate la telegraf sau la poștă, chiar dacă nu toate cele ajunse vor vedea lumina tiparului, alinînd și inseninînd chipurile iluștrilor bărbați, semnăturile pe aderențe se strîng în număr impresionant astfel că, într-adevăr, ele exprimă voința întregului popor. Pagini întregi, sute de semnături. La 23 aprilie 1894, comuna Altina își aliniază pe scrisoarea de aderență 166. La 1 mai 1894 locuitorii comunei Agârbiciu (aproape două sute de semnături) dau cuvînt către Cluj:

„Subscrișii, în numele întregului popor din comuna Agârbiciu, declarăm era-și din nou solemne, că atâtu așternerea, cîtu și conținutulu acelui este adevărata ecspresiune a poporului din comuna noastră."

Alte scrisori:

„Cauza pentru care luptați e a întregului popor român. Vă admirăm cu dragoste și ne declarăm solidari cu voi, cu inima și sufletul vostru. Curaj bravi stegari! Înainte! Vă urmăm!" (Locuitorii din comuna Bănișor, 10 mai 1894).

„Cu voi vom fi pînă cînd va suna ceasul isbândei care nu poate lipsi căci causa pentru care luptăm dreaptă este." (Comuna Benicu de la poalele munților Apuseni)

„Tăria și abnegațiunea cu care apărați cauza poporului român este demnă de numele vostru și de gloria străbună." (Comuna Chernecea-Banat)

Dar nu numai din Transilvania s-au auzit glasuri ce se ridicau în contra procesului scumpilor noștri luptători. Notez din gazeta „Munca" apărută în Țară :

„Să se știe de toți că nu poporul maghiar, nu păturile muncitoare fac proces Românilor, pentru că ele sufer cu tot așa ca și Românii. Dovada cea mai bună este că la Congresul național ținut anul acesta în Pesta, partidul muncitorilor unguri, partidul social-democrat a protestat contra procesului de la Cluj și s-a declarat solidar cu fratii lui de suferință".

La București au avut loc manifestații ale populației și studenților de solidarizare cu lupta românilor din Transilvania.

În preajma procesului străzile Clujului au devenit loc de întîlnire pentru mulți români sosiți din toate părțile. Cu ei, cu lupta lor de acum treizeci și cinci de ani îmi voi începe corespondența mea specială dedicată Unirii, răspunzînd astfel întrebărilor pe care Clemenceau le punea : „Ce sentimente vor duce cu ei acasă cei 15 000 de țărani români care au alergat din toate părțile pînă la Cluj pentru a aclama pe acuzați ? Cum va putea cineva să-i împiedice a-și întoarce privirile către București ?" Nimeni și nimic nu-i va putea întoarce pe români din visul lor de secole. E voința unui neam, a unui popor întreg".

„De la 1840 încoace, zile așa hotărîtoare pentru neamul românesc nu am trăit"

Deschid caietul și constat, abia acum, că am uitat a-l ține la curent de pe la începutul lunii, cînd eram încă la Hălmagiu. Azi, 28 noiemvrie, sunt două săptămîni de cînd m-am așezat în Blaj, la prietenul Cornel Ordace, mai tînăr cu un an ca mine, advocat, în al cărui cvartir stau și aștern aste rînduri, nerăbdător de-a ajunge să văd cu ochii momentuosul eveniment din prima zi a lui decemvrie. Pînă atunci am două [illegible] [illegible] acoală însemnările din [illegible] [illegible] fără a înscrie cele petrecute în timpul din urmă — văzute și aflate —, imaginea visatului meu reportaj n-ar mai fi amăsurată întîmplărilor și imaginea ce-și da-o viitorimii ar fi nu falsă, dar golită de niște lucruri de preț.

Am fost rămas la bucuria citirii unor cuvinte avîntate, de mare simțire, în foaia blăjeană „Unirea", în numărul ei din 4 noiemvrie :

„Frați Români !

A bătut ceasul !

Lanțurile sclaviei s'au prăbușit în țină, și neamul nostru își înaltă fruntea obidită de pînă acum și privește în jur de sine ca popor liber, ce singur are dreptul de a dispune asupra sorții sale.

Lăudat să fie amintirea atâtor mii și mii de eroi-martiri, frați ai noștri, cari prin sângele vărsat au stropit din belșug glia strămoșească, până ce a răsărit din ea floarea sfântă a libertății, egalității și fraternității tuturor popoarelor din lume".

Ajuns aici, n-am răbdat. Ceva, din foarte adînc, nu-mi dădea pace. Și am plîns de tata, ce n-a mai aflat drumul întoarcerii acasă din război, și de alții am plîns, și de Iancu, apărut ca o vedenie colo, sus, pe dealul din fața casei, plîmbîndu-se îngîndurat ; îl vedeam, doar era lună afară, o lună sfrijită și luminoasă tare.

Și i-am strigat, cred : „Vină, bade Iancule, vină să-ți citesc ce zice neamul nostru azi, cînd a venit și timpul lui". Apoi am zis, cu voce mare, ce scria în ultimele rînduri din foaie :

„Trăiască libertatea tuturor popoarelor !

Trăiască Neamul Românesc !"

Și am închis geamul. Era frig, iar Iancu plecase mai departe. Poate mă auzise și mergea să vestească prin munți ce aflase, pe acolo pe unde știe doar dînsul că mai sînt crăișori.

Lumea din sat avea știre de toate acestea și uiau împrejurimile de bucuria strigată pînă noaptea tîrziu. Din cele mai tainice ascunzișuri a fost scos vinarsul și oamenii stăteau la porți acum, cînd era aproape iarnă, și se-ncălzeau de gînd frumos și se-mbătau de tărie aprigă, aurie, anume ținută, cine știe cîtă vreme, în butoiașe de lemn de dud.

Am scris prietenilor de la Blaj că vreau să mă duc și eu acolo, iar ei, lîngă răspunsul că mă așteaptă, au acludat o gazetă — „Gazeta poporului" îi spune — din 10 noiemvrie. Am tăiat cîteva rînduri pe rostul sufletului meu în alte clipe.

„Noi Românii avem de înfăptuit un mare lucru, pentru cîștigarea căruia trebuie să ne adunăm toate puterile pe care le mai avem. Ca mîine va trebui să se țină adunarea cea mare națională, la care noi românii va trebui să ne spunem cuvîntul din urmă".

O zi după venirea scrisorii, în 14 noiemvrie, am luat drumul Blajului și am ajuns noaptea tîrziu, încît abia am dat de casa lui Cornel, care m-a primit frățește și fără vreo mirare, de parcă ieri am fi vorbit ultima oară. Am stat la purparleu pînă-n zori și așa am aflat toate cîte s-au petrecut în oraș în cele 10 zile ce trecuseră de la constituirea Consiliului Național Român de-acolo.

A început, așa cum i-am și cerut, cu 4 noiemvrie. Cît am pierdut prin șederea, în acea zi mare, la Hălmagiu ! Oricît de frumos mi-a povestit prietenul, gîndul meu mergea mai departe și zicea că totul trebuie să fi fost — văzut — încă mai înălțător.

Întîi că, în piața mare, cea cu numele lui Inocențiu Micu Clain, s-a adunat întreaga obște blăjeană, ba încă și locuitori ai jurului, din sate. Apoi, că femei și bărbați purtau în mîini, la pălării sau prinse de haine eșarfe tricolore, încît se putea zice că steagurile mari de pe liceu și catedrală își aflau oglindă în oameni.

Ca să nu fie tulburări la convenirea largă ce se pregătea, o mină de studenți de la academia teologică au luat armele iandarmilor într-o clipită, fără să aibă loc vreo încăierare sau să se tragă vreun foc.

La ora 11, în fața catedralei, s-a pornit, din cîteva mii de piepturi, cîntecul nostru drag, cîntecul de-o viață — „Deșteaptă-te române".

După ce s-au ales membrii Consiliului, s-a citit chemarea (aceea care-mi adusese, în sat, seara, lacrimile emoției și ale amintirii).

Cîneva, vreun student — crede Cornel —, a dat tonul altui cînt scump tuturor — „Pe-al nostru steag" — și piața a devenit scena unui cor care-n fiecare notă punea o nemăsurată bucurie — a sa, a celor ai săi, vii sau morți, a nației toată.

Cu descrierea amintitelor fapte, la care încă altele s-au adăugat (am să le notez cînd voi avea mai mult timp pentru asta), noaptea s-a dus fără știre.

Ai sentimentul cîteodată (de multe ori l-am încercat) că prinde greutate orice cuvînt și memoria devine hruba sa binepăstrătoare, din care iese la iveală de cîte ori ai trebuință. Așa s-a întîmplat în primele clipe, la redacția, „Unirii", unde m-am aflat, de aceea rețin cu exactitate toate cele spuse acolo, într-atît de crescut era interesul meu pentru oamenii de aici, așa cum și eu aș vrea să devin ; misia ce-o au ei să-mi revină și mie pentru toată viața, cu greutățile ce le impune, dar și cu mulțumirea ce ți-o dă zicerea oferită de tîne minții și inimii tuturor. Cine știe cîtă vreme nu voi avea putința să uit ceea ce mi-a spus Nicolae Negruțiu, deîndată ce i-am fost prezentat, cu o căldură fără margini, drept un tînăr studios, cu mintea bine aranjată, cu aprins simț patriotic și cu marea dorință de a face ziaristică. Negruțiu a ascultat, a zîmbit și mi-a zis cu un glas blînd, deloc întrebător : „Știi legende despre Iancu". „Nu pot să le număr". „Uită-le ! Uită-le, frate, măcar în vremile astea ! Avram Iancu nu-i legendă și el nu în închipuiri își află locul. El înseamnă dreapta revoltă și românească îndrăzneală, atunci cînd crezi în ceva pînă la sfîrșit. Dacă vrei să ajungi gazetar bun, nu-ți ține prelegeri acum, poartă-l viu pe Iancu în minte. Așa ai să-ți amintești oricînd de unde vii și ce vrei. Iar calea-ți de urmat, doar una, va fi dreaptă. Eu unul, am să-ți zic Iancu". N-am vorbit. L-am privit drept, cum știe un moț privi și l-am auzit spunînd : „Fă-ți aici ucenicia, căci o foaie se scrie bine mai cu seamă în timp de revoluție. Simți că-i revoluție acum ?" „Da". „No, fain !".

Multe din știrile citite în agendă mă uimeau și ceream ajutor în deslușirea sensurilor lor celor din preajmă.

Astfel, în 14 noiemvrie, se află scris :

„La 13 nov. la Silia. De la un țăran cu stare au jefuit multe. S-a constituit Garda națională în care au intrat și ungurii.

Și românii și ungurii se constituie împreună".

Scurgerea zilelor se făcea într-un ritm ce nu-ți lăsa timp să numeri ceasurile. Iată, de pildă, în noaptea de 15/16, pe la ora două și un sfert, se însemnează în agendă :

„Garda de la gara Blaj comunică, că e dezarmată din partea alor 1 200 nemți înarmați pe deplin ce-au fost în trecere cu trenul pe-acolo. Li se trimite ajutor".

Alături stă însemnată măsura luată : „Isprăvite".

Peste un sfert de oră, altă notă :

„Garda de la gara Blaj cere să i se trimită un ofițer priceput la mașina de pușcat, pentru mașina de pușcat de la gară, c-o ladă de muniție".

Rezoluția : „Isprăvite".

Știrile primite în ziua de 17 nu ridică mari probleme. De dimineață, la 8,30 : „De la C.N.R Alba Iulia telefonează că e liniște în oraș și pe sate". Sau, la ora 3 p.m. : „De la gară întreabă comandantul că sunt vagoane de petrol acolo, ce să facă ?" Se răspunde : „Să lucreze conform instrucției. Dacă nu sunt avere privată, să se reție cu frumosul". Știrile serii sunt liniștitoare. La ora 6 p.m. : „Turda. Convorbire cu C.N.R. din Turda : Acolo aproape satele sunt organizate. Garda din Turda 60 de oameni. Liniște la sate".

Am înregistrat, în după amiaza zilei de 19, la ora 3,10, o știre amuzantă prin ceea ce solicita : „Cenade. Dumitru Ghibu, arendatorul moșiei basilitane din Cenade, cere ajutor împotriva locuitorilor, care amenință cu jaf averea Curții. Cere apoi să se trimită cît mai des oameni în vîrstă — cu barbă respectabilă — care să capaciteze poporul, pentru că de cei tineri nu ascultă".

Zilele petrecute la Blaj mi-au dat de priceput un lucru de mare importanță, pe care nu trebuie să-l pierd din vedere cînd voi începe să aștern cronica acestui eveniment : unirea cea mare, cea pe care ne pregătim cu toții s-o trăim în aceste zile, va trebui să aducă poporului și alte mulțumiri decît reîntregirea țării. Ea, unirea, vine din adîncul istoriei noastre ca una din fierbinții dorinți. Vine și de la Horia, cel ce voia ca „nobilii stăpîni de moșii să-și părăsească odată pentru totdeauna moșiile. Și ei să plătească dare ca și poporul de rînd". Vine și din [illegible] [illegible] de pe [illegible] ocară : tolerați, admiși nesocotiți între Stări și altele de acest fel, care, ca niște pete din afară, au fost întipărite fără drept și fără lege națiunii române, acum să fie cu totul îndepărtate, revocate și desființate în mod public ca nedemne și nedrepte, și astfel, (...) națiunea română, renăscută, să fie repusă în folosința tuturor drepturilor civile și fegnicolare". Vine de la 1848 și de la memorandiști, vine din răscoale sîngeroase și din cărți scrise cu pătimașă dragoste de pămînt și de neam. Unirea nu trebuie să ne ofere doar o țară întreagă, ci și una fericită, întemeiată pe dreptate.

În toate aceste rînduri recunosc, acum, cînd le citesc din nou, vorbele multora dintre numeroșii bărbați cu minți luminate pe care am avut fericirea de a-l cunoaște aici, în aceste zile așa de aprinse.

Îmi place nespus ca acum, în apropierea celei mai frumoase ierni pe care am trăit-o, să mă plîmb pe străzile Blajului, să-i privesc zidurile încărcate de istorie. Iată casa lui Iacob Mureșanu, cel ce-a condus într-o vreme „Gazeta Transilvaniei", iată casa lui Timotei Cipariu și, nu departe de ea, clădirea unde e strînsă neprețuita sa bibliotecă. În piață, catedrala domină restul clădirilor — gimnaziul, seminarul teologic și internatul. Dar, poate, oamenii sînt acei care dau, în aceste zile, marele farmec al „micii Rome", grăbiți, vorbind aprins și gesticulînd, ei dăruiesc orașului, atît de liniștit pe cînd făceam școala aici, o viață nouă, agitată, prevestind marele eveniment ce se apropie.

Un fapt deosebit, care a sporit entuziasmul locuitorilor — și așa mare — s-a petrecut în ziua de 23 noiemvrie, în jurul prînzului, cînd pe Cîmpul Libertății a aterizat un aeroplan românesc, venit de la Bacău cu aviatorii Precup și Niculescu. Al Ciura avea să scrie în numărul din 27 al „Unirii" aceste frumoase rînduri :

„Doi vulturi

falnici și-au întins aripile dincolo de Carpați, au trecut Munții în zbor, și s'au coborît apoi pe Cîmpul Libertății.

Ei aduceau salutul fraților, pe cari alcătuiri și uneltiri omenești ni i-au îndepărtat, în vremea din urmă, ca și cînd ar fi locuit pe celălalt tărâm.

Ei aduceau solia mântuirii ; cuvîntul fraților, că ei au pornit să ne întindă mâna, la marea sărbătoare a unirii tuturor Românilor.

Ei vin, în numele dreptății și al umanismului, pentru a asigura libertatea și egalitatea deplină a tuturor popoarelor.

Se prăbușesc hotarele măiestrite, atît de puternice până ieri, se spulberă pumnul de fier al tiraniei ; și cei ce credeau până acum că puterea e mai hotărîtoare decât dreptul (...) își deschid ochii, și înțeleg rătăcirea, în care s'au legănat veacuri de-a rîndul.

Cei doi vulturi ne-au adus ramul de oliv al păcii și libertății.

De-acum să nu mai fie nici un șovăitor în rîndurile noastre ; să ne gătim de sărbătoare (...)

Gătiți-vă de marele praznic la care trebue să avem cu toții conștiința curată.

Sus inimile !"

Aceasta este, deci, ultima seară ce-o petrec la Blaj, înainte ca el să devină, ca toate celelalte orașe transilvane, localități ale României.

De cîteva zile a început să ningă ; acum e seară și revin asupra caietului după cîteva ceasuri petrecute la Casină și într-o lungă plîmbare. Entuziasmul tuturor celor întîlniți nu încape în vorbe. Am auzit un om înțelept, un suflet mare spunînd prin preajma Cîmpului Libertății, într-o mare înaltă, albă și mărunt vălurită : „Prietene, în aste zile uit adesea că mă aflu la Blaj, în noiemvrie 1918. Trăiesc de-a dreptul în eternitate". Ningea mai departe, cîmpul se întindea ca o tăcere solemnă, prevestind urale și cînt.

Acum sunt acasă, Cornel citește în camera de alături, a trecut de miezul nopții, deci suntem în 30, mîine vom hotări și înfăptui Unirea, iar reportajul meu se apropie de clipa scrierii.

Îmi iau acum puțin răgaz, de vis fericit, cu ochii larg deschiși în mîine, și rog aceste file să mă aștepte cîteva zile, după care rîndurile atît dorite se vor așterne în sfîrșit. Scrise cu pana înmuiată în suflet".

Constantin Stan
Dan Mucenic

MARTORI LA UNIRE

Un fapt istoric cu peste 100 000 de martori ! În memoria lor răsună, ca intr-o uriașă scoică de mare, cuvintele lui Nicolae Bălcescu : „Unitatea națională fu visarea iubită a voievozilor noștri cei viteji, a bărbaților noștri cei mari, care intrupară în sine individualitatea și cugetarea poporului spre a o manifesta lumii".

„Istoria ne cheama la fapte"!

Exact în urmă cu 60 de ani. Toamnă rece, umedă, febrilă. Pretutindeni, pe garduri, pe ziduri, în satele și orașele Transilvaniei, în Maramureș sau Bihor, pe valea Arieșului sau a Someșului, în Țara Oașului, în Țara Sălajului sau în Țara Moților, aceeași chemare înflăcărează mințile, inimile :

„Istoria ne cheamă la fapte. Mersul [illegible] al civilizațiunii a scos și neamul românesc din întunericul robiei la lumina conștiinței de sine. Ne-am trezit din somnul de moarte și vrem să trăim alături de celelalte națiuni ale lumii, liberi și independenți. În numele dreptății eterne și a principiului liberei dispozițiuni a națiunilor, principiu consacrat acum prin evoluțiunea istoriei, națiunea română din Ungaria și Transilvania vrea să hotărască însăși soarta sa de acum înainte... Sîntem convinși că [...] la această istorică adunare, unde se va hotărî soarta neamului nostru poate pentru vecie, se va prezenta întreg poporul românesc în număr vrednic de cauza mare și sfîntă".

Această convocare este lansată, la 20 noiembrie 1918, de către Consiliul Național Român Central din Transilvania, constituit la 30 octombrie 1918 și alcătuit din reprezentanți ai Partidului național român, ai Partidului social-democrat, precum și ai altor organizații, sindicate, uniuni de meseriași, etc. Pretutindeni se creează consilii naționale și gărzi patriotice, se aleg delegați pentru Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia. La 18 noiembrie 1918, Consiliul Național s-a adresat și omenirii întregi, publicînd manifestul : **Către popoarele lumii**, în care este proclamată voința națiunii române de „a-și înființa pe teritoriul locuit de dînsa statul său liber și independent [...] din ceasul acesta, oricum ar decide puterile lumii, [națiunea română] este hotărîtă a pieri mai bine decît a suferi mai departe sclavia și atîrnarea... [poporul românesc din Transilvania] speră și așteaptă că în năzuințele ei pentru libertate o va ajuta întreg neamul românesc, cu care una vom fi de aici înainte în veci".

UNA VOM FI DE AICI ÎNAINTE ÎN VECI !

Texte pentru manualul de Istorie

Noapte de noapte, în încăperi mirosind a plumb, degete grăbite și agile, de zețar, culeg [illegible] texte care, iată-le, peste decenii, par scrise de-a dreptul din manualul de istorie :

● „La Alba-Iulia se va începe un nou capitol al istoriei naționale românești. Iar cuprinsul acestui capitol va fi dat prin vrednicia celor de față și a urmașilor noștri [...] Ne vom gîndi la noi, la urmașii noștri, la drepturile noastre, la libertatea noastră. Ne vom spune voința [illegible] această în cursul veacurilor de grea cumpănă [...] Dar n-avem să ne gîndim numai la noi. N-avem să căutăm în păcatele acelora de sub al căror jug scăpăm acum. Sîntem datori în aceste clipe mari să ne gîndim și la cetățenii noștri de altă limbă și lege, care de azi înainte vor fi chemați să trăiască cu noi binele și răul... Chemați sîntem să le dovedim prin fapte că n-au de ce să se teamă de noi, pentru că libertatea noastră n-are să însemne pentru ei sclavie, ci, din contră, libertate ca și pentru noi [...] Noi acum avem să dovedim că lupta noastră a fost izvorîtă din porniri generoase și nu din pofta brutală a schimba rolurile spre a deveni din împilați împilatori, din asupriți opresori, pentru că, dacă am face aceasta, ne-am tăia pe noi înșine și existența noastră națională de bază morală" („Libertatea" — Orăștie); ● „Celelalte iubiri ale poporului] se vor face [illegible] [illegible] o singură națiune română, de un singur sentiment românesc, cînd o singură stăpînire va lua frînele conducerii în mînă și nici un român nu va mai fi sub stăpînire străină [...] Un singur program și o singură țintă urmărim: eliberarea tuturor energiilor de sub jugul sub care gem azi și concentrarea tuturor forțelor în serviciul acestei idei" („Unirea" — Blaj).

În acest anotimp friguros, umed și cu vînt tăios, cuvintele tipărite sînt o forță capabilă să dreneze energiile naționale, pulsînd singe fierbinte, treziți la luptă, în conștiințele tuturor. O foaie volantă circulă din mînă în mînă :

„Veniți cu miile, cu zecile de mii ! Lăsați la o parte grijile voastre acasă, căci în această zi vom pune temeliile unui viitor mai bun și fericit pentru întregul neam românesc".

Peste 100 000 de mii de oameni își lasă acasă grijile de tot felul, îndreptîndu-se spre Alba-Iulia : fie cu trenul sau căruța, fie de-a dreptul pe jos, în coloane, nesfîrșite coloane, cu tricolorul în frunte și cîntecul pe buze :

— Deșteaptă-te, Române !

La puțin timp de la debutul secolului al XX-lea, peste 100 000 de oameni, realmente fascinați de apropiata împlinire a „visării iubite a voievozilor noștri cei viteji, a bărbaților noștri cei mari", înaintează spre „Sfînta cetate de durere și de slavă a neamului românesc" (cum avea s-o încununeze, pe merit, ziarul festiv al adunării, „Alba-Iulia"). Este timpul în care călătoria nu echivalează cu ceea ce reprezintă astăzi o călătorie, mai cu seamă că imensa majoritate sînt țărani, indurînd — precum și cei 10 000 de muncitori, dintre care 4 000 mineri vin din abatajele Transilvaniei — „dublul jug", național și social.

SFÎNTĂ CETATE DE DURERE ȘI DE SLAVĂ !

„Ca o oaste nebiruita"

Confirmînd pe deplin previziunea, datind de trei decenii, făcută de Friedrich Engels — „dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîine n-ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie" — iată-i pe oameni trecînd, la sfîrșitul anului 1918, cu pași de gigant, hotarul dintre „mîine" și „poimîine". „Imperiul de petice" s-a pulverizat în condițiile victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Pe ruinele Austro-Ungariei, în centrul Europei, s-au și format o serie de state naționale, fapt care favorizează și împlinirea visului de veacuri al poporului român : **unitatea națională !**

● 30 octombrie 1918 — începe revoluția burghezo-democratică din Austria (social-democratul Karl Renner formează guvernul) ;

● 2 noiembrie 1918 — Ungaria își proclamă independența de stat ;

● 7 noiembrie 1918 — Polonia se proclamă republică independentă (se constituie guvernul provizoriu) ;

● 12 noiembrie 1918 — proclamarea republicii în Austria ;

● 24 noiembrie 1918 — Vocea Populară Centrală de la Zagreb proclamă crearea Statului sîrbilor, croaților și slovenilor...

Elemente progresiste ale intelectualității maghiare lansează un manifest : „Vechea Ungarie s-a prăbușit, maghiarimea nu mai este legată de patul lui Procust al unui stat istoric vechi. A devenit propriul său stăpîn, dispune singură de soarta sa [...] Scopurile noastre nu se mai opun scopurilor altora. Față de națiunile-surori nu mai avem nici o pretenție. Și noi ne considerăm o națiune reînnoită, o forță acum eliberată, ca și acei frați care se ridică fericiți la o viață proaspătă din ruinele monarhiei. Ne trezim ușurați la conștiința faptului că nu mai sîntem forțați să fim niște asupritori..." (printre semnatari : Ady Endre, Bartók Béla, Kodály Zoltán).

În rîndul „fraților care se ridică fericiți la o viață proaspătă din ruinele monarhiei" se numără și românii transilvăneni. Aici, în Transilvania, nici dezorganizarea parțială a transporturilor pe căile ferate, nici mizerabila stare a drumurilor, nici timpul nefavorabil, NIMIC, NICI O FORȚĂ DIN LUME nu-i mai poate opri din mers pe cei 100 000 de drumeți, alături de care se găsesc, cu sufletul și conștiința, milioanele de români de dincolo și de dincoace de Carpați. Este mersul istoriei ! Trenuri arhipline. La ferestre, pe scări, draperii, tricolorul ; acele [illegible] muncitori, steagul roșu ! Peste ani și ani, participanții la această memorabilă călătorie aveau să-și amintească, astfel, momentele atunci trăite :

— La Alba-Iulia ne-am dus, nu numai eu, ci toți cei ca mine, ca să arătăm că sîntem, că existăm, am mers să susținem și noi, cum putem, unirea cu țara... (ii declara **Ioa Roman** din Tîrgu-Mureș lui **Victor Bocarabă**).

— În adunarea populară din 29 noiembrie 1918, din Reghin, am fost propus ca delegat la Alba-Iulia. Am acceptat „credenționalul" și chiar a doua zi am plecat spre Alba-Iulia cu o scurtă oprire la sora mea la Blaj. În Blaj, în noaptea aceea, [illegible] cu domnul. Comitetul național obținuse pentru delegați două vagoane. Cu un vagon, pus la dispoziția publicului, am călătorit și eu, împreună cu nepoata de 17 ani și nepotul de 14 ani, pe care nici eu, nici mama lor, nu i-am putut împiedica să urce cu noi [illegible] [illegible] povestește muncitorul tîmplar **Ioa Bumbu**, delegat al cercului electoral Gornești, lui **Mircea Leon**, autorul culegerilor de documente privind unirea Transilvaniei cu patria-mamă.

Aflat într-un compartiment de clasa a III-a, Dominic Stanca află de soarta de conducătorul delegației minerilor, socialistul **Ciser Iosif**, care-i spune :

— Ziua de azi ar trebui să fie ziua de bucurie a tuturor muncitorilor [illegible] și a noastră, a muncitorilor.

Așa și este ! Într-alt tren, în vasul unui compartiment, steagul roșu, brodat pe margini cu fire aurii, marchează prezența trimișilor socialiștilor români... Oamenii cîntă, [illegible], însă acompaniați de un clarinet, de o goarnă. Nu există gară în care simpla trecere sau oprire a trenului să nu fie un nou prilej de afirmare a dorinței unanime, manifestată în fel și chip, prin cuvînt sau chiot, prin vers sau joc, prin cîntec. Orașul e plin de oameni, dar entuziasmul [illegible]:

„Natura nu se arăta prielnică unei mari aglomerații de popor. Vîntul, cu suflarea lui, cu vîntul cel ascuțit și cu fulgii cei albi de ninsoare, ar vrea parcă să facă o ultimă cercare de credință a celor de spinare din Țara Ardealului". (**Al. Lupeanu-Melin**).

Nici ceață nu mai este la miez să-i oprească ! Un val uriaș, etnic, [illegible], aduce lacrima, din toate părțile, [illegible] cetății de la Alba-Iulia. Frecvența sosirilor se menține egală, atît în cursul zilei de 30 noiembrie, cît și în noaptea de veghe dinspre duminică 1 decembrie.

— Am ajuns în ajunul zilei de 1 decembrie seara. Alba-Iulia era plină de oameni (își aducea aminte regretatul învățător pensionar **Sava Dumitru**, din satul Deleni, comuna Ibănești).

La fiecare 45 de minute — un tren supraaglomerat intră în gara și în halta de-aici :

„De vineri dimineață, trenurile care curgeau spre Alba-Iulia au început să aducă necontenit oaspeți români. Cete de țărani din sate apropiate sau îndepărtate, din Munții Apuseni, din Bihor și din Sătmar, de pe Valea Crișurilor intraseră în Bălgrad [Alba-Iulia], pe jos ori de-a călare, ca o oaste nebiruită" („Gazeta poporului" — Sibiu).

De cele trei intrări pe care le are orașul, necontenit se apropie șiruri de căruțe, de călăreți, de drumeți :

„Nefiind trenuri, țăranii pleacă pe jos, înfruntînd drumul greu și gerul. Flăcăii din jurul Aradului au plecat ieri și azi, cu tricolorul în frunte, ca să ajungă dimineață la Alba-Iulia („Românul" — Arad).

CU TRICOLORUL ÎN FRUNTE !

Vrem unirea! Vrem unirea!

Tricolorul cimentează simțăminte și gînduri. Tricolor în fruntea coloanei ; tricolor la ferestrele vagoanelor de tren ; tricolor de jur, împrejurul căciulilor (tot felul de căciuli : țuguiate, teșite, rotilate, trase adînc pe frunte, date isteț pe ceafă) ; tricolor drept panglică, cocardă, bransardă : tricolor imens peste cetatea lui Mihai, în chiar Alba-Iulia ; și tot aici, pe Cîmpul lui Horea, printre miile de steaguri tricolor, iată și o lance fără stindard : a aparținut drapelului cu emblema VIRTUS ROMANA REDIVIVA, al Regimentului transilvănean 2 grăniceri, care a fluturat într-o sută de bătălii victorioase — de fiecare dată o țintă bătută în lancea de lemn a tricolorului ; unitatea fiind desființată în anul 1851, drapelul a stat ascuns în biserica din Năsăud pînă în preajma lui 1 decembrie 1918, cînd, dezgropindu-l, s-a găsit doar lancea, pînza putrezită ; însă tricolorul nu contenește să fîlfiie în amintirea transilvănenilor...

„Toată suflarea românească să se grăbească la Alba-Iulia" („**Românul**" — pagina a I-a — 1918, noiembrie 23).

— Vrem unirea ! strigă oamenii aflați încă pe drum. Și alții răspund ca un ecou, gata ajunși la Alba-Iulia:

— Vrem unirea ! Vrem unirea !

Un reporter francez, atașat pe lîngă cartierul generalului Franchet d'Esperey se apropie de stegarul delegației de mineri de la salinele din Ocna-Mare, muncitorul Drăghici, și-l întreabă :

— Ce semnificație are tricolorul în vîrful steagului roșu ?

— Pentru că drapelul roșu înseamnă că vrem dreptate socială, iar tricolorul înseamnă că aceasta o vrem prin unirea cu România.

„Adevărul" din 30 noiembrie 1918 — ziarul socialiștilor români — explică cititorilor săi, în editorialul „La Alba-Iulia" :

„căci nu e vorba acum numai de dezrobirea națională, ci și de ridicarea asupritului popor român la o treaptă socială mai înaltă și omenească. Se vor proclama acolo toate legile și reformele mari și însemnate care vor alcătui temelia fericirii poporului român în viitor".

Fericire pe care, peste decenii, socialismul il va instaura pe pămîntul strămoșesc :

„Ceea ce n-a realizat și nu putea realiza regimul burghezo-moșieresc s-a realizat odată cu înfăptuirea insurecției naționale armate antifasciste și antiimperialiste, cu trecerea la revoluția democratică și apoi socialistă, cu cucerirea puterii politice de către masele largi populare, în momentul în care poporul a devenit cu adevărat stăpîn pe destinele sale, asumîndu-și rolul de făuritor conștient al propriei sale istorii libere și independente" (**Nicolae Ceaușescu**).

Tații, bunicii și străbunicii care se numără însă, în preajma lui 1 decembrie 1918, printre cei peste 100 000 de martori ai măreț ului act istoric, alcătuiesc un ocean de capete. Tundre negre, sumane mițoase, mantale de postav aspru, cojoace păroase ; căciuli, șepci și mai rar pălării ; opinci, bocanci, și mai puține cizme și pantofi...

— Vrem unirea !

Focuri nenumărate împînzesc Cîmpul lui Horea. Oamenii stau în jurul lor, cu ochii ațintiți spre alte lumini : ferestrele cazinei ofițerești din cetate, locul în care și-a început lucrările Consiliul Național Român Central. Sala e tixită : 1 228 de delegați aleși în circumscripțiile electorale transilvănene — și reprezentanți ai tuturor organizațiilor politice, economice, culturale, religioase, militare și sportive de pe întreg cuprinsul Transilvaniei, dintre aceștia, 130 de socialiști au venit în numele a peste 70 000 de muncitori organizați, români, maghiari, germani. Se nasc discuții serioase în legătură cu prevederile sociale ce s-ar fi cerut a fi conținute de rezoluția pe care, a doua zi chiar, în prezența a peste 100 000 de oameni, Marea Adunare Națională de la Alba-Iulia va trebui s-o voteze.

ASUPREALA PE CARE A ÎNDURAT-O IL ÎNDEAMNĂ SĂ VINĂ AICI PENTRU CA SĂ FIE OM LIBER (**Ioan Mihuț**, în numele socialiștilor români).

Pentru ca sa fie om liber...

Încăpere vastă — în casina ofițerească — numindu-se, de atunci încolo, „Sala Unirii". Pe fundal, portretul lui Mihai Viteazul (exact 319 ani și o lună despart intrarea sa în Alba-Iulia, de momentul înălțător pe care-l trăim), dedesubtul căruia alte trei chipuri de martiri : Horea, Cloșca, Crișan. Și drapelele statelor ieșite din „imperiul de petice". O masa prelungă — prezidiul adunării.

— Vrem unirea ! Vrem unirea ! se aude de-afară.

Ioan Suciu prezintă raportul comisiei de validare, după care Vasile Goldiș citește un raport politic (avem „datoria... să asigurăm tuturor neamurilor și tuturor indivizilor conlocuitori pe pămîntul românesc aceleași drepturi și aceleași datorințe") și, apoi, proiectul de rezoluție :

— Punctul 1. Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 noiembrie [1 decembrie] 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de ei cu Regatul român...

Un socialist din sală intervine :

— Nu cu Regatul, ci cu România !

Cineva se miră :

— Păi nu-i totuna ?

— Nu e totuna : regatul poate fi trecător. România este veșnică !

Cuvîntul „Regat" este înlocuit cu „România".

Tiron Albani urma să-și amintească peste decenii :

„Era cam ora 20. Din acest moment a dispărut tonul solemn, discuțiile au devenit vii, polemice, transformîndu-se uneori într-un adevărat vacarm".

— Acel țăran care vine aici — rostește Ioan Mihuț — vine cu gîndul să ducă de aici pămînt și drepturi și pe baza aceasta vrea să se unească. Asupreala pe care a îndurat-o îl îndeamnă să vină aici pentru ca să fie om liber. Țăranul nu mai vrea să sufere sărăcia, mizeria și incultura. Aceasta nu înseamnă că noi nu vrem unirea. Vrem simplu ca să avem dată condiția ca nici posibilitatea asupririi țăranului să nu mai fie.

Alt socialist pretinde înscrierea în rezoluție a dorinței Adunării Naționale ca România să devină republică democratică. Unii protestează :

— Ieși afară !

Intervine Emil Isac, de asemenea socialist :

— Domnilor, acum un sfert de oră ați aprobat să se ia în rezoluție (citește) : „Adunarea garantează libertatea cuvîntului, a presei și libera propagandă a gîndirilor omenești". Acum vă revoltați auzind că se exprimă o gîndire omenească. Astăzi, cînd trei împărați au fost alungați și azvîrlite coroanele în ei ! Fiți mai consecvenți !

Același personaj care, mai înainte, se întreba dacă nu-i „totuna" Regat sau România, stîrnește risul general cu „nedumerirea" lui cea nouă :

— De ce nu vrei tu să avem rege, măi băiete ?

— Pentru că un rege poate fi bun și înțelept, dar poate fi și tiran și tot rege rămîne.

Socialiștii prezintă și alte revendicări : „reforma agrară radicală", „drepturile și avantajele muncitorimii industriale", „drepturi egale pentru femei"...

„Socialiștii din Ardeal au fost colaboratorii noștri prețioși la înfăptuirea unirii" (**Vasile Goldiș** — într-un interviu din 1919).

Este o noapte de viscol și ger. Pe cîmpul lui Horea nu contenesc focurile, doinele, speranțele și cuplul de cuvinte, secular :

— Vrem unirea ! Vrem unirea !

Întruna vin alți oameni, ca să rotunjească cifra de 100 000, s-o depășească. Masă fremătătoare, de neinvins :

„Un astfel de popor nu mai poate fi robul altui popor, și este o impunătoare demnitate în drumul acesta lung și greu ce-l fac pe jos pentru ca să fie martori la dezrobirea lui. Mergem pe jos, pe sus, în văzduh, în gînd și acolo vom fi toți, toți într-o suflare, țărani și cărturari, să strigăm într-un glas și o dorință, să știe lumea întreagă că nu mai vrem, nu mai putem să fim iobagi" („Românul").

MARTORI LA DEZROBIREA LUI !

Acolo unde ți-e patria...

Înveșmîntați în straie albe, mai strălucitoare pe lumină, în dimineața aceasta de 1 decembrie 1918, moții străjuiesc drumul care duce la cetatea lui Mihai. Întregul oraș bimilenar, străvechiul Apulum, nu-i decît o inimă, în bătăile căreia se deslușește, perfect, chemarea :

— Vrem unirea !

Cîmpul e albit de ninsoare, ca și acoperișurile cetății. Cele două biserici românești sînt pline, cu oameni, mulți rămași pe dinafară. Se oficiază Te Deum-uri solemne. La un moment dat, după slujbe, cei de față cîntă „Deșteaptă-te, Române". Și atunci cînd, pe toate buzele, vibrează versul :

— Murim mai bine-n luptă...

Brusc, brațul drept al tuturor se înalță în aer — semn de legămînt pe viață și pe moarte. Credincioșii plîng. Plîng clericii. Sînt lacrimi de bucurie, purificatoare.

Încolonați în rînduri strînse, de cîte patru, cete-cete de 180—200 de oameni străbat cîntînd piața orașului, cu steagul în frunte și tabela pe care este scris numele fiecărei comune, pentru a intra pe sub poarta lui Carol sau pe sub poarta lui Mihai. Cocarde, panglici, drapele — toate tricolore, călăreți pe cai suri, femei în costume naționale, culori de necuprins înaintează spre locul de întîlnire — Cîmpul lui Horea, de sub Dealul Furcilor — trecînd și pe dinaintea clădirii casinei militare. Aici, deputații și invitații intră, dar sala îi cuprinde greu pe toți, astfel că o parte din oaspeți rămîn pe dinafară.

1918, decembrie 1. Ora 10 dimineața. În casina ofițerească se deschide Marea Adunare. Președintele Consiliului Național Român Central arată, printre altele :

— Care pe fața pămîntului, ce sociolog, ce economist național, ce filozof, ce bărbat de stat, care om cuminte mai poate pretinde de la acest neam să mai sufere încă o dată suferințele acestei suferințe ? [din timpul monarhiei dualiste]... Credem că ceea ce am făcut bine am făcut. Dușmanii noștri însă nu au voit să ne recunoască acest drept. Și cînd au văzut că valahii aceștia oropsiți, că iobagii aceștia nu se însuflețesc pentru treburile lor, ne-au ridicat acuza că înșelăm poporul, că noi nu sîntem dispuși să primim bunătățile cele mari care ni le oferă ei. Fraților, între acestea, noi neînfricați, cu fruntea ridicată am mers cu un pas mai departe și am publicat manifestul... [„Către popoarele lumii"].

Sînt îndemnați să ia cuvîntul reprezentanții poporului, fiind salutați cei veniți aici din România, cei din Corpul voluntarilor din Transilvania (cu sediul la Iași)... Raportorul Ioan Suciu precizează că s-au prezentat :

— 1 228 de delegați... Aici sînt credenționalele, aici e lista delegaților : dacă doriți să citim lista delegaților ?...

— Nu-i de lipsă, le vedem, le vedem ! se aud voci din imensa sală. Să nu se citească !

— Au sosit mii de adrese de aderență cu sute de mii de semnături și că toate acestea arătînd cum că fiecare știe ce avem a decide... [adunarea este] capace a aduce hotărîri decisive în Marea Adunare națională...

Este aleasă conducerea Marii Adunări Naționale de la Alba-Iulia. Bătrînul memorandist George Pop de Băsești e desemnat președinte :

— Națiunea română la toate evenimentele mari istorice în trecut, și astfel și astăzi, s-a adunat pentru a decide asupra sorții sale. Așa, onorată adunare, în anii 1848, cînd era cea mai grea sarcină asupra națiunii române, greutatea robotelor s-a adunat pe Cîmpia Libertății la Blaj și acolo Adunarea Națională a luat hotărîrea care avea să înfrunte iobăgia în care gemea sărmana națiune română. După dezrobirea noastră din iobăgie a urmat o altă iobăgie și mai mare, iobăgia sufletelor noastre, și apoi a urmat iobăgia de clasă. Astfel, onorată adunare, la locul acesta sfințit de sîngele marilor noștri martiri v-ați adunat și dumneavoastră, ca să sfărîmați și cătușele robiei noastre spirituale, ale robiei noastre seculare și să decidem ca un popor liber asupra sorții noastre... [Aici se va pune] piatra fundamentală a fericirii neamului românesc.

Președintele declară că adunarea de față este „constituantă și deschisă", deci cu delegați aleși ; după care îi dă cuvîntul lui Vasile Goldiș, însărcinat să schițeze o retrospectivă istorică și să supună la vot rezoluția :

— Nu există putere de a suci logica pînă acolo ca invadările elementelor străine, dirijate pe aceste teritorii în chip artificial și prin abuzul de putere al statului cu scopul desființării noastre naționale, să poată clătina dreptul nostru de proprietate asupra acestor teritorii [...] împăratul ne-a înșelat, împăratul ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în neamul nostru românesc ne poate mîntui. Să jurăm credință de aici înainte numai națiunii române, dar tot atunci să jurăm credință tare civilizației umane. Noua concepție a civilizației [...] va trebui să asigure tuturor aceleași datorințe... Teritoriile locuite de români de la descălecarea lui Traian și pînă astăzi au fost teritorii românești...

Chipul vorbitorului poartă amprenta unei gravități plină de ceremonie, cînd propune acceptarea, de către adunare, a „Declarației de la Alba-Iulia" :

— I. Adunarea Națională a tuturor românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 noiembrie — 1 decembrie 1918, decretează unirea acelor români și a tuturor teritoriilor locuite de dînșii cu România...

Punct cu punct, „Declaratia" răsună în „Sala Unirii". Cei prezenți ascultă, neclintiți, numai ochi, urechi și suflet. Și cînd Vasile Goldiș termină de citit, delegații se succed la tribună. Din partea socialiștilor români vorbește Iosif Jumanca :

— Astăzi venim și noi aici, adevărații reprezentanți ai muncitorimii române în Transilvania și Banat, venim să declarăm în fața dumneavoastră, în fața Internaționalei socialiste și în fața întregii lumi că vrem unirea tuturor românilor. Noi vrem și sîntem gata de a lupta cu toate mijloacele pentru înfăptuirea și apărarea unirii. Noi sîntem proletari, ducem lupta socială de clasă, în lupta aceasta sîntem solidari cu toți frații noștri de orice neam ar fi ei [...] Dar solidaritatea aceasta nu ne-o înțelegem în așa fel ca să fim și pe mai departe o clasă fără importanță care n-are la dispoziție nici mijloace de afirmare și dezvoltare ; de aceea, cînd aderăm la unirea tuturor românilor, voim totodată și posibilitatea de dezvoltare muncitorimii române, voim să deschidem porțile largi ca în această țară românească nouă să se dezvolte și să progreseze și poporul muncitor român [...] Noi nu zicem **ubi bene ibi patria**, ci zicem că „acolo unde ți-e patria, acolo să-ți creezi fericirea vieții tale". Și noi n-avem teamă că poporul muncitor român, care a rupt acum cătușele unei robii seculare, nu va avea destulă putere ca și în România să-și asigure drepturile la o viață liberă...

După luările la cuvînt, George Pop de Băsești se ridică și întreabă :

— Primește onorata Adunare rezoluțiunea propusă de domnul Goldiș, în întregimea ei ?

— PRIMIM ! izbucnește asistența în picioare, aplaudînd, aplaudînd, aclamînd entuziast.

Se scurg minute în șir. Ovațiile din sală se unesc cu ovațiile de-afară. Iată **clipa** solemnă a anunțului :

— Adunarea Națională a poporului român din Transilvania, Banat și părțile ungurene a primit rezoluțiunea prezentată prin Vasile Goldiș și astfel unirea acestor provincii românești cu țara-mamă este pentru toate veacurile pecetluită.

PRIMIM ! PRIMIM ! PRIMIM !

Un clopot uriaș anunță măreața veste

Este ora 12 la prînz. Ca la un semn, pe tot întinsul Transilvaniei, clopotele încep să bată. Adunări populare salută U N I R E A cu țara-mamă, votată la Alba-Iulia :

— Să trăiască unirea tuturor românilor !

La Alba-Iulia, centrul de greutate al zilei istorice se mută în jurul tribunelor din aer liber. Luări de cuvînt, aplauze, urale — oamenii, ca un singur trup cu o sută de mii de perechi de ochi și de brațe, respiră tihnit aerul rece, întăritor și cînd expiră, un abur real, de nădejde, inundă atmosfera, sau nu-i decît năduful secular, acumulat de acest trup comun, gigantic, acum eliberat odată cu cuvintele fiecărui vorbitor, consfințind un trecut, certificînd un viitor :

„Entuziasmul e indestructibil, oamenii plîng și se îmbrățișează pe străzi" (transmite corespondentul ziarului parizian „Le Temps" la Alba-Iulia).

Simultan, în localități, centre de plasă, comune, sate, cătune, fie la școală, fie în aer liber, fie în biserică, continuă serbările : luări de cuvînt, cîntece patriotice, urale și reînnoirea jurămîntului pe tricolor. Carpații despărțirii seculare, întocmai ca Milcovul dispărut dintr-o sorbire, devin — așa cum au fost dintotdeauna — șira spinării, demnă, a unei întregi națiuni. Pe deasupra lor, frate cu frate își dau mîna.

FRATE CU FRATE !

Filmul evenimentelor de MIHAI STOIAN

„O politică pe care poporul o iubește în înțelepciunea sa“

Importanța acestei ședințe mi se pare necesar a fi puternic subliniată ne-am reunit aici pentru a ne manifesta deplina adeziune la importantele cuvintări rostite de Președintele țării in ultimele zile, în fața unor reprezentanti ai clasei muncitoare, ai intelectualității și ai armatei.

Nu este un lucru nou in practica de partid și de stat, pe care secretarul general l-a impus incă de la venirea sa in importantul post pe care il ocupă. Am simțit cu toții incă o dată cum in marile momente din viața națiunii noastre, din ultimele decenii tovarășul Nicolae Ceaușescu dovedește aceeași fermitate pe care numai un mare conducător politic o are. Nu este vorba numai de curaj, pentru că curajul trebuie folosit cu înțelepciune. Nu este vorba numai de o răspundere uriașă pe care Domnia Sa o imparte cu intregul popor, pe care il consultă ori de cite ori trebuie luate decizii hotăritoare.

Sintem o națiune unită, o națiune greu incercată de istorie, o națiune care nu a năvălit pe nimeni, nu a rivnit la teritoriile altor state, nu are revendicări teritoriale de făcut, nu este adeptă a agresiunilor inarmate și vrea numai să trăiască in pace.

Ei bine, in acești ani zbuciumați, cind în fiecare zi pe alte meridiane mor oameni in lupte drepte sau nedrepte, el, părintele patriei noastre dorește ca România să fie scutită de ororile unor războaie la care nu gindește, pe care nu le-ar dori niciodată. Este o politică clară, o politică pe care poporul nostru o iubește in înțelepciunea sa. Este o politică dreaptă, care tinde la fericirea unei națiuni. Iată de ce, precizările pe care Presedintele țării le-a făcut în fața noastră, în mod deschis, cu o sinceritate care a zdrobit orice insinuări din partea rău-voitorilor, au dobindit, cu un entuziasm uriaș, aprobarea milioanelor de români, aprobarea tuturor celor de alte naționalități care locuiesc pe teritoriul scumpei noastre patrii.

Ca scriitor, ca om care iubește inainte de orice climatul de liniște și de siguranță al zilei de miine, ca unul care și-a mai dovedit și in alte imprejurări admirația față de puternicul bărbat, care este și Comandantul Suprem al armatei noastre, vreau să mai spun o dată în fața dumneavoastră, că impreună cu toți oamenii de litere din această țară il urmăm. Politica partidului și statului nostru nu este o politică aventuristă. Tovarășul Nicolae Ceaușescu, in indelungata-i activitate, s-a dovedit, cum scriam in alt loc, un arhitect al păcii : Domnia Sa știe mai bine decit oricine că a asigura pacea și in alte locuri, nu numai in jurul său, pe lingă faptul că este o ocupație nobilă, este și o sfintă datorie a conducătorului de stat.

Climatul de ură, de inversunare, de amenințare cu forța armată intr-o lume hăituită și de alte griji, nu numai de cea a războiului, este nefolositor chiar pentru țările neangajate in lupta cu alte țări. Iată de ce, faptul că Președintele României și Comandantul Suprem al armatei noastre nu s-a angajat decit să răspundă unor necesități armate numai in cazul in care țara noastră și țările aliaților noștri ar fi atacate in Europa mi se pare un act de mare înțelepciune. Soldații sînt brațul inarmat al națiunii și națiunea a fost intrebată dacă vrea să fie tirită fără voia ei in eventuale războaie pe care nu le-a visat și nu le dorește. Și tot poporul român a răspuns *nu*. Nu vrem să ne impovărăm bugetul cu cheltuieli megalomane in domeniul armamentului. Nu am fost și nu vrem să fim o națiune de cuceritori, dar tot atit de bine trebuie să se știe că, dacă cineva va indrăzni să calce o palmă de pămint din trupul țării, vom răspunde cu forțele noastre, atitea cite sînt, pină la ultima picătură de sînge.

Soarta cotropitorilor ne este cunoscută tuturor din lunga istorie a omenirii. Imperii uriașe care păreau că vor dura milenii s-au prăbușit. Falnici generali, conducători de oști, care au visat să ingenunche popoare mici și neajutorate au pierit in negura uitării, blestemați de cei care au simțit sabia lor amenințătoare. Oare nu se invață nimic din tristul sfirșit al nedreptelor invazii de la Ghingis-han la Hitler ?

Noi nu ne temem de nimeni. Ne vom respecta angajamentele asumate in măsura in care ele nu vor insemna altceva decit ceea ce sînt. Iată de ce, in acest moment, cind ochii intregii lumi sînt ațintiți asupra noastră, noi spunem bărbatului care a incărunțit la cirma țării, de atitea griji și răspunderi, un bărbat incă tinăr, puternic și glorios : Te urmăm, sîntem cu tine !

Eugen Barbu

„În unitate deplină, spunem un NU hotărît cursei înarmărilor“

În legătură cu Declarația statelor participante la Tratatul de la Varșovia, am citit cu multă atenție și cu simțămintul acordului meu total, cuvintările tovarășului Nicolae Ceaușescu, ținute de fapt în fața intregului nostru popor, avind un uriaș ecou mondial, ecou pozitiv în rindurile popoarelor lumii, care doresc și ele implinirea visurilor milenare ale omenirii, excluderea războaielor pentru totdeauna de pe globul nostru pămintesc.

Este cu totul motivat faptul că statele participante la Tratatul de la Varșovia, conducătorii acestora au discutat probleme arzătoare ale situației internaționale, căutind posibilitățile de destindere, a căilor de oprire a cursului inarmării, care ne ingrijorează de mulți ani și inseamnă o povară uriașă pentru toate popoarele lumii. Dar nu este vorba numai de o povară impusă de cercurile imperialiste, de către monopolurile capitaliste, de către tendințele variate ale hegemonici, a menținerii colonialismului și neocolonialismului ș.a.m.d. Se mai adaugă la aceasta și elemente de natură subiectivă, o apreciere fatalistă a unei realități. Mulți comentatori ai soartei umane prevestesc imposibilitatea opririi cursei inarmărilor, socotind viitorul trist, schițind viitorul trist și fără de viață al planetei noastre, ca victimă a descoperirii armelor nucleare.

Contrariu acestei concepții fataliste, Declarația statelor participante la Tratatul de la Varșovia, în elaborarea căreia tovarășul secretar general al partidului nostru a avut un rol important, contrariu, deci, acestei concepții și, așa cum afirma și afirmă de multe ori, tovarășul Nicolae Ceaușescu pune, în cazul acesta, pe primul plan lupta pentru pace, pentru dezarmare, pentru soluționarea problemelor complexe ale lumii de astăzi pe calea tratativelor, pe baza principiilor respectului independenței și suveranității naționale, al neamestecului in treburile interne, al dreptului fiecărui popor de a fi stăpin pe bogățiile naționale, pe destinele proprii, de a-și făuri viața in mod liber, așa cum dorește.

Tin să afirm că sint de acord cu toate aprecierile făcute de către tovarășul Nicolae Ceaușescu în ce privește principiile de bază ale Declarației adoptate de statele participante la Tratatul de la Varșovia ; precum sint, de asemenea, de acord și cu acele critici aduse in legătură cu hotărîrile despre care s-a discutat aici și pe care tovarășul secretar general nu a pus semnătura sa.

Impreună cu secretarul nostru general dezaprobăm cu toată fermitatea hotărîrile N.A.T.O. cu privire la creșterea masivă a cheltuielilor militare, intr-o lume atit de impovărată de arme nucleare, incit, după părerea multor savanți, ea se află în pericolul distrugerii sale totale.

Alăturindu-ne la cele afirmate de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, ne pronunțăm cu toată fermitatea ca țările participante la Tratatul de la Varșovia să nu urmeze calea adoptată de țările N.A.T.O. ci, dimpotrivă, să adopte calea acțiunii hotărite pentru reducerea inarmărilor. Să spunem un nu hotărît cursei inarmărilor în unitate deplină, indiferent de naționalitate, noi, români, maghiari, germani și oameni de alte graiuri, toți fiii acestei patrii pe care dorim să o inălțăm în sfera idealurilor noastre cele mai nobile. Și, vedeți stimați tovarăși, în exprimarea acestui legămînt pentru viață, pentru inălțarea patriei noastre, cuvintele noastre se dovedesc și ele a fi născute in ritmul comun al inimilor noastre, purtînd și semnele comune parcă ale foneticii. Spunem „nu“ pe românește, „nem“ in ungurește, „nein“ in germană. Și ele pomenesc convieţuirea noastră in patria comună, a cărei soartă este și va fi soarta noastră individuală a fiecăruia.

În ce privește Declarația statelor participante la Tratatul de la Varșovia, valoarea și insemnătatea ei constau in deziderateele fundamentale ale tuturor țărilor socialiste, pătrunse de ideea apărării păcii, de dorința fierbinte a țărilor socialiste să-și făurească o viață pașnică și fericită, feriță de suferințele războaielor. Socot justă și realistă aprecierea conducerii noastre de partid cind afirmă, in mod hotărît, că vom acționa cu toată conștiincioziatea pentru realizarea celor ce am convenit impreună in cazul Consfătuirii de la Moscova. Această afirmare se inrudește in mod armonios și mobilizator cu aprecierea tovarășului Nicolae Ceaușescu : „Avem convingerea că nu există un pericol iminent de război, că în momentul de față nu sînt necesare măsuri deosebite ; politica de destindere, lupta pentru pace a rămas cursul larg, a luat o asemenea amploare încît nu se poate spune că astăzi ne aflăm in fata unor evenimente grave, a unui război care să afecteze statele noastre“. Cine ar putea spune că acestă constatare ar avea un caracter negativ ? Ea se bazează pe o activitate neobosită și pe o experiență uriașă și concretă in ce privește siguranța internațională. Iar dincolo de stadiul obiectiv, ea poartă tocmai pecetea increderii ferme in puterea mișcării mondiale de apărare a păcii, increderii in posibilitatea reală ca popoarele să-și impună voința lor in fața cercurilor imperialiste, a oricăror tendințe războinice. Iată de ce socot și eu că ar fi o mare greșeală să mergem pe linia sporirii cheltuielilor militare, să depășim sfera lor rațională in dauna construcției noastre socialiste, a nivelului de trai al poporului nostru.

Aceasta este aprecierea partidului nostru, a conducătorului său și exprimă voința noastră, a intregului popor. Cum se știe și cum am citit din documentele de astăzi, există și alte aprecieri ca rezultat al unei alte viziuni despre lumea de astăzi. Dar, mi se pare că văzînd lumea cu ochii altora, am fi nevoiți să actionăm dincolo voința altora, și a spune „nu“ este posibil pentru o politică bazată pe independența și libertatea unei țări cum este aceea a noastră.

Doresc, stimați tovarăși, să asigur Comitetul Central, pe tovarășul Nicolae Ceaușescu personal, că scriitorii țării noastre impărtășesc cu totul această incredere in forțele păcii, in forțele umane. Cu puterile lor creatoare, ei se vor alătura fără șovăire, și in continuare, politicii externe și interne a partidului și statului nostru.

Sütö András

(Cuvintări rostite la recenta Plenară a C.C. al P.C.R.)

Telegramă

Comitetului Central al Partidului Comunist Român, tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU

Urmare din pag. 1

aprobare a oamenilor scrisului față de hotărirea de a nu mări cheltuielile militare, pentru a nu afecta programul de dezvoltare a economiei naționale și creșterea nivelului de trai material și spiritual al poporului. Analiza situației internaționale pe care ați făcut-o la intîlnirile cu reprezentanții oamenilor muncii din diferite domenii indreptățește intru totul această hotărire.

Sîntem cu trup și suflet alături de dumneavoastră, alături de conducerea partidului și a țării și in ceea ce privește reafirmarea dreptului inalienabil al poporului de a decide, prin cei pe care i-a investit cu această inaltă răspundere, în legătură cu dezvoltarea și intărirea armatei noastre, scut al independenței și suveranității României Socialiste, în legătură cu acțiunile ei în cadrul angajamentelor asumate.

Vă asigurăm, mult stimate și iubite tovarășe Nicolae Ceaușescu, că, alături de toți cetățenii țării noastre, scriitorii vor face totul pentru a susține, cu fapta și cuvintul, politica partidului și statului nostru, politică al cărei promotor și exponent strălucit sînteți, că își vor inchina cu și mai multă energie creația cauzei nobile a socialismului și păcii.

UNIUNEA SCRIITORILOR DIN REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Nobila idee a păcii

Urmare din pag. 1

Simțindu-mă [illegible] al unui popor iubitor de viață, de faptă, de creație, mi resimt o mai intensă bucurie și o mai deplină împlinire ca atunci cind poporul meu intreprinde tot ceea ce stă in putință pentru cauza intelegerii intre oameni și pentru creație.

Nobilul demers al conducătorului nostru iubit, tovarășul Nicolae Ceaușescu, omonimul strateg al unei noi ordini in relațiile internaționale atrage, de ani și ani, adesea cu cozile sentimentelor pe care le mărturisesc aici, acel aparat al rațiunii ce judecă, principe și creează convingeri și certitudini. Este vorba acum de aprecierea lucida a situației politice și militare a planetei, de aplicarea vie a învățăturii marxiste privind dinamica creșterii forțelor progresiste in lume, și, mai apropiat de ceasuri inimă, de interesele vitale ale poporului nostru, in deplin acord cu interesele supreme ale tuturor popoarelor lumii. Principiile patriotismului in perfectă armonie cu cele ale internationalismului, ideile socialismului in strinsă colaborare cu ideile și năzuințele celor mai mari visători ai trecutului, — iată argumentele și iată mișcările acestei structuri de o nouă calitate și de o infinită de generoasă deschidere.

Poziția țării noastre, a poporului nostru, exprimată atît de sincer și atît de limpede la recenta Consfătuire a Comitetului politic consultativ al Tratatului de la Varșovia nu are nevoie de interpretări. Fiind evidentă leadul : forța unui popor liber pe destinele sale, inarmat cu uneltele construcției multilaterale ale socialismului, apărîndu-și independența, suveranitatea, liniștea creației nu mai la procentele mai mult sau mai puțin sporite ale bugetului militar, cît in conținutul, structura și mai ales in posibilitățile civilizației noii orînduiri, in prestigiul ei trecînd in fiecare realizare bucuria țării. In ideile pe care le promovează, cuceerind conștiința popoarelor și afirmînd noi raporturi și noi realități. Ideea pe aceste ideii marxismului internaționalist, e de o importanță covîrșitoare și in jurul ei năzuința omului face pod cu credință și hotărîre, cu convingerea că oamenii pe lume nu poate pune la îndoială adevărul și sinceritatea cu care se exprimă la cerul tuturor. Acestă idee e aprinsă pe steagurile mișcărilor e Celor care, luptînd neobosit pentru fericirea și bunăstarea poporului său, luptă fără ostenă pentru o democrație populară reală, pentru respectul tuturor popoarelor lume, indiferent de mărimea lor, dreptul tuturor popoarelor de soarta pămîntului, la viață, la libertate și la o dezvoltare cu totul liberă și de neînfrînat a lume cu dragoste și de prietenoasă.

Un popor tînăr, plin la ultimul sau, crede în acestă nobilă idee, în demersurile strategului său, o salutare unitate și liberă își afirmă, ca o singură voință creșul său, solidaritatea și hotărîrea de a participa unele dintre cele mai mari responsabilități în fața lumii contemporane.

Și-am jurat, ca fiu de militar, de-a armata, de-a mărșăluri, de-a războiul. Viața insă nu este joc, și numai pe lume nu trebuie să se joace cu destinele oamenilor. Dacă vrem pacea și domnia pacea ca lucru cel mai de preț de pe lume, și frumusețea vieții, cuvintul nostru nu poate fi decît de aderiere și solidaritate militantă.

Inimi fierbinți

Urmare din pag. 1

[illegible] Bulgaria, speranța in cel care declara [illegible] și-și luă „numărul țara și patria“ ; [illegible] care a intrat intr-un noiembrie pur, [illegible] oraș deschis ca un templu spre dragostea de pace, de neam, de pămînt. Fiecare dintre noi, cu apelurile spre istorie și nemărginita iubire de țară își poate imagina cum au [illegible] mormintele străbunilor după anexarea Transilvaniei la Imperiul habsburgic. Nimeni, de la cei abia porniți pe picioare pina la neputinciosul aflat pe patul morții, nimeni, dar absolut nimeni, n-a uitat, n-a admis că aici, unde dacii dorm sub temelia caselor, sub mușchii pădurilor, unde zimbri se declaraseră stăpini absoluți, chemind a dragoste in fiecare toamnă, unde au venit și-au rămas romanii lui Traian, iar datina, obiceiul, limba de la ei se trage, să se instăpînească o asemenea nedreptate. Mult mai tirziu, după moartea celor trei moți, Horia, Cloșca și Crișan, prin părțile locului, in registrele de stare civilă, copiii au primit numele martirilor. Era, bineînțeles, un mijloc de a-i cinsti, de a-i purta in urmași, de-a spera, dar, de ce nu, și-un atac direct la adresa celor ce pretindeau, cu cinism și aroganță, nume ce excludeau naționea română.

De aceea, ani mai tirziu, Petru Maior, vorbind in numele său și-al Școlii Ardelene, spunea că cel ce caută să pună piedici neamului românesc, „păcătuiește impotriva naturei, mamei tuturor“...

De aceea, mai aproape de noi, vlăstar al pămîntului moțesc, Avram Iancu, alături de cei 40 000 de săteni aflați pe Cimoia Libertății, cere o Transilvanie „de sine stătătoare“. Este știut, istoria acestui pămînt ne-o confirmă, că nu intotdeauna glasul poporului invinge. Dar n-a fost armă in stare să-i domine voința. S-au făcut crime in numele „binelui acestui neam“. Zeci de români au primit soarele diminetilor spinzurați la marginea orașelor. Alții au căzut impușcați, pentru că doreau din tot sufletul lor să fie alături de Țară. Cine poate jura că la moartea lor n-au tremurat Apusenii de jale? ! Poate de aceea, cu toată teroarea, cu tot șovinismul epocii, Munții Apuseni au rămas o fortăreață de neinvins. Poate de aceea, patriotul moț Avram Iancu, bolnav de prea mult suflet și dragoste de neam, a rătăcit prin fortăreața străbunilor lui, cintind din fluier.

Și cine poate spune că n-a văzut deasupra Tebei o cometă uriașă, impletind cu jerbele ei harta țării, așa cum era firesc să fie, ÎNTREAGĂ!

Vocea țării

Urmare din pag. 1

de primul Om al țării la recenta Consfătuire de la Moscova, au purtat mesajul, voința unanimă a [illegible] neam, al intregii omenirii care iubește și dorește pacea pe pămînt.

Un glas venit [illegible], prizonier conturii [illegible] de vremea de a trai in pace și [illegible] Fiecare vie a cuvintelor purtate de ei, din sufletul și de prietenoasă, e-a aprins și arde fierbinte in piept cu ce infruntă cu forțe inzecite ale brațelor și a mintii incercările deșarte ce a arunca viața in prăpastia cursei inarmărilor. Drumul lung dar eroic al confruntării este, știm, greu și anevoios, dar sigur atunci cind cinstea imaculată ca lacrima se adună ca un singur torent de forță intr-o unanimă acțiune și crez, intr-un singur șuvoi cristalin de luptă impotriva armelor de distrugere, indeosebi impotriva celor mai odioase forțe ce s-au concentrat in materia fuzionabilă, impotriva hidosului distrugător de viață, impotriva producerii și stocării lor la noi cote, nimicitoare de bunăstare.

S-a ridicat glasul neamului, exprimat răspicat și limpede prin vocea responsabilă a eminentului nostru președinte. Cuvintele și faptele conducătorului sint cuvintele și faptele noastre la un loc, sint vocea și fapta Țării. Ele se materializează in cotidianul nostru de muncă, in drumul nostru clar spre culmile luminilor de azi și de miine, pătrunzind, intr-un suflu cinstit, pe toate continentele globului pămintesc.

Numai dezarmarea, numai ințelegerea intre popoare, conlucrarea lor spre binele omului și a muncii pasnice — numai acesta este drumul păcii, drumul sigur spre un viitor tot atit de sigur al lumii.

Cuvintele nu pălesc in cursul timpului. Ele sint cimentate adinc in istorie de fapte. Cuvintele și faptele României — pacea țării, un șuvoi prețios in torentul fluviului ce aduce pacea lumii.

Un gind curat aleargă cu viteza secolului nostru spre lume, aducind acestui secol și celor ce vor veni caratele luminii.

Este exprimată în cuvintele intiiului președinte al țării calea ce trebuie să urmăm spre soarele atotbiruitor al păcii.

Cuvintele și faptele mele, ca și a intregii bresle a minuitorilor cuvintului, intr-un singur glas cu poporul și toată lumea cinstită, izvorăsc din hotărirea de a face totul, cu fapta și cu cuvintul, pentru a triumfa pacea lumii in intreaga lume.

Gindul meu, alături de gindul intregului popor, zboară liber cu aripi de vultur ca o promisiune de credință ce se naște din toată făptura-mi, spre cel ce ne-a rostit cuvintele spre lume, cuvinte cuprinse de dorul nemărginit de pace, de a realiza pe trepte mai inalte planurile noastre de infăptuire a piinii noastre calde și imbelșugate.

Încredere în rațiune

Urmare din pag. 1

sare măsuri deosebite in direcția sporirii cheltuielilor militare, considerind, in același timp, cu profund simț de răspundere, că de armata țării nu are a dispune decit poporul insuși prin organele legale de partid și de stat, delegația noastră, in frunte cu președintele țării, a luat la Consfătuirea Comitetului Politic Consultativ al țărilor participante la Tratatul de la Varșovia atitudinea cea mai rezonabilă, semnind Declarația adoptată la Consfătuire și angajindu-se a face totul pentru a o traduce in viață, în interesul securității tuturor țărilor iubitoare de pace, al ințelegerii internaționale și al ușurării poverii cursei inarmărilor.

Expunerile clare și complete pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a făcut, după întoarcerea de la Moscova, ca răspuns la intrebările pătrunse de legitimă ingrijorare puse de reprezentanții clasei muncitoare, ai țărănimii, intelectualității, tineretului și ai forțelor noastre armate, au afirmat incă o dată unanimitatea de gind și de faptă a țării, dovedind lumii că spiritul de la Alba Iulia, spiritul unității naționale, este viu. Flacăra lui arde pe fiecare filă a calendarului nostru perpetuu. „Pentru a cita oară să se mai distrugă omenirea ?“. La intrebarea aceasta nu este posibil decit un singur răspuns rațional și noi, prin președintele țării, l-am și dat — exemplar.

Zile istorice

Urmare din pag. 1

unanim cu principiile ce guvernează statornic politica externă a partidului și țării noastre.

Prin cuvintul președintelui Nicolae Ceaușescu, România adresează omenirii mesajul său de pace și colaborare . Prin cuvintul președintelui României socialiste este afirmată cu putere voința de a se pune capăt politicii imperialiste, colonialiste și neocolonialiste de dominație și dictat, sint condamnate măsurile de sporire a inarmărilor de către N.A.T.O., adresindu-se omenirii un impresionant apel la vigilență față de tendinta escaladării cursei inarmărilor, față de pericolul pe care aceasta il reprezintă pentru viitorul planetei noastre.

Cu inaltă satisfacție a intimpinat țara punctul de vedere exprimat de secretarul general al partidului, președintele republicii, potrivit căruia situația actuală internațională nu reclamă luarea de măsuri militare excepționale, nu face necesară sporirea cheltuielilor militare peste limitele raționale. Soluționind problemele fundamentale ale dezvoltării economiei, problemele sociale ale oamenilor, asigurind accesul cît mai larg la cuceririle științei și culturii, construind un cadru adecvat de manifestare a personalității umane, de dezvoltare a democrației socialiste, dindu-le, intr-un cuvint, oamenilor nu doar dreptul teoretic la o viață liberă și demnă, ci și asigurind condițiile practice pentru ca aceasta să fie o realitate vie, va crește mereu forța poporului, unitatea sa. Iar un popor convins prin faptă ca idealurile cărora își dedică energiile [illegible] sînt idealuri in care merită să crezi, ale respectului față de om, care dau garanția unei [illegible] adevărate, un popor convins de logica desfășurării dezvoltării social-economice că eforturile ce le face sînt destinate propriei sale bunăstări și civilizații va ști să apere, la nevoie, aceste cuceriri, orînduirea socialistă, va ști să pună actele sale de eroism, fără ezitare, în slujba apărării vieții sale libere și tot mai prospere, să infringă orice agresiune imperialistă, orice incercare de atentat la roadele muncii sale, la unitatea, independența și suveranitatea patriei sale.

Din nou, din capitala României, prin glasul celui mai autorizat reprezentant al poporului român, a fost adresat lumii un mesaj istoric de pace și colaborare.

Printr-o coincidență demnă de memoria vremurilor, acest mesaj al solidarității în numele idealurilor de pace, progres și socialism a fost rostit intr-un moment cind țara intreagă a întîmpinat, prin succesele muncii sale si prin vibrația inimilor fiilor săi, marea sărbătoare a aniversării a șase decenii de la Unire. Ce omagiu mai luminos, mai profund putea fi adresat celor ce, prin ani, au contribuit la drumul către România de azi !

Țara a trăit în aceste zile clipe de mare și autentică istorie. Pe fața zilei de azi sînt gravate pentru totdeauna cuvintele tovarășului Nicolae Ceaușescu, care exprimă hotărirea României de a asigura nu numai progresul și bunăstarea intregului popor dar și de a aduce in continuare o contribuție activă și constructivă la afirmarea unor relatii noi de egalitate, incredere și conlucrare intre state, la eforturile de destindere, dezarmare și securitate internațională, la ințelegerea și colaborarea dintre națiuni, la construirea cu consecvență a darului cel mai de preț pe care omenirea și-l poate face sieși — **pacea.**

teatru

Alexandru Lăpușneanu

Momentele de cumpănă din istoria poporului român și-au găsit, în perimetrul culturii, reflectări artistice diferențiate. Ele au exprimat, de fiecare dată, o tendință și o adeziune. Căci implinindu-le, artistul nu s-a dedublat pe sine, ci a dorit să pătrundă la modul cel mai sincer rădăcinile sale ca persoană și ca instrument al unui popor. De aici fiorul omenesc al reprezentării, exprimarea estetic dezinteresată a evenimentului. Nu alta este situația nuvelei „Alexandru Lăpușneanu“ de Costache Negruzzi. Inspirîndu-se după letopisețul lui Grigore Ureche, Negruzzi a riscat acea intreprindere singulară prin care istoria ajunge să se contopească cu ficțiunea, să devină ficțiune. Adevărul ei, ca o creație artistică, este indubitabil. Pornind de la datele tematice ale nuvelei amintite, dramaturgul Virgil Stoenescu cu a sa dramă in trei acte, prezentată recent pe scena Naționalului bucureștean, și-a propus să facă, ca să spunem asa, drumul invers. Să reconstituie adică, intr-o perspectivă originală, adevărul istoric, problematizind in sensul actualității drama domnitorului moldovean. Alexandru Lăpușneanu ne este infățișat astfel ca un vizionar ce infruntă fără cruțare meschinăria intereselor boierești, el insuși nefiind scutit de contradicții și patimi preaumane, justificabile in ordinea cauzei pentru care luptă. Destinul său pare să depășească limitele temporale ale acțiunii. Este una din explicațiile faptului că poporul nu ia parte efectivă la intimplările aduse in scenă, fiind sugerat doar prin doi reprezentanți, Scutierul și Bătrina, iar boierii, biserica și cronicarii insiși formează in mod nediferențiat partida adversă. Termenii apăsați in care este pus conflictul imparte lumea in tabere opuse, din al căror dialog răzbat uneori inflexiuni de rezonanță. Dar dramaturgul nu se regăsește in planul parabolic, țelul său esențial fiind să recompună in spirit critic trăsăturile specifice unui conducător in cadrul strict al unei epoci determinate. Poate de aceea istoria este văzută adesea in două culori, viziunea autorului rămînind senină, detașată, dar fără ironie, in raport cu singeroasele fapte pe care le animă.

În regia lui Cristian Munteanu, spectacolul vine cu unele adăugiri. Textul letopisețului, de pildă, este redat la scenă deschisă de trei personaje in chip de osteni. Cronicarii, creatori de limbă și tradiție literară, apar in postură de „mercenari“ ai reactiunii, ceea ce este cel puțin infidel. În schimb, tratarea unui personaj cum este Bătrina intr-un plan simbolic se dovedește binevenită. Montarea este sirguincioasă, de altfel, cu accente sensibile pe narațiunea scenică, gradind-o și acordindu-i un ritm alert. În rolul lui Alexandru Lăpușneanu, Costel Constantin este un bun interpret al stărilor limită. Mai puțin necesar aici, mai impersonal — Mihai Mălaimare (Scutierul domnitorului). Adela Mărculescu conturează cu feminitate și nerv portretul Doamnei Ruxandra. Amintim de asemenea scenografia semnată de Mihai Tofan, plastică și utilă proiectului regizoral.

Valentin Dumitrescu

film

Rafinamente

Dueliștii, filmul lui Ridley Scott, nu e un film de capă și spadă, nu e un film romantic, nu e un film istoric — deși istoria nu lipsește din el, nu e un film de „gen“, in care duelul să constituie tema speculată, nu e un film exclusiv despre onoare — cu toate că inițial se afirmă că pentru duelist onoarea e ca foamea, e mai curind un film de moravuri, trădind cu fiecare secvență, cu fiecare imagine, atmosfera, obiceiurile și deprinderile unui mediu social, ale unei epoci, incluzind armonios, nuanțat, dezinvoltura filmelor de capă și spadă, filonul romantic al duelurilor, și este, in primul rind, un film de neindoielnică frumusețe, incărcat de rafinamente și subtilități. Premiile cucerite, **David di Donatello**, 1978 și **Opera prima**, Cannes 1977, nu sînt decît două medalii, două decorații cîștigate deja in competiția cu publicul, poate chiar cu timpul.

Incidentul din salonul doamnei de Lionne deschide seria duelurilor dintre Feraud și Armand D'Hubert, dintre fanatic și „real gentleman“ (care nu-i atît de fanatic incît să fie și absurd, după cum mărturisește). Realismul scenelor de duel este inedit tratament estetic, nimic spumos, nimic sportiv, totul crispant și feroce. Cavalerismul lui D'Hubert, (Keith Carradine), stîrnește inversunarea fanaticului, eleganța, noblețea și mai ales generozitatea celui dintîi, infurie și alimentează permanent ura celui de al doilea. Mereu „aproape“ invins, D'Hubert trăiește sub amenințarea unui viitor duel, sub spaima unei noi intîlniri cu moartea. Viața și intîmplarea le oferă mereu prilejul unei confruntări de-a lungul a cincisprezece ani de zile. Finalul aduce un mesaj surprinzător, ca o dezlegare a misterului tuturor intîmplărilor din film, care, oricît de rafinate, oricît de subtile, riscau să pară gratuite : cu generozitate trebuie să-ți supui dușmanul, nu să i-o dăruiești, nu s-o risipești, căci atunci treci drept prost, drept laș, drept lingău. D'Hubert nu-și impușcă adversarul care l-a hăituit cincisprezece ani de zile. Feraud e insă ca și mort, este supus, desființat de generozitatea luptătorului din spirit de Onoare.

Cu excepția scenelor campaniei napoleoniene in Rusia, care, deși aduc minunate combinații de griuri și alb, nu se depărtează cu nimic de locul comun al tuturor filmelor despre această campanie și care apar dezacordate, ca valoare, in cadrul filmului, toate secvențele sînt fără cusur. Puține filme reușesc să surprindă peisajul atît de pictural, vibrînd tulburător intre real și ireal. Puține filme vorbesc atît de convingător și de fascinant prin scenele de interior, in care lumina face adevărate minuni. Culorile, intimitatea atmosferei, brunurile obosite, sau cele incandescente, aurii, colțurile cu „natură moartă“, efectele flăcărilor de foc sau luminare, lupta dintre clar și obscur in incăperile cu ziduri groase și ferestruici tăiate meschin, abundența triumfătoare a luminii in cîmpii și păduri, planurile cu fațade de castele impunătoare și austere, sînt trecute printr-un filtru fin foarte sever in același timp, fantazînd o lume de cadre, de pînze pictate cîndva, amestec de scoli, de simțiri, de redări, unitar cuprinse in acest film al luptei dintre Feraud și D'Hubert, dintre fanatism și noblețe.

Corina Cristea

televiziune

Decembrie

● O mai veche doleanță a noastră și anume aceea de a completa „desenele animate“ și cu alte emisiuni decît cele cu care ne-am obișnuit s-a implinit. După un serial programat sovăielnic, in care regia lui Andrei Brădeanu strălucește intre actorii consacrați o mică vedetă, Diana Voicu (ea ne-o reamintește pe Mihaela Istrate), iată că duminică, 19 noiembrie, redacția emisiunilor pentru tineret-copii, in colaborare cu Consiliul Național al organizației pionierilor a lansat o emisiune concurs de durată („Cutezători spre viitor“) menită să insumeze prin micii lor reprezentanți toate județele țării. Concursul avind o asemenea amploare este firesc ca să-și fi asigurat un juriu (impărțit in trei grupe operative) de prestigiu in care, alături de cadre universitare, critici plastici, profesori ș.a. figurează și Eroi ai muncii socialiste, muncitori și maistri care pot fi pentru concurenți nu numai judecători, ci și exemple. Emisiunea fiind la inceput, nu o comentăm incă, deși cîteva sugestii ar fi, credem, bine venite, chiar de acum (ar fi de preferat ca răspunsurile să fie orale și nu scrise, intrebările sint prea lungi, unele prea pretențioase, cadrele din „galeria“ micilor suporteri sînt sărace și generale ș.a.). Oricum, această emisiune era dorită, deci îi dorim succes!

● În cadrul sărbătoririi zilei de 1 decembrie 1918, zi in care Carpații s-au dat la o parte pentru o clipă in fața unei vechi aspirații a românilor de dincoace și de dincolo de ei, televiziunea a programat un ciclu de emisiuni dedicate acestui mare eveniment din istoria României („România socialistă — idealuri implinite“). Intre emisiuni le remarcăm pe cele semnate de scriitori in calitate de autori sau chiar reporteri (Virgil Teodorescu, Tiberiu Utan, Ana Blandiana, Marki Zoltan, Al. Căprariu, Dan Grigorescu, Florian Potra, ș.a.), ceea ce exprimă incă o dată participarea activă a slujitorilor condeiului la sărbătorile patriei.

● După o excelentă producție a televiziunii engleze („Strigoii“ de H. Ibsen) după ce am plins din spirit de solidaritate la o melodramă aproape perfectă („Vinzătorul de baloane“) și am ris luni, la ora 20,25 („Putere fără glorie“), am asistat joi, 28 noiembrie, la debutul cu o piesă „pentru cei mari“ („Examene“) a unui dramaturg (Alecu Popovici) cunoscut pînă acum prin piesele sale „pentru cei mici“. Piesa, in afara unor dialoguri care aminteau vechea deprindere a autorului de a se adresa celor mici, a plăcut prin tinerețea personajelor, adolescenți frămîntați de eterna intrebare a bacalaureaților: „încotro?“. Actori de prestigiu, in regia Olimpiei Arghir (nume care de la o vreme nu mai trebuie recomandat), regie care ar fi putut fi totuși ceva mai îndrăzneață, desigur, mai ales față de unele slăbiciuni de ritm ale piesei. Debutul este oricum incurajator pentru Alecu Popovici, cu condiția ca acesta să nu-și părăsească definitiv vechii săi admiratori, copiii.

● În filmul lui Mihalkov „Piesa neterminată pentru planina mecanică“, intr-o secvență, Platonov exclamă : „Am 35 de ani!“. Un telespectator inocent (amintiți-vă de Sasa) a exclamat, candid : „Și eu am 35 de ani !“

Iulian Neacșu

G. Călinescu
și scriitorii transilvăneni

Corespondența lui G. Călinescu cu Al. Rosetti dezvăluie cîteva din ideile de laborator ale istoriei literare călinesciene. „Ideea mea, scrie G. Călinescu, este că centrul literaturii noastre este Ardealul". Și în altă parte, după ce opera a fost dusă pînă la capăt, revine cu explicații: „În concluzie, dovedesc că literatura română își are sediul mai ales în Ardealul ocupat (Coșbuc, Rebreanu ș.a.), pe versanții munților, pe marginile graniților (Slavici), că teritoriul ei de formație este tocmai ceea ce ni se contestă". Intenția criticului este de a anexa și o hartă de o subliniată figurație plastică care să arate mai ales străinilor speciala configurație a geografiei literare românești. Ideea e prezentată de altfel și în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, în capitolul despre **Specificul național**, unde G. Călinescu, voind a contura specificitatea, se oprește mai ales asupra a ceea ce el numește „românii din centru". „Ardelenii mai cu seamă și subcarpatinii au această calitate", zice criticul. Dincolo de orice alte comentarii avem aici dovada că în **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent** scriitorii Transilvaniei sînt urmăriți cu un ochi atent, criticul avînd proiectul de a urmări literatura română atît în planul strict al esteticului cît și în configurația ei istorico-geografică. Cartea a stîrnit la apariție un cor de proteste, nemulțumiri mai trezește și astăzi, de vreme ce nu e reeditată, și dată fiind conjunctura istorică a apariției ei este de presupus că această orientare a cărții și-a avut și ea rolul ei în procesul violent care s-a făcut lui G. Călinescu în presă.

Noutatea atît de izbitoare a acestei istorii literare n-a fost încă descifrată în întregime, ceea ce face posibilă resuscitarea unor fraze vetuste asupra ei. Raza acestei istorii literare era fără precedent și a fost automat comparată cu singurele istorii literare de mai mari proporții ale vremii. În primul rînd cu istoria literară a lui Nicolae Iorga, de circa trei mii de pagini în opt volume, și cu aceea a lui E. Lovinescu de peste o mie de pagini în patru volume. Juxtapunerea lor era motivată și de faptul că prima începea cu literatura epocilor vechi, absente din a doua, și de faptul că istoria lui E. Lovinescu se deschidea acolo unde se termina de fapt aceea a lui N. Iorga. Într-un studiu asupra **Sensului tradiției**, Mircea Martin lua și el recent ca singure repere de confruntare ale lui G. Călinescu doar pe N. Iorga și E. Lovinescu. Chestiunea e mai puțin simplă decît pare. Raportul dintre G. Călinescu și predecesorii lui nu se poate face însă mecanic. Cercetarea atentă a istoriei lui literare ne arată că doar în privința duratei cele trei lucrări se suprapun, spiritul fiecăreia dintre ele fiind însă altul. Și G. Călinescu acordă atenție fondului autohton ca și Iorga, după cum este interesat și de fuziunea dintre fondul autohton și modernitate, chestiune care intra în primul rînd în vederile lui E. Lovinescu, dar el stabilește ca centru de greutate al întregii lui istorii perioada clasicilor: Eminescu, Creangă, Caragiale, Slavici, ceea ce nu făcuse nici unul din cei doi. Literatura română veche este privită de G. Călinescu dinspre Eminescu, Caragiale, Creangă. Noutatea argheziană e privită și ea tot de pe acest promontoriu a literaturii române. Miza lui G. Călinescu e secolul XIX. Miza lui N. Iorga se fixează înaintea acestui secol. E. Lovinescu pariază pe valorile care se impun mai ales după cel de al doilea război mondial. Dacă trebuie să căutăm un precursor al lui G. Călinescu acesta este Ibrăileanu. Criticul **Vieții românești** este cel care a stăruit asupra valorilor literare junimiste, chiar și după ce Mihail Dragomirescu le părăsise cu totul, întreținînd vie flacăra interesului față de ele. Eminescu, Creangă, Caragiale sînt marile lui mize, preocupările constante din preajma lui 1900 pînă la sfîrșitul carierei. Ibrăileanu l-a apărat pe Caragiale de atacurile lui E. Lovinescu din 1912, el a dat primele comentarii memorabile asupra lui Creangă și tot el, după război, este deschizător de drumuri în exegeza eminesciană modernă ca și în stabilirea criteriilor pentru o ediție nouă a poeziilor lui Eminescu. În predilecția pentru Eminescu și Creangă, Ibrăileanu se întîlnește cu G. Călinescu, apariția monografiilor acestuia despre clasici dîndu-i prilejul să recunoască în el un urmaș. Interesanta poziție istorico-literară a lui G. Ibrăileanu, ca și influența lui asupra noii generații de critici au fost semnalate de Pompiliu Constantinescu în 1942: «În evoluția criticii de analiză, scrie probul cronicar literar, Ibrăileanu apare astăzi mult mai aproape de Maiorescu decît propriii lui discipoli și mult mai depărtat de Gherea, cu toate aderențele lui la „critica științifică" a veacului trecut; iar prin teoriile asupra „specificului național", Ibrăileanu este opus gherismului, depănînd unele fire maioresciene, din care și-a constituit apoi o dogmă, depășind și pe Maiorescu însuși, și pe Iorga». Scrisă la un an după apariția marii istorii literare călinesciene, care se termina cu faimosul capitol dedicat „specificului național", caracterizarea nu ni se pare întîmplătoare. Pompiliu Constantinescu, fără să discute aici opera lui G. Călinescu, semnalează punctul de contact dintre ea și perspectiva adusă de Ibrăileanu. El precizează pentru prima dată în critica noastră rolul jucat de G. Ibrăileanu în posteritatea criticii lui Titu Maiorescu: „Dintre cei postmaiorescieni, dintre care fac parte d. Mihail Dragomirescu și d. E Lovinescu, G. Ibrăileanu este primul glosator interesant al valorilor estetice junimiste. (...) Mai mult chiar, s-ar putea spune că Ibrăileanu, pe premisele criticii maioresciene, care afirmase importanța lui Creangă, Eminescu și Caragiale, trage fructuoase concluzii din inseși judecățile ei de valoare, prin analize estetice, prin investigații istorico-literare și prin disociații sociologice. Exceptînd pe Caragiale, d. M. Dragomirescu, discipol direct al lui Maiorescu, n-a scris nimic mai semnificativ decît Ibrăileanu, asupra lui Creangă și Eminescu; rămas la critica de principii, împinsă spre sistem, și la analiza didactică, d. M. Dragomirescu, asemeni tuturor discipolilor direcți ai lui Maiorescu, n-a trecut de preliminarii, în studiul celor trei mari valori estetice junimiste.

Și chiar un maiorescian prin derivație, fixat în planul exclusiv estetic al criticii, ca d. E. Lovinescu, n-a valorificat nici pe Creangă, și nici pe Eminescu, iar pe Caragiale l-a văzut prin prisma sociologiei lui Ibrăileanu, din **Spiritul critic**, socotindu-l un simplu înregistrator literar de „noravuri perimate". În sfîrșit, în 1936, G. Călinescu indică și el pe Ibrăileanu ca precursor al modernității literare românești, scriind concluziv: „Calea criticei de mîine este aceea pe care o arată Ibrăileanu". Dacă această declarație poate fi bănuită de unii de partizanat față de **Viața românească**, G. Călinescu a fost acuzat de acest lucru, s-o comparăm cu a lui Pompiliu Constantinescu la care această bănuială ar fi ridicolă. Iată ce afirmă un critic în care toată lumea vede un discipol al lui E. Lovinescu: „Ibrăileanu rămîne cel mai important precursor al criticii postlovinesciene, care prin critica de texte, prin istorie literară, prin biografism și studiul valorilor de artă, duce și mai departe spiritul imitator al maiorescianismului. Un G. Călinescu, un Perpessicius, un Serban Cioculescu și un Vladimir Streinu, cu mijloace diferite și în sectoare speciale, perpetuează, în ce privește adîncirea lui Eminescu, Creangă, Caragiale și Maiorescu (pentru cei din urmă putem adăuga și pe d. E. Lovinescu), atît pe sistematicul Maiorescu, cît și pe analistul, istoricul literar și criticul de texte Ibrăileanu, ale cărui inițiative au menținut treaz interesul pentru primele valori clasice ale scrisului românesc". Filiația infinitesimală de Pompiliu Constantinescu, combătută mai tîrziu de E. Lovinescu în ciclul junimist, este extrem de sugestivă. Ea precizează marele itinerar al criticii și istoriei literare românești care a dus la resuscitarea valorilor clasice și implicit la apariția unei istorii literare de proporții, întemeiată axiologic mai ales pe aceste valori. De e vorba să stabilim cui îi este îndatorată istoria literaturii scrisă de G. Călinescu paginile cărora pe vom adresa cu precădere vor fi cele semnate de Pompiliu Constantinescu, Perpessicius, Serban Cioculescu, Vladimir Streinu, Tudor Vianu. Dacă de la G. Ibrăileanu trec în controversata istorie literară a lui G. Călinescu perspectiva de lucru, distribuția regionalistă, specifismul, numeroase judecăți de valoare, echipa de critici foiletoniști de după primul război mondial este cea care prelucrează o materie istorico-literară încă informă pregătind terenul întreprinderii călinesciene în care se află zidită, ca în mănăstirea meșterului Manole, decisiva lor contribuție.

Scriitorii transilvăneni prin care G. Călinescu ilustrează vigoarea creatoare a Transilvaniei sînt în ordine Ion Budai Deleanu, Slavici, G. Coșbuc, Iosif, Octavian Goga, Ion Agârbiceanu, Liviu Rebreanu, Aron Cotruș, Lucian Blaga, Pavel Dan la care se adaugă în compendiu, Ion Codru Drăgușanu și Mihai Beniuc. Cine va face istoricul acestor valori literare va constata că ele fie au avut o soartă vitregă, fie au fost contestate, fie cel puțin controversate. Fixarea parțială sau deplină a acestor valori se realizează în pofida ezitărilor inițiale, în această întinsă panoramă pe care G. Călinescu o face literelor române. O mare restituție din punct de vedere strict estetic este **Țiganiada**. În Budai Deleanu el vede cea mai însemnată realizare a poeziei românești de pînă la Eminescu. Interesul pentru **Țiganiada** a fost întreținut de Aron Densusianu și G. Bogdan Duică. Judecata de valoare a lui G. Călinescu nu se poate revendica decît de la sumarele evaluări estetice ale lui Ov. Densusianu, Mihail Dragomirescu și de la cele mai extinse ale colegului de generație Perpessicius. Ion Codru Drăgușanu, recuperat de N. Iorga la începutul secolului, este reeditat mai tîrziu și de Serban Cioculescu. G. Călinescu, atent la restituirile operate între timp, îl include în compendiu.

Cel mai important act de justiție literară îl reprezintă însă capitolul despre Slavici. Neglijat de Maiorescu, lacună care va trece și la alții, proza lui Slavici se va izbi de negația decisă a lui E. Lovinescu și, mai ales, Pompiliu Constantinescu. Curioasă intoleranță a modernilor față de un modern. Interesant însă este că cei ce au sentimentul valorii lui Ion Slavici sînt criticii acuzați de lipsa de intuiție estetică: N. Iorga, consecvent în a afirma preeminența prozatorului din 1890 pînă în 1934, Mihail Dragomirescu și Ov. Densusianu. Li se alătură un alt critic bagatelizat de mulți: N. Davidescu. Cu Slavici, despre ale cărei proze se spun acum în istorie lucruri fundamentale, **Mara** e considerată „aproape o capodoperă", G. Călinescu realizează cea mai spectaculoasă restituție literară, plasîndu-se într-un punct de perspectivă superior tuturor contemporanilor săi. G. Coșbuc este și el un caz de repunere în drepturi. Entuziasmului inițial stîrnit de poet la **Junimea** și exprimat prompt de C. Stere și D. Evolceanu, urmați la trei ani de

M. Ungheanu

Continuare în pag. a 9-a

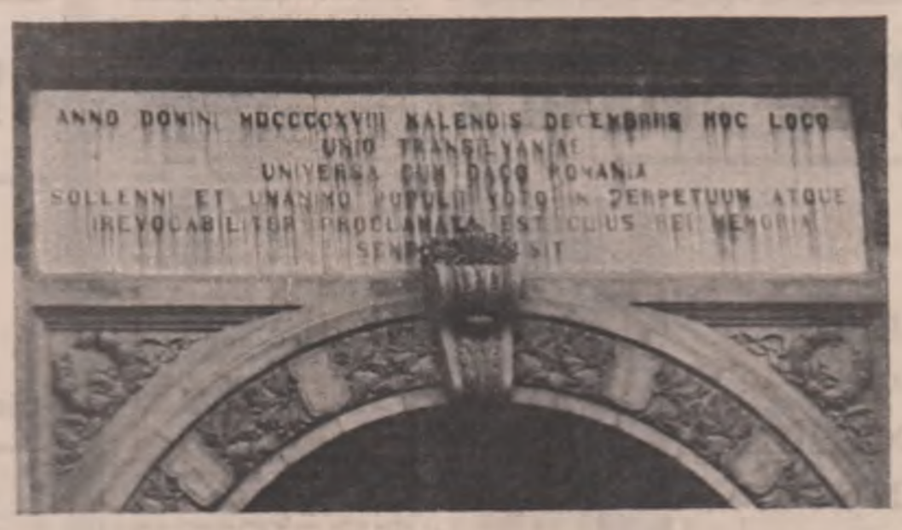

Literatura și «unirea cu țara»

Astăzi, la puse decenii de la făurirea unității naționale, dacă aruncăm o privire anterioară anului 1918, observăm un fapt cu profunde semnificații și anume acela că, în privința literaturii și în general a vieții spirituale, unirea se săvîrșise cu mult mai-nainte și am îndrăzni să spunem cu secole înainte. Conștiința aparenței comune a românilor din Moldova, Muntenia și Transilvania, bazată pe originea lor comună și pe aceeași istorie între hotarele vechii Dacii, purtînd încă de la cronicari, a atins un punct de culme în vremea Școlii Ardelene prin lucrări fundamentale datorate lui Șincai, Micu, Maior și altora. Revistele literare apărute în **România**, pe de o parte, precum și cele din Transilvania, pe de altă parte, și-au intensificat legăturile într-o asemenea măsură încît am putea spune că, odată cu **Revista română** a lui Alexandru Odobescu, din 1861, dar mai ales cu **Convorbirile literare** din 1867, coordonate de **Constantin Rosetti** (1880), **Vatra** (1894) și mai ales cu **Semănătorul** (1901), literatura română din Transilvania este considerată ca o parte integrantă a literaturii române, ceea ce și era de fapt. La rîndul lor, publicațiile literare românești din Transilvania, și în primul rînd **Foaia pentru minte, inimă și literatură**, **Familia**, **Tribuna** (1869), care, cum se știe, nu era numai un ziar politic ci și literar) și apoi **Luceafărul** (1902) se considerau din însele ca făcînd parte din cultura română. În paginile **Convorbirilor literare**, ca să ne restrîngem la acest exemplu, s-au publicat scrieri literare aparținînd autorilor de peste munți căci revista, ca și **Dacia literară** (1840), ca și **Romania literară** (1885), își propunea să dea o imagine completă a autorilor românești din toate ținuturile. Astfel că Slavici, încă student la Viena, publică la **Convorbiri literare** (începe cu **Fata de birău**) iar mai tîrziu, în 1888, Coșbuc trimite **Nunta Zamfirei** aceleași reviste, care o publică. La rîndul lor scriitorii din „Regat" trimit foilor transilvănene producțiile lor, astfel că tînărul elev de 16 ani, Mihai Eminescu, debutează la **Familia** lui Iosif Vulcan din Pesta. Mai tîrziu, același Eminescu va trimite **Albinei Federațiunii** studii despre teatrul românesc și altele. Așa cum se știe, scriitorul cu cea mai largă difuzare în Transilvania în secolul trecut era Vasile Alecsandri, foarte perseverent în paginile **Familiei**, mai cu seamă, iar o statistică din secolul trecut, privitoare la repertoriul dramatic al „Societății de teatru din Ardeal" consemnează aceeași predominanță a lui Alecsandri cu întregul său repertoriu de comedii. Știm, de asemenea, cît ecou aveau în Transilvania turneele teatrelor din București și Iași, mai cu seamă cel condus de Mihai Pascali cu repertoriul său de piese istorice. Interesul scriitorilor din România pentru Transilvania a fost permanent, pentru mulți Transilvania era un ținut fascinant în primul rînd prin zbuciumata-i istorie. Este de-a dreptul emoționantă marea pasiune a lui Eminescu pentru Ardealul pe care l-a parcurs cu o adevărată evlavie în suflet. Romanul **Geniu pustiu** și poemul **Mureșan** sînt profund ilustrative pentru atmosfera spirituală cu care marele poet contempla Transilvania eroică. Din aceste ținuturi românești au venit, în Principate, dascăli și cărturari străluciți precum Gheorghe Lazăr, Ioan Maiorescu, S. Bărnuțiu, Laurian, iar mai tîrziu scriitori străluciți ca Slavici, Coșbuc, Octavian Goga, Rebreanu ș.a., al căror merit în stringerea unității românești este neprețuit. Slavici, de pildă, este scriitorul care, introducînd în Transilvania limba literară a **Convorbirilor** de la Iași ori a **Timpului** de la București, a adus imense servicii cauzei unității naționale. Lozinca sa, „Soarele pentru toți românii la București răsare", principiu călăuzitor al **Tribunei** de la Sibiu al cărei director era, a pregătit, mai mult decît acțiunile sale politice (ce nu s-au dovedit totdeauna inspirate) enorm opinia publică în vederea „unirii cu țara". Avea dreptate, de aceea, unul din apărătorii săi la procesul din 1919 să afirme că „directorul **Tribunei** trebuia răsplătit și nu sancționat, căci e un adevărat erou al cauzei unirii". Se poate, într-adevăr, spune că, emancipîndu-se de sub tutela etimologismului și urmînd principiile maioresciene, literatura și publicațiile lui Slavici au unificat, în fapt, limba română din cele trei ținuturi. Nu e de mirare, de aceea că, imediat după Slavici, în Transilvania a apărut o pleiadă de mari scriitori în 2—3 decenii, cît nu apăruseră înainte în timp de secole: Coșbuc, Șt. O. Iosif, G. Goga, L. Rebreanu, I. Agârbiceanu, L. Blaga ș.a. Meritul este în egală măsură, al lui Slavici dar și al direcției literare pe care o urma și care era cea humanistă. Multe cred că afirmarea lui Titu Maiorescu, el însuși fiu de ardelean, fără de Ardeal ar fi fost ostilă (evident pe plan cultural, ambiționînd-se studii pitoreștii **În contra scoli Bărnuțiu**, **Limba, redată la jurnalele din Austria**, **La blasi!** ș.a. La mijloc este însă o profundă eroare căci, după cum semnala, pornind frecvența referirilor la Maiorescu la literatura și cultura transilvană ca și semnificația cu care o romanteșarii profesară contrastul Maiorescu era, adică, profund preocupat de destinul culturii române de peste munți și violenta cu care revoltarea anumite orientări ce i se păreau dăunătoare tocmai cauzei naționale a românilor din Transilvania ar putea stimula, în marea lor luptă națională, tocmai instrumentele culturale, cărora el le acordă o extremă importanță. În primul rînd limba literară.

Cînd critici de la Iași sau București se ocupau de literatura română ei aveau mereu în vedere și operele scrise peste munți. Maiorescu, în **Literatura română și străinătatea**, nu se oprește numai la scriitori moldoveni și munteni ci, în egală măsură, la cei din Transilvania. După 1900 va face raportul de premiere al **Poeziilor** lui Octavian Goga din 1904, publicate, în mare parte, la **Luceafărul**. Unul din studiile rezistente ale lui Gherea este cel despre **Poetul tărănimii**, criticul dovedind o largă înțelegere și o reală competență în aprecierea spiritualității românești transilvane. De altfel unii dintre marii cărturari ai ținuturilor de dincolo de munți: Cipariu, Laurian, Iosif Vulcan intră în Academia română de la București.

Toate aceste direcții, afinități reciproce, confraterne, această permanentă tentativă de apropiere în plan sufletesc, de cunoaștere și prețuire, mai mult, de adevărată iubire, semnalate pînă acum, dobîndesc dimensiuni mai ample și cu ecouri mai puternice la începutul veacului nostru, odată cu apariția **Semănătorului**, prin conlucrarea fructuoasă dintre scriitorii de dincoace și de dincolo de munți. Începutul îl făcuse **Vatra**, în 1894, condusă de Slavici, Coșbuc și Caragiale, revistă în care problema coeziunii naționale în plan spiritual (de unde respingerea literaturii moderne care se înstrăinează de păturile largi ale poporului) avea și consecințe în planul unității politice. Dar la **Semănătorul**, unde dominau transilvănenii: Iosif, Scurtu, Z. Bîrsan, Chendi ș.a. interesul pentru Ardeal era imens, iar scopurile finale nu puteau fi ignorate. O piesă ca **Vlaicu Vodă** a lui Davila, în care lupta voevodului pentru menținerea individualității românești este ideea de bază, nu se poate desprinde de acest context. De altminteri, trebuie spus, că după 1890, cînd se înființează **Liga culturală**, în urma proceselor de presă din Transilvania, a imixtiunilor violente ale cercurilor conducătoare maghiare în școlile române, a propagandei fanatice de maghiarizare, destinul românilor transilvăneni devine o temă majoră și dramatică. Activitatea desfășurată la **Liga culturală** de Vasile Lucaciu, Tache Ionescu sau Nicolae Filipescu, ca oameni politici, s-a conjugat cu cea desfășurată, cu remarcabil talent și dăruire, de scriitori ca Octavian Goga, Delavrancea și apoi de Nicolae Iorga. Am putea spune că, după Eminescu, Iorga este a doua mare personalitate din România pentru care problema Transilvaniei devine una din preocupările sale absorbante. Zecile de cărți ale marelui savant și artist despre românii din Transilvania, istoria și destinul lor, sînt profund revelatoare, ca și acțiunile politice, inițiate de el, nu o dată cu riscuri nebănuite. Nu e de mirare, de aceea, că, la apariția în 1919 a **Poemelor luminii**, Iorga salută cu entuziasm volumul, ca „un dar" pe care Transilvania îl face României unite. Acest „dar" nu era însă o surpriză ci un rezultat firesc al „unirii cu țara" care, pe plan spiritual, se produsese încă de la despărțirea, vitregă, de corpul țării.

Pompiliu Marcea

Templul Unirii

Cînd spunem aceste cuvinte,
albe ca păsările înfiorate
de zarea unei zări,
Inseși pietrele se aud
multiplicîndu-și sufletul
ca niște anotimpuri
care cîntă de-odată în toată țara!

Toate pietrele și toate păsările,
toate vocalele
Și toate odele, toate sunetele noastre
răsunînd, sunînd
auzindu-se în aceeași arcuită secundă,
rotundă secundă, înflorită, albă secundă,
în toată țara.

★

Rîul n-a fugit niciodată de alt rîu,
Încă din izvor el se visează frate cu-n rîu;
Să observați cum Oltul și Mureșul
pornesc din aceeași mirare
Din două izvoare atît de vecine
încît se aud unul pe altul —
Și devin rîuri, devin lupte,
Și devin ritmuri, destine,
Se împart frățește cu piatra, cu frigul,
cu setea, cu pîinea
Și se unesc în Fluviu —
Încă din aceeași mirare
Oltul și Mureșul
Își dau unire în Fluviu!
Încă de din sus de Suceava
Siretul își dă unire cu frații lui
Cît e Oltul de Mare
Și cît e Mureșul, tot așa,
În Dunăre...
Inimă de crai-craioviță,
Dalbă inimă moldavă,
Transeternă și silvanie inimă
Întreg și numai întreg puteți bate
În trupul destinului întreg
Care nu-i altul decît România întreagă;
Ca rîurile, ca timpul, ca muntele și gîndul
În România întreagă!

★

Gîndul fiecărei ape nu-i gînd,
Și gîndul fiecărei seminte nu-i gînd
Cum gîndul păsării, al timpului,
al pietrei nu-i gînd,
Și gîndul frunții nu-i gînd,
Gîndul iubirii, al nașterii și durerii,
gîndul tăcerii, al sunetului nu-i gînd
dacă
nu cuprinde în el
mai întîi
Sfera de Patrie!
Oh,
E fantastic, eroic,
e sferic,
e sublim
să te naști în Ea, să fii al ei,
e sublim și sferic
Să ai patrie!
Să poți iubi, să trudești,
Să cazi
Să te ridici,
Să știi că ti-i trup, idee, rost
destin, revoluție, dig, munte și mare —
unică pe lume:
Numai Ea — Patria —
E sferic, e sublim, e eroic
S-o avem prin rostul luptei,
al muncii, prin rostul ei drept,
Prin apă și pămînt,
Definitiv — ROMÂNIA!

Ion Cringuleanu

Cîntec de-același sînge cu țara

cînd decembrie ne așează
dragostea într-o datorie
de poartă, hotarele neamului
ne cer ochii și oglinda Albei
Iulii crește să înflorească
cu numele patriei;
coboară nuferi din cer
peste steagurile ce zare
au încărnat din bătaia
aripilor descărcînd
vuietele Unirii; de florile
de la fereastra patriei,
de zbor, legarea
strămoșilor, e bine tocmită
și cînd ei, pe sub pămînt
spală steaguri de luptă
și de sărbătoare,
uriașă și de neoprit
curge Unirea prin noi
și-n dreptul inimii
ni se oprește
ca-n mare un fluviu,
după o lungă
și grea suferință.

M. N. Florian

radio

Clipe de răscruce

Memoria pămîntului românesc din 29 noiembrie a tratat într-un mod panoramic ideea de unitate națională a României din punctul de vedere al cîtorva vorbitori care au abordat diferite laturi și nuanțe ale problemei. Din suma luărilor de cuvînt, ca și prin accentele puse de redacție, s-a putut deduce limpede sensul profund al existenței și evoluției noastre naționale.

Acad. Ștefan Pascu a schițat în eseul său o imagine a armoniei sistemului nostru de principii ale politicii externe cu acelea ce guvernează dinlăuntru societatea română de azi. Prof. univ. Ștefan Ștefănescu a prezentat circumstanțele unirii de la 1 Decembrie 1918, accentuînd faptul că unitatea națională e rezultatul unei confluențe de motive și stări de lucruri în interior și în viața internațională. Ideea de reconstituire a vechii Dacii, însuflețită și de amintirea unirii lui Mihai Viteazul, a existat, ni se spune, ca un curent foarte puternic de opinie atît în mase cît și pe plan cărturăresc — a catalizat un impuls general de solidaritate a românilor de pe ambele părți ale Carpaților. Apoi, Vasile Nicolae a adus detalii despre sentimentul **construcției** naționale, caracteristic socialiștilor și comuniștilor de început de secol. Mai mult, V. Nicolae a sugerat ardoarea de pionierat a acestora, încrederea lor (justificată, s-a văzut) în reușita proiectului de desăvîrșire a unității naționale. Mircea Mușat a vorbit despre importanța epocii actuale și deschiderea spre viitor a țării noastre. De la Cluj la Tîrgu Mureș au fost transmise două luări de cuvînt care au tratat cu precădere problema naționalităților conlocuitoare în perspectiva unirii de la 1918. Clipele de răscruce în istorie — deci și unirea Transilvaniei cu România — au unit oamenii cinstiți din toate zonele țării.

Ultimul punct al emisiunii, comentariul General Loc. Gheorghe Gomoiu, ne-a adus în plină actualitate, referindu-se la unanimitatea de opinie și entuziasmul cu care cetățenii patriei aprobă atitudinea pe care au avut-o tovarășul Nicolae Ceaușescu și delegația României la Consfătuirea recentă a Comitetului Politic Consultativ al Tratatului de la Varșovia. Vorbitorul a menționat coordonatele economice și politice ale unității de acțiune a României, pacifismul umanitar, echilibrat al țării noastre asociat cu simțul răspunderii, hotărîrea României de a rămîne consecventă principiilor ei de politică externă, prin care își asigură o existență națională demnă.

Ioana Ieronim

plastică

Alexandru Cristea

Nota dominantă a expoziției de grafică a lui Alexandru Cristea (Sălile Muzeului de artă din Cluj-Napoca) mi se pare a fi dată de unitatea sentimentului. Structural, acest grafician aflat în plină maturitate creatoare și destul de puțin cunoscut sau, mai exact, prea puțin cunoscut în raport cu validitatea și onestitatea, pe planul artistic, se înțelege, a căutărilor sale — pare a fi o natură blîndă, poetică, un meditativ care percepe acut scurgerea timpului nu doar în rotația ostenită a unor limbi de ceasornic, ce par a antrena cu ele mișcarea nuanțelor de albastru ale cerului, ci și în creșterea ierbii, în declinul soarelui de-a lungul etern înzăpezitelor povîrnișuri ale munților. Alexandru Cristea percepe spectacolul naturii avînd tot timpul prezentă în memoria sa afectivă, relativitatea oricărei prezențe, efemeritatea oricărei treceri. Nu e de mirare deci faptul că, inscrise în albia unui flux de acute percepții ale duratei, impresiile vizuale se decantează, elemente constitutive ale imaginii tinzînd să intre în raporturi speciale cu restul compoziției, astfel încît dincolo de realitatea hîrtiei să se simtă mai puternică prezența tutelară a timpului. Majoritatea lucrărilor din expoziție sînt, s-ar putea spune, de un simbolism delicat, marcat prin accente discrete, ceea ce nu alterează însă capacitatea de sugestie a ansamblului. Lucrurile, elementele disparate din cadru au o anume elocvență a lor. Ele nu intră în raporturi tensionate unele cu altele, ci se inscriu în orizontul vizual din care artistul își recrutează imaginile într-un mod firesc, asemeni unor prezențe statornice, ușor misterioase. În fața privitorului, într-un asemenea caz, nu se pune neapărat o problemă de descifrare. Artistul nu vrea să ne propună (vezi **Aterizare la punct fix**, **Compoziția**, reprezentînd un colț de atelier, **Peisaj cu reflexe** etc.), șarade ci ne invită să consonăm cu propria lui modalitate de a simți invizibilă o prezență umană, ordonatoare, în univers. Chiar atunci cînd în construcția imaginii predomină un anume tip de rigoare geometrică (a se vedea în acest sens admirabilul peisaj de ruine antice pe malul mării, intitulat **Lumină peste timp**, în care senzația de progresivă depărtare este accentuată de decupajele circulare de tonalități diferite în seninul văzduhului), o căldură parcă emană dintre obiecte. Artist al arderilor lente și tăcute, Alexandru Cristea a știut să imprime lucrărilor sale florul meditativ fără de care imaginea devine fie ilustrație, fie joc al imaginației. În tonul reflexiv al discursului vizual al artistului se regăsește nealterată, acea unitate a sentimentului la care ne-am referit la început.

Grigore Arbore

muzică

Recital de muzică portugheză

Un recital cuprinzînd lucrări vocale și instrumentale de cameră a avut loc la Sala mică a Palatului, în cadrul Decadei muzicii portugheze. O microstagiune similară, privind muzica românească, s-a organizat în urmă cu un an la Lisabona, actuala manifestare fiind un cuvenit răspuns.

Din cîte am putut observa în acest recital ce a fost ilustrat prin numele a cinci compozitori, acoperind o perioadă stilistică ce se întinde din primele decenii ale secolului trecut pînă pe la mijlocul secolului nostru, școala componistică portugheză a avut a se defini treptat în ceea ce are personal, original și, ca și în muzica românească a aceleiași perioade, s-a instituit un schimb, un dialog acceptare-demarcare, ce se poate observa traversînd adesea chiar creația unui singur compozitor. În acest sens, mi se pare simptomatic cazul compozitorului Luis de Freitas Branco, clasic al școlii de compoziție portugheze în primele decenii ale secolului XX. Inițial influențat de impresionism, Freitas Branco se definește în miniatura pianistică sau în creația de lied ca fiind o personalitate puternică, preocupat de locul muzicii naționale în peisajul cultural al contemporaneității. Liedurile sale sînt tablouri vibrante în care versuri naționale clasice (Camoes) capătă pregnanță prin linia vocală suplă, expresivă în intervalică și prin acompaniamentul pianistic inventiv, adecvat armonic. Aceste lieduri au fost redate în chip optim de cuplul format din tenorul Fernando Serafim și pianistul Armando Vidal. Fernando Serafim este un cîntăret de lied cultivat, imaginativ, cu o conducere vocală deosebit de suplă și perfect acordată expresiei literare. Este un interpret pe care oricînd am dori să-l mai ascultăm.

Același duo interpretativ remarcabil a ilustrat și creația de lied a compozitorilor Jorge Croner de Vasconcelos și Fernando Lopez Graça. Primul dintre ei — tot pe versuri de Camoes — reia o formă poetico-muzicală medievală, **redondilha**. Reconstituirea de epocă se face cu multă convingere, imaginea capătă autenticitatea emoțională. Ior Lopez Graça, influențat de Ravel, se detașează prin suspensiile tensionale, prin adecvarea melismaticii vocale.

Un alt moment memorativ al recitalului a fost prezența violonistului Vasco Barbosa și a pianistei Grazi Barbosa. Violonist format în contactul cu mari personalități pedagogice și interpretative, printre care și George Enescu, Vasco Barbosa este un instrumentist competent și rafinat. Cîntul său are cizelarea ultimă a personalității veritabile, are claritate și putere de transmisie. Lucrarea interpretată — **Sonata pentru vioară și pian** de Frederico de Freitas — avea mult din atmosfera celei de a doua sonate pentru vioară și pian de Enescu, fapt datorat probabil unei instrucții asemănătoare a celor doi compozitori.

Recitalul s-a încheiat cu pianista Nela Maissa, cîntînd **Sonata op. 18 nr.2** de Joao Domingos Bontempo și cele **Zece preludii** de Luis de Freitas Branco, despre care am vorbit. Bontempo este contemporan cu Beethoven și Chopin, ceea ce se vede și din muzica sa, un fel de comentariu a **posteriori** asupra muzicii marilor personalități.

Costin Căzaban

cronica literară

Mihai Stoian: PROCESUL UNUI PROCES

Această din urmă carte a lui Mihai Stoian — autor specializat, se pare, în ultima vreme, în formula literaturii documentare — apare într-un context care-i asigură, de la bun început, din partea cititorului o receptare favorabilă, bazată pe un triplu interes. În primul rînd, este vorba de locul privilegiat ocupat în „orizontul de așteptare" al publicului de azi de cărțile-document, venite să refacă imaginea intimă, mai puțin cunoscută a unor evenimente de larg interes, aparținînd istoriei și să satisfacă, în același timp, nevoia de fapte a cititorului obișnuit. Apoi, în cazul cărții discutate aici, interesul afectiv crește datorită faptului că obiectul reconstituirii este celebrul proces al memorandiștilor, moment important din lupta maselor populare din Ardeal pentru unitatea națională, luptă ce avea să fie încununată de mărețul act al Unirii din 1 decembrie 1918. În fine, al treilea argument, tot de ordin afectiv, este coincidența, desigur neîntîmplătoare, între momentul apariției cărții și aniversarea a șase decenii de la Marea Adunare Națională din Alba Iulia, cînd cei peste o sută de mii de oameni prezenți pe Cîmpul lui Horea aclamau Unirea Transilvaniei cu patria-mamă și, prin aceasta, împlinirea idealului formării statului național unitar român. Cartea lui Mihai Stoian se deschide emblematic cu această secvență, la care au fericirea să participe și cițiva din foștii memorandiști. „Istoria știe să facă dreptate nu în spiritul, revanșei, ci în virtutea echității" — notează cu satisfacție autorul. Dar pînă la acest moment al dreptății, istoria trece prin anul 1894, cînd are loc **Procesul de la Cluj** inscenat memorandiștilor transilvăneni. Dosarul acestui proces („Dosarul M") îl alcătuiește cu minuțiozitate Mihai Stoian în paginile cărții, cercetînd un imens material, format din documente, mărturii, studii, știri, articole, pentru a reda memoriei publice evenimentele acelui an și semnificațiile pe care le înglobează.

Procesul Memorandum-ului — întentat de guvernul maghiar celor douăzeci și cinci de membri ai Comitetului Executiv al Partidului Național al Românilor din Transilvania și din Ungaria, acuzați de trădare pe baza unor pasaje din **Memorandum**-ul adresat împăratului Franz-Joseph în 1892, care ar fi îndemnat la revoltă împotriva legilor țării — este reconstituit, zi cu zi, de la 25 aprilie-7 mai pînă la 13/25 mai 1894, timpul cît au durat dezbaterile din sala „Redutei Orășenești" din Cluj. De-a lungul desfășurării ședințelor acuzații dovedesc tuturor celor care vor să vadă și să priceapă — desigur nu membrilor completului de judecată și juraților, aleși exclusiv din rîndurile clasei dominante și de la început opaci la glasul adevărului — că procesul are un profund caracter politic, că el este intentat nu unor persoane particulare, vinovate de a fi comis un „delict de presă" prin tipărirea și difuzarea textului **Memorandum**-ului înainte de verdictul împăratului (care, de altfel, nici nu-l citește) ci unui popor, a cărui „vină" este că a cutezat să dezvăluie opiniei publice oprimarea românilor transilvăneni și să-și afirme dorința de unire. Or, „un popor întreg nu poate fi tirit pe banca acuzaților", clamează Ioan Rațiu, în plin proces.

În ciuda numeroaselor abuzuri săvîrșite de instanță, care reușesc, printre altele, să determine o spectaculoasă și unică, în analele judecătorești, retragere a avocaților aleși de acuzați, memorandiștii părăsesc treptat poziția defensivă și devin, în finalul procesului, prin cuvîntul lui Ioan Rațiu, acuzatori: — „Ceea ce se discută aici, domnilor, este însăși existența poporului român. EXISTENȚA UNUI POPOR ÎNSĂ NU SE DISCUTĂ — SE AFIRMĂ! De aceea nu ne este în gînd să venim înaintea dumneavoastră să dovedim că avem dreptul la existență. Într-o asemenea chestiune nu ne putem apăra în fața dumneavoastră; nu putem decît să acuzăm în fața lumii civilizate sistemul asupritor, care tinde să răpească ceea ce un popor are mai scump: legea și limba. DE ACEEA NU MAI SÎNTEM AICI ACUZAȚI, SÎNTEM ACUZATORI!" (sub. aut.).

Alături de figura de tribun al lui Ioan Rațiu, evocarea lui Mihai Stoian aduce în prim-plan alte chipuri luminoase de luptători: Gheorghe Pop de Băseși („badea George"), Vasile Lucaciu („leul din Șișești"), Iuliu Coroianu (redactorul **Memorandum**-ului), Gavril Tripon și, încă, alții. Alături de memorandiști stau trup și suflet oamenii din popor, veniți la Cluj în număr mare să-și sprijine reprezentanții, mișcați răspîndiți prin satele din împrejurimi care așteaptă nerăbdători rezultatul procesului, militanții socialiști de dincolo de Carpați, din Regat, românii din Transilvania. Aderiunea lor la cauza memorandiștilor este, în același timp, un gest de revoltă împotriva conducătorilor guvernului maghiar. **Împotriva conducătorilor iară nu nu a poporului maghiar** — lucru evident în întreaga evoluție a evenimentelor. Mihai Stoian îl subliniază cu diferite prilejuri, aducînd mărturie documentele. Astfel, în 1888, în perioada pregătirii **Memorandum**-ului, Ioan Rațiu vroia ca acest act „să combată sistemul și regimul, dar nu pe națiunea maghiară", iar în 1894 la Congresul național de la Pesta, partidul muncitorilor unguri (P.S.D.U.) protesta contra procesului din Cluj și se declara solidar cu poporul român. Meritul principal al cărții lui Mihai Stoian constă tocmai în refuzul unei înțelegeri unilaterale a evenimentelor, în capacitatea de a situa faptele într-un context mai larg, care depășește mereu sala tribunalului și textul stenogramei procesului — pentru a oferi, alături de analiza microscopică a detaliilor în timp, vederea de ansamblu peste timp. Numindu-și cartea **Procesul unui proces**, Mihai Stoian dezvăluie, încă din titlu, procedeul de construcție. Sîntem asadar avertizați că vom asista nu doar la recompunerea strictă a pieselor procesului memorandiștilor (este și astăzi ci la **devenirea procesuală** a unui proces juridic. Prin urmare, evenimentul va fi privit pe coordonata temporală a Istoriei și nu doar conjunctural. Autorul „sparge" relatarea cronologică pentru a aduce o mărturie a viitorului care poate să elucideze un aspect rămas obscur în epocă, se întoarce în trecut pentru a găsi anticipări ale faptelor din prezentul acțiunii, „iese" din sala tribunalului pentru a reconstitui evenimentele petrecute la Viena, Paris sau București, care aruncă o lumină nouă asupra depozițiilor din proces, lansează ipoteze personale, pe care apoi le verifică și demonstrează prin confruntarea documentelor și a versiunilor provenite din surse diverse. Rezultatul este o carte interesantă, de multe ori pasionantă la lectură, care, respectînd adevărul istoric asupra procesului politic al **Memorandum**-ului, recompune atmosfera unei epoci tensionate, „piatră la hotar" în evoluția României moderne.

Valentin F. Mihăescu

CARTEA DE DEBUT

Ipostaze ale reportajului

În chip paradoxal, mai mult decît în cazul altor genuri și specii, reportajul literar este, se pare, cel mai îndreptățit în aspirația sa de a fi un gen „complet". Nu intră în discuție, firește, caracterul practic nelimitat al disponibilităților sale în ordine tematică. Din acest punct de vedere — fapt demonstrat cu strălucire cel puțin de cei cițiva mari exponenți ai genului — este de făcut observația comună potrivit căreia reporterului de rasă nu poate și nu trebuie să i se refuze absolut nici una din fațetele existenței, oricît de insolite sau de gingașe ar fi acestea, și, mai ales, oricît de greu ar fi accesul în miezul, mai exact, în „secretul" lor. Sîntem obișnuiți — și pe drept — a vedea în reporterul autentic un ins al cărui atribut esențial regidă **în indiscreția lui de un fel deosebit**; adică o indiscreție ce rezultă din fericita și lucid-dramatica luare în stăpînire de către eul creator a sensurilor etic-filozofice și social-politice, în ultimă analiză, existențial-umane, proprii realităților investigația. Rămînind la această categorie de elemente ce contribuie la definirea condiției reportajului literar, să arătăm că volumul de față *) recomandă pe unul dintre cei mai inzestrați practicieni ai genului iviți în ultimii ani. **Întîmplări în liniștea unei fotografii**, astfel, e o carte ce reține de îndată atenția prin extrema sa bogăție tematică. Nu este deloc greu să observăm că, în totalitatea lui, volumul e un soi de repertoar cvasicomplet al tematicii reportajului nostru contemporan. Sub acest raport, ambiția tînărului autor de a se angaja la efortul de resuscitare a genului este neîndoielnică. Fiecare dintre piesele volumului pare că își propune să reia în discuție, sintetizînd-o una sau alta din „speciile" de reportaj consacrate prin uz tematic: reportajul de cuprindere larg descriptivă, monografică a unei așezări **(Lumea trebuia să aibă un început, Infinitul trece citeodată și prin centrul unui oraș de provincie)**, reportajul de evocare a unui mare eveniment din trecut al cărui continut rezultă din interferarea datelor de arhivă că observarea atentă a prezentului **(Liniște în mările de porumb, Întîmplări în liniștea unei fotografii, Cîteva clipe înaintea bătăliei de la Mărășești, deși știa că va muri, un om voia să mai citească odată „Romeo și Julieta"** etc), reportajul-excurs într-o zonă geografică exemplară prin mutațiile spectaculoase produse în toate compartimentele vieții social-umane **(Un om și un cal leagă satul Albac de 6 continente, O femeie primește pentru durerea ei de o viață drept despăgubire un leu)**, reportajul-portret, avînd în centrul atenției chipul unui om reprezentativ pentru categoria socială și profesională din care face parte **(Împotriva unui anume viitor, Vara merge încet și apoi din ce în ce mai repede, Omul care a auzit copacii strigînd, Diminețile și primăverile unui om de cîmpie)**; în fine, și mai direct: reportajul „agrar" **(Respectați mersul corăbiilor)**, reportajul „miner" **(Dimineața, spre soare se pornește totdeauna din mijlocul pămîntului, În sare totul devine etern)**, reportajul „marin" **(La 10 kilometri de acest punct începe capătul pămîntului, Portițe, Gloria unei singure dupăamieze)**.

Cum rezultă fie și numai din această simplă înșiruire de teme, curiozitatea, „foamea de real" a tînărului reporter este impresionantă și, în această direcție, cartea sa oferă o lectură dintre cele mai captivante. Cornel Nistorescu este un observator meticulos și pătrunzător, la polul opus superficialității nonșalante a reporterului-turist, a cărui mentalitate autorul nostru însuși o combate în dese rînduri.

Dar propensiunea spre reportajul „complet" atît de tenace vădită în volumul **Întîmplări în liniștea unei fotografii**, nu este exprimată doar de varietatea temelor abordate. Chestiunea are, în același timp, implicații de natură efectiv artistică. În ciuda extremei lor concretețe tematice, reportajele lui Cornel Nistorescu, majoritatea, surprind prin valoarea lor literară. Cu alte cuvinte, autorul este un veritabil prozator, căci, ca expresie în sine, reportajele sale cristalizează frecvent în structuri propozastice nu numai de mare eficiență artistică, dar și de o mare varietate a formelor. Astfel, aproape la tot pasul, pe neașteptate, epica dialogată își dă întîlnire cu cea de atmosferă, cea introspectivă cu cea eseistică, cea discret imaginară, sprijinită pe abila compulsare a documentului revelator, cu cea sufocant documentară etc.

Impresia noastră e că în persoana lui Cornel Nistorescu avem un nuvelist ori un romancier care încă se ignoră. Un autor capabil a elabora pagini de „roman citadin" pătruse de amar-imperturbabila elegie a decrepitudinii iremediabile, precum acelea, de pildă, din **Infinitul trece citeodată și prin centrul unui oraș de provincie** nu are dreptul să-și refuze o asemenea șansă. Privită din acest unghi, pe care, de altminteri, ea însăși ni-l impune cu insistență, excelenta carte de debut a lui Cornel Nistorescu poate fi apreciată și ca un strălucit „exercițiu" premergător tentativelor epice pe care le așteptăm cu legitimă încredere.

Demnă de toată lauda este inițiativa Editurii „Eminescu" de a lansa o nouă serie de culegeri de reportaje elaborate în grup de scriitorii tineri ce domiciliază în diferite centre culturale importante ale țării. Seria debutează cu o culegere aparținînd unor tineri scriitori din Arad **). Surpriza, extrem de plăcută, e de a constata că volumul nu reprezintă deloc o simplă și întîmplătoare juxtapunere de texte. Dimpotrivă, ne aflăm în fața unui periplu reportericesc unitar, riguros conceput, în așa fel încît „orele orașului Arad" se derulează armonios, într-o succesiune coerent caleidoscopică de imagini. Cititorul are revelația unei priviri avizate, subtil „dispersată" (în mod aproape joycian) în direcțiile esențiale ale vieții marelui oraș transilvan. Cele patru mari despărțituri ale [illegible] sînt ele însele semnificative în sensul că divulgă intenția (împlinită) de axare a amănunțitului periplu reportericesc în jurul inefabilei coordonate a scurgerii timpului din cele 24 de ore ale unei zile: I — **Întîmpinarea soarelui**, II — **Puterea zilei**, III — **Părelnica blindețe a inserării**, IV — **Un oraș nu doarme niciodată**. Cît despre inevitabila impresie de eteroclit a „vocilor" reporterești, departe de a supăra, din contră, se dovedește „muzicală", antimonotonă. Este ceea ce rezultă din narativismul patetic și livresc-istoricizant al lui Florin Bănescu, din descripțiile stilizat-poematice ale lui Vasile Dan, din incursiunile sentimental-vaporoase ale Carolinei Ilica, din „fotografiile" narativ-insolite ale lui Cornel Maraudiuc, din subtil „psihologizantele" investigații ale lui Gheorghe Schwartz și din „slavicienile", autohtonizantele descinderi în real ale lui Horia Ungureanu.

Nicolae Ciobanu

*) **Cornel Nistorescu: „Întîmplări în liniștea unei fotografii", Editura „Junimea", 1978.**

) **Florin Bănescu, Vasile Dan, Carolina Ilica, Cornel Maraudiuc, Gheorghe Schwartz, Horia Ungureanu: „Orele orașului Arad", cu un cuvînt înainte de Valeriu Râpeanu, Editura „Eminescu", 1978.

La aniversare

Urmare din pag. 1

mir, cu aproape trei veacuri în urmă, pentru însuși titlul **Hronicului** său începînd cu dacoromanii.

Poporul a dus greul și, în primul rînd, țărănimea; ea a fost „oastea cea mare" și a dat cei mai mulți eroi, — cunoscuți și mai cu seamă necunoscuți — și cele mai multe victime. Și de aceea poporului i se cuvine eterna glorie, de la Plevna, la Mărășești, la 23 August 1944 și mai departe, la ziua Victoriei, — părinților și fraților noștri de pe întreg cuprinsul Țării reintregite acum șaizeci de ani.

Centenarul Independenței ne-a oferit, de asemenea, anul trecut, prilejul de a evidenția cum tînăra clasă muncitoare din România a participat cu deplină dăruire de sine la această luptă. Prin atitudinea față de evenimentul aniversat azi, socialismul românesc, mișcarea muncitorească s-au ridicat la înălțimile sarcinii istorice de a fi exponenții aspirațiilor celor mai înalte ale societății românești, ale întregii națiuni.

Odată cu elanul și izbînzile ostașilor români, ale țăranilor și muncitorilor din România, sînt vrednice de subliniat conștiința socială și patriotismul care au însuflețit în permanență ideologia unirii și neatîrnării, gîndirea istorică și social-politică a intelectualității noastre progresiste, ai cărei fruntași — cărturari, oameni de știință, scriitori și artiști — au participat activ, cu gîndul și cu fapta, la realizarea marelui țel popular.

Aniversarea noastră urmărește să puncteze cu fermitate și înțelesul general-valabil al cîtorva din marile momente ale acestei lupte îndelungate pentru libertatea națională și socială a poporului român, a căror expresie modernă specifică a fost insurecția națională, antifascistă și antiimperialistă, precum și concepția românească despre libertatea și egalitatea tuturor celorlalte națiuni, concepție ilustrată admirabil, încă de acum o sută de ani, de editorialul din revista „Dacia viitoare", care scria: „ca socialiști, noi fiind dușmani ai acestei despoieri de la om la om, nu putem fi decît împotriva celei de la popor la popor..." Românii au trăit multe, prea multe asemenea nedreptăți. Gazetarii generației mele își mai aduc aminte că, după ciuntirea Transilvaniei prin odiosul dictat imperialist de la Viena, contele fascist Ciano a devenit mare acționar „ardelean" al minelor de aur din partea locului.

Odată cu celelalte împliniri, evocate mai înainte, acel eveniment, din 1 decembrie 1918, a exercitat o mare înriurire asupra unirii forțelor revoluționare și democratice la scară națională, asupra întăririi capacității de organizare și mobilizare a maselor în lupta pentru independență, suveranitate și democrație, pentru profunde prefaceri sociale.

Sîntem de aceea pe deplin îndreptățiți ca privirea noastră retrospectivă să se îndrepte cu emoție și gratitudine spre trecutul sbuciumat și glorios al patriei, din punctul de vedere al actualității, al socialismului victorios în țara noastră. Pentru că apare evident că momentul istoric crucial la care ne referim acum, dacă n-a putut înfăptui integral atunci, — socialmente vorbind, — țelul secular al maselor populare, a realizat cadrul propice pentru o mai accentuată evoluție a economiei, științei și culturii, pentru intensificarea mișcării revoluționare a clasei muncitoare, a activității tuturor forțelor înaintate ale societății.

A revenit socialiștilor români, Partidului Comunist Român, misiunea istorică de a înfăptui pe deplin idealurile de libertate socială și națională pentru care au luptat înaintașii cei mai luminați, de a realiza pentru prima oară unitatea social-politică a poporului în cadrul statului nostru național unitar — România socialistă, patria comună a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de **naționalitate, — de a asigura democrația și progresul** multilateral al societății noastre, garanția unei epoci noi, a unei istorii contemporane al cărei animator spiritual este tocmai această **unitate indestructibilă a poporului român** și această demnitate națională și internațională regăsite.

---

viața cărților

Circulația cărții românești

● Circulația cărții vechi românești pe întregul teritoriu al țării, în pofida barierelor politice vremelnice, pune în lumină profunde semnificații sociale și istorice. Prin aceasta, rezonanța faptului de cultură se amplifică, iar lucrările de bibliografie, care urmăresc și reconstituie drumul cărții românești, își depășesc interesul strict bibliografic, evidențiind o latură a permanenței și unității naționale, manifestată prin actul cultural al tipăririi, difuzării și conservării cuvîntului românesc.

Carte veche românească în Bihor *) de Florian Dudaș se dovedește a fi mai mult decît un catalog al cărții românești pentru secolele XVI—XVII, și anume — o cercetare a unui fenomen cultural cu multiple și adînci semnificații. Reconstituirea circulației, valorii și receptării unui număr de 156 de exemplare ale unor vechi tipărituri românești, în mare parte necunoscute, prezentarea lor analitică, ordonarea lor pe criteriul cronologic, individualizarea lor după locul de proveniență sau de păstrare, conturează aspecte particulare ale fenomenului. Ceea ce interesează nu este atît metodologia cercetării, disciplina și acuratețea identificării și valorificării documentului, cît ceea ce se relevă dincolo de aspectul bibliologic. Scopul lucrării, declarat în prefață, este acela de a restitui „crimpeie de viață culturală românească, din vremea medievală și de început a epocii moderne, care atestă strădaniile spirituale ale unor oameni din popor, din Transilvania, Țara Românească și Moldova, pentru unitate și neatîrnare, pentru păstrarea limbii și ființei naționale".

Din această perspectivă, devine revelator faptul că de la **Evanghelierul românesc** al lui Coresi, de la 1561, pînă la **Chiriacodromionul** lui Mihail Ștefan, de la 1698, au circulat în Bihor aproape toate tipăriturile de valoare pentru istoria culturii românești. Secolul al XVI-lea este dominat de tipăriturile coresiene, receptate încă de la momentul apariției lor. Pe un fragment din **Cartea cu învățătură**, scrisă „ca să fie mai lesne și mai ușor a ceti și a înțelege pentru oameni", se păstrează cea mai veche însemnare cu litere chirilice, în românește, din Bihor („Au scris Ranc Petr. 1581"). Secolul al XVII-lea se deschide cu **Pravila de la Govora** (1640), imprimată și într-o ediție specială pentru Transilvania. Un „izvor de apă dulce și pururea curătoriu, adăpătoare de suflete omenești", după caracterizarea lui Udriște Năsturel, s-a dovedit a fi pentru lectorii transilvăneni — **Evanghelia învățătoare**, de la 1642.

Tipăriturile din Țara Românească și Moldova au circulat intens în toate cele trei provincii românești. După ieșirea din teascurile tiparnițelor de la Iași, Tîrgoviște sau București, numeroase exemplare trec deseori în posesia diferitelor obști românești dintr-o parte și alta a Carpaților. Însemnările de proprietate și de lectori, cu vădită importanță documentară, oferă posibilitatea de a urmări drumul unor exemplare pînă în Bihor.

Florian Dudaș atrage atenția asupra unei danii de la 1658, de pe un exemplar al **Cazaniei lui Varlaam**, întărită de protopopul Daniil „venit în pamentul Ardialului în zile lui Io Mihai Voivodu". Domnitorul român și fapta sa persistă încă, vii, după o jumătate de secol, garantul daniei voind a perpetua, spre posteritate, amintirea acelor zile ale domniei lui Mihai Viteazul, unificatorul celor trei țări române. Ultima carte din catalog este **Chiriacodromionul**, Alba Iulia, 1698, „pentru folosul și luminarea neamului nostru Românesc", tipărit de Mihail Ștefan la îndemnul lui Constantin Brâncoveanu, „neuitindu-se de această dată neamului nostru Românesc aici în Ardeal". Această tipăritură, asemenea **Cărții românești de învățătură**, a circulat și în multe copii manuscrise. Dincolo de caracterul documentar al acestei cercetări bibliologice, se conturează permanența conștiinței unității naționale.

Gheorghe Buluță

*) **Florian Dudaș: „Carte veche românească în Bihor", „Muzeul Țării Crișurilor", Oradea, 1977.**

Evocări antologice

● Sub titlul de mai sus a apărut recent la Editura „Junimea" din Iași o antologie *) ce însumează fragmente din scrieri ale unor autori români. Sînt fragmente structurate în jurul unor figuri eroice din trecutul mai îndepărtat sau mai apropiat al poporului nostru. În lunga sa introducere, antologatorul oferă explicații în legătură cu criteriile care au stat la baza demersului său, încercînd și cîteva teoretizări în legătură cu conceptul de eroic și cu concretizările sale în literatura beletristică. Afirmațiile din introducere sînt, în general, corecte, Constantin Parfene ferindu-se însă în mod conștient de orice disocieție care ar putea să contrazică oricît de puțin ideile cunoscute de toată lumea din manualele elementare de literatură. Un neajuns al introducerii, de data aceasta cu totul vizibil, este și tendința de lărgire nemăsurată a conceptului de eroic, bună poate ca metaforă publicistică, dar nepotrivită într-un context al exigențelor științifice. Nu numai că nu respectă adevărul, dar nu are nici un sens și nu este de nici un folos încercarea de a demonstra că în categoria eroilor intră de fapt mult mai mulți oameni decît s-ar crede. Făcînd un asemenea sofism nu se obține decît o diluare a conceptului, o minimalizare a concretizărilor sale reale.

Trecînd peste discutabilul punct de vedere al introducerii, am recitit cu plăcere o serie de fragmente datorate unora dintre marii noștri prozatori. Astfel, în prima parte a antologiei figurează Mihail Sadoveanu, cu un fragment din **Frații Jderi**, în care este surprinsă figura lui Ștefan cel Mare: „Vodă Ștefan, călcînd atunci în al patruzecilea an al virstei, avea obrazul ars proaspăt de vîntul de primăvară. Se purta ras, cu mustața ușor cărunțită. Avea o puternică stringere a buzelor și o privire verde tăioasă. Deși scund de statură, cei dinaintea sa, opriți la zece pași, păreau că se uită la el de jos în sus". Remarcabile sînt și fragmentele semnate de Panait Istrati, Camil Petrescu, Tudor Arghezi, Laurențiu Fulga, Eugen Barbu, Titus Popovici.

Tot în prima parte a antologiei, intitulată **Eroi au fost...**, se află și cîteva texte, a căror prezență este justificată doar de faptul că se referă la cîțiva dintre marii eroi ai poporului nostru, dar nu și de calități literare. Aceste texte seamănă între ele în mod vădit și antologarea lor nu este explicabilă decît prin dorința de a demonstra că aria literaturii noastre de inspirație istorică este mare. Mult mai nimerit ar fi fost dacă antologatorul s-ar fi oprit la un număr limitat de autori, renunțînd la textele cu discutabila valoare literară.

A doua parte a antologiei cuprinde cîteva reportaje și interviuri scrise în ultimii ani. Sînt texte ce indică profesionalitatea autorilor. În centrul lor se află figuri de oameni ai zilelor noastre, care s-au ilustrat prin abnegație în diferite domenii ale vieții sociale. Reținem în mod special reportajul intitulat **Începuturi la Lotru** de Paul Anghel, de o remarcabilă elocvență colocială, nutrită dintr-o riguroasă documentare, precum și interviul ingenios al Ecaterinei Oproiu, intitulat **Femeia triumfătoare**.

Voicu Bugariu

*) **Culegere de texte, introducere și note de Constantin Parfene.**

Jurnal de front și condiție umană

● Un document de valoare istorică, socială și în primul rînd umană sînt paginile*) însemnate de profesorul Al. Vasiliu-Tătăruși „în cele două carnete" pe care le-a păstrat „cu mare îngrijire", cuprinzînd **Amintiri din primul război mondial** (1916—1918). Numele celui ce a ținut acest jurnal de front de o rară autenticitate e legat de **generația eroică** a învățămîntului românesc de la 1900, formată din dascăli, pe care S. Mehedinți îi numea „luminători". Asumîndu-și problemele culturalizării satului, din epoca de glorie a școlii lui Haret, acești „mari anonimi" cum îi considera Nicolae Iorga, erau călăuziți de mentalitatea ctitorului polivalent, tipică oricărui început de Renaștere. O ctitorie durată cu vorbe simple, cu un eroism al firescului, străin de cuvintele mari, este și acest jurnal de front, scris pentru „ca să rămîie" ca un fel de „document al vieții" trăite în „grele și cumplite și mărețe timpuri": „Aici, în șanț, spre a nu fi văzut de aeroplane vrăjmașe, scriu aceste rînduri și două cîntece sud afară: cîntecul tunului și al unei biete ciocîrlii. S-au deprins sărmanele păsărele cu acest iad, cum ne-am deprins și noi". Așa cum subliniază Petru Ursache, autorul prefației ce însoțește volumul, „informația cuprinsă în text ar fi extrem de utilă pentru redactarea unei sociologii a războiului". Căci e semnificativ modul în care Al. Vasiliu-Tătăruși **privește, aude și înțelege** acest război purtat cu speranța „să văd îndeplinindu-se visul cel mare de împlinire a țării noastre". El vede în primul rînd oamenii și destinul lor în război. E impresionant numărul de nume evocate și invocate de amintirea sa, calitatea fundamental umană a memoriei. Nu întîmplător jurnalul se încheie cu un fel de galerie de chipuri cunoscute în război, cu un panopticum al amintirii prezentînd cartierul brigăzii 28 infanterie: „ca să nu uit pe bunii mei camarazi de război". Altfel, războiul e mai mult **auzit**: „Din cît am putut trage cu urechea, starea oștirii noastre fi bună". Sau: „aducătoarea de moarte cîntare a obuzelor și a sfărîmăturilor de obuz". Situația fronturilor e auzită: „Nemții tot hodorogesc cu tunurile și nu știu ce au ai noștri de tac". E semnificativă în acest sens mai ales ultima parte a jurnalului, un fel de basorelief al războiului săpat din liniște și bombardamente. Din bucuria și încrederea în victorie, nerostite ale celui care aude mereu glasul tunurilor românești și tăcerea celor vrăjmașe. Marșurile chinuitoare, săparea tranșeelor, nesomnul, foamea, setea chinuitoare, bolile, moartea camarazilor, micile bucurii legate de o masă mai bună, de un pahar de „năuceală", de o clipă de răgaz sau de o scrisoare venită de-acasă, se decupează treptat din acest jurnal, scris cu meticulozitate, pe zile și pe ore, trecut „pe curat", completat și umanizat, căci devine un fel de prieten chemat pe nume: „Zi, carnețelule!". Toate acestea compun imaginea condiției umane în război, circumscriu eroismul și patriotismul omului simplu, niciodată evocate, dar întotdeauna prezente în nostalgia și dorul de casă, în neliniștea cu care sînt urmărite mișcările inamice, în compasiunea față de destinul celorlalți. Iată cum e zugrăvită armata română cu un sentiment al apartenenței și cu o durere de o rară autenticitate: „nămol de **lume de-a noastră**" (s.n.) Sau iată o încercare de tipologie a ostașului român: „Atunci am văzut fire și inimă ostășească la niște oșteni... Era vreme de război, dar un soldat cînta dintr-o trîscă un cîntec de joc cam nădușit — mi se pare „Slănicul", iar alți patru jucau de dudulia pămîntul, parcă n-am fi fost pe front în fața Mărășeștilor". Scris pentru a rămîne o ctitorie a memoriei despre oameni și vremuri, jurnalul de front al profesorului și furierului Al. Vasiliu-Tătăruși e brăzdat mai puțin de meandrele autobiografiei, deși evocă în egală măsură viața autorului său, impresionînd în primul rînd prin valoarea lui de memento, prin galeria de portrete ale unor eroi anonimi, prin harta sufletului ostașului român așa cum se identifică ea cu harta războiului nostru din 1916—1918.

Doina Uricariu

*) **Al. Vasiliu-Tătăruși: „Focul cel mare, Amintiri din primul război mondial", (1916—1918), ediție întregită de Ion Arhip și Dumitru Vacariu, Editura „Junimea", 1978.**

Prezența Școlii ardelene

● Acaparați cum erau de un acerb militantism politic, social dar și cultural-științific, corifeii școlii latiniste, prin chiar aceasta, au făcut dificile ori chiar imposibile eforturile acelor istorici care au încercat cuprinderea lor într-o istorie a literaturii române în care criteriul estetic să funcționeze cu fermitate. Cu singura bine-cunoscută excepție a lui Ion Budai-Deleanu. Iată, însă, că — peste această situație delimatică — în apreciata colecție **Restituiri** a editurii **Dacia**, se publică o antologie de **Poezii, proză, tălmăciri** puse sub genericul Școlii ardelene.

Aflat pe un teren inedit și categoric dificil, îngrijitorul acestei meritoase ediții *), Mihai Gherman, își conduce întreprinderea cu destulă derută, jertfind arbitrariul unor criterii formale, insuficiente pentru închegarea organică a cărții sale. Căci, grupînd materia sub denumirile Poeții, Prozatorii, Traducătorii — comite eroarea de a atribui prin abuz calități pe care scriitorii vizați le-au avut în mod insuficient, conjunctural și adesea numai ca atribuție secundară. Iar în interiorul acestor grupe, editorul ordonează alfabetic autori ce reclamau o mai vie cuprindere a textelor care astfel s-ar fi putut coaliza în structuri semnificative. Ca să nu mai spunem apoi că, sub comandamentul seriei în care editează, Mihai Gherman se folosește în principal de texte inedite sau cu o circulație minimă, însă face o mare excepție cu fragmentele din **Țiganiada** lui Ion Budai-Deleanu. Faptul ar putea fi motivat prin aceea că, fără respectivele fragmente, imaginea literară a școlii latiniste ar fi fost văduvită de contribuția ei cea mai importantă. Admițînd aceasta, nu putem atunci să nu regretăm că licența n-a fost aplicată și lui Petru Maior prezent aici cu zgîrcenie — cînd fragmente de notorietate din textele lui polemice i-ar fi adus o imagine mai viguroasă, din perspectiva literaturii.

O altă problemă ce s-a impus cu stringență editorului a fost aceea a dialecticii dintre literar și documentar. Pentru că în cazul latiniștilor, adesea într-un text științific patosul poate provoca transfigurarea artistică, în timp ce destule încercări beletristice rămîn numai pentru cît documentează asupra epocii. Așa și în cazul acestei antologii, destule pagini — cu farmecul lor naiv adesea, sau altădată sublim —grotesc — edifică asupra gustului curent într-o epocă și într-un mediu, ori descoperă izvoare literare ale unor opere ulterioare, din maturitatea literelor naționale. Dacă trecem peste acestea, ca și peste **Țiganiada**, ca prea cunoscută, merită o atenție specială **Elegia nobilului transilvan** a lui Gheorghe Șincai (aici, în traducerea făcută de Teodor A. Naum din originalul latinesc), pentru surprinzătoarea ei atmosferă de curtenie, de sociabilitate intelectuală, deosebită de imaginea luptătoare cu care fuseserăm instruiți și care simplifica epoca.

Dar centrul de greutate valorică a acestui volum este dat de prezența lui **Samuil Micu Clain** cu pagini de excepțională ținută literară. Descrierea sfîrșitului de domnie și de viață, a lui Constantin Brâncoveanu amintește întrutotul istoriile de mai tîrziu ale lui N. Iorga. Ceea ce la istoricul din secolul nostru este arhaism stă cu naturalețe deplină în textul corifeului școlii latiniste. În plus chiar, fraza își are aici propozițiile secundare în mai deplină simetrie, cu o înaintare topică mai ordonată, mai severă. Neafectat, deloc sau prea puțin, de ceea ce va fi la confrații săi morbul latinist, Samuil Micu Clain scrie o frază puternică, grea de substanță, tensionată și de o concizie ce nu-și găsește prea repede un termen de comparație în toată literatura noastră. Mărturie stau și tălmăcirile sale din **Patristica** și mai ales **Cintarea cintărilor**, capodoperă a tuturor traducerilor cîte le avem la acest text, cu un sunet de clasicitate aspră, cu o cadență de solemnitate dură, întunecată, ce o ridică mult și peste traducerea din 1688, încă valabilă ca limbă literară dar pe alocuri aburită de scurgerea vremii și peste prea artist-senzuala variantă Gala Galaction — Vasile Radu.

Există un farmec lexical indicibil ce caracterizează vechile texte ardelene (altul decît al cronicilor, dar comparabil) și el este cu deosebire prezent în această antologie. Este farmecul unei limbi impracticabilă astăzi, dar familiarizîndu-se treptat, cititorul își va crea dispoziția necesară pentru ca ulterior să poată parcurge fără vreo dificultate, fie și numai prin fragmente, marile texte ale corifeilor școlii latiniste, încă de o actualitate ideologică atît de mare.

Ion Papuc

*) **Școala ardeleană: (Poezii, proză, tălmăciri), ediție îngrijită de Mihai Gherman, Editura „Dacia", 1977.**

REVISTA REVISTELOR

Revue Roumaine nr. 8/1978

Așa cum se desprinde și din articolul redacțional, începînd chiar cu acest număr **Revista Română** își propune să îmbrățișeze în chip cît mai complex fenomenul cultural-artistic contemporan, în așa fel încît toți cei interesați să poată fi în măsură a se informa într-un grad tot mai sporit, de la sursă asupra dinamicii acestui domeniu al vieții noastre spirituale. Sumarul acestui număr onorează în chip elocvent respectivul program. Din literatura română contemporană se publică un semnificativ grupaj de poeme semnate de Virgil Teodorescu, un amplu fragment în romanul **Caloianul** de Ion Lăncrănjan, cunoscuta nuvelă **Cantonul părăsit** și schița **Drăgaica**, de Fănuș Neagu, și un număr de trei poeme semnate de Constanța Buzea. Cei patru scriitori sînt recomandați cititorilor prin scurte și instructive note biobibliografice. Rubrica **Studii și comentari** cuprinde o suită de eseuri de o stringentă actualitate pentru gîndirea filozofică și estetică din țara noastră: **La culture dans la vie des peuples** (Mircea Maliță), **La fonction artistique des themes littéraires** (Ignat Florian Bociort), **Art populaire et unité ethnique** (Paul Petrescu). În articolul **Une Presence roumaine de prestige** (rubrica **Contacte**), Luminița Vartolomei relatează despre succesele de mare prestigiu înregistrate de muzicianul român Mihai Brediceanu cu ocazia unui recent turneu peste hotare. **La vie des arts** este rubrica asigurată în acest număr de articolele semnate de Florian Potra (cinema), Anna Halasz (teatru) și Dan Grigorescu (arte frumoase). **La vie des livres și Nouvelles aparitions** completează în chip armonios sumarul acestui viu și substanțial număr al **Revistei Române**, prin semnăturile lui Dumitru Belciu, Andrei Bantaș, Sorin Titel, C. Pavel și Nora Iuga.

atelier literar

poșta redacției

A. RALU : Mai greoaie, neguroase cu o simbolistică incilcită, obscură („Lor, corbilor neîndurători", „Vinătoarea" etc.), cu expresie sumară, uscată, fără reverberație. Ceva mai bune, „Albele ape", „Rugă de primăvară".

I. CRAIOVA : Creștere cantitativă de rău augur, însoțită de grele pierderi în ordinea lucrului artistic, a finisării, a scrupulozității prozodice, etc. (care, erau, de fapt, și atuurile principale ale textelor de pînă acum). Lipsite și de aceste calități, paginile se apropie evident de nivelul compunerii modeste, artizanale, al cronicii ritmate uneori. Nitel mai răsărite „Mit", „Mioritică", „Pescarul din deltă", „Pasărea neagră".

NUTOPIA : Frămîntările și îndoielile din scrisoare sînt firești (la un om inzestrat). Ca și bunele gînduri de viitor (la un moment dat, cărarea adevărată se va impune inevitabil). Rezervele pe care le faceți în legătură cu textele de acum sînt îndreptățite : e, într-adevăr, o invazie a prozaismului, a locului comun chiar, a inerției fără inspirație. Dar sînt și niște pagini onorabile : „Fluture orb", „Cu ochii închiși", „Niciodată", „Drum" „Perimetru magic", „Aproape cîntec". Reproducem P.S.-ul scrisorii, pentru cei vizați : „Mulțumiri lui A. Dumitrascu pentru apreciere. Felicitări lui Radu Drăgan pentru victorie. Îl aștept pe Val. Pruteanu la aceleași cote".

STROE MARIAN : Sînt niște pagini de început, nesigure și stingace, din care nu se pot deduce, deocamdată, semnele înzestrării, ci mai cu seamă, marea nevoie de lectură și studiu, de lărgire și perfecționare a cunoștințelor (între altele, și în domeniul limbii române).

D. CALIS : Destule pagini telegrafice, „albe", vagi, dar și multe lucruri frumoase, limpezi, sensibile : „Plopii", „Furtuna", „Prețul culorilor", „Se îndreaptă vremea", „Avalanșa", „Ridică fruntea", „La ce te gîndești", „Marea".

D. BORCEA : „Noua experiență" nu e concludentă încă, paginile sînt greoaie, poticnite, lipsite de fluență, cu o prozodie simplistă și șovăitoare. Ceva mai bine, „Descriere de natură".

I. DRAGOȘ : Alunecări din ce în ce mai pronunțate în manierism și minor, cu o restrîngere acută a sferei tematice și a mijloacelor de expresie (cu un „dicționar" sumar, monoton). Cîteva lucruri mai înfiripate : „Poetul", „Optimism", „Întrebare", „Despre rouă" (prea multă rouă, în general !...).

V. PRUTEANU : În nota obișnuită (n-am remarcat retorta, nici „tunsoarea" de care vorbiți, ci mai, curînd o reșută a supررealismului), o serie de lucruri demne de atenție („Zăpezile mării", „Așezarea cortului", „Un foc palid la început", „Melancolia drumului", „Aripa unei iubiri"). „Impresia" nu se justifică („iritantă" poate fi, uneori, doar neputința de a face mai mult pentru cei care merită...).

A. DUMITRASCU : Nu sînt noutăți, din păcate. Un lucru mai bun, echilibrat, scutit de metaforismul facil, dulceag (care vă bîntuie manuscrisele în ultima vreme) e „Patria".

DOINA FRUNZĂ : Inflație de texte, dar grave pierderi de substanță nobilă, alunecare în confecția de serie, în-speratură, grăbită, neghjentă. Singurul lucru oarecum mai reușit, „Prea timpurie chemarea".

Mihaela Claudia Andrei, Mihu Cristea, Dia Verussi : Sînt unele semne bune ; merită să stăruiți.

Mariana Rad, Dan Micșa, Iosif Tătar (ceva mai bine, la „Cîrrupție", „Dialog", „Balada prezentă"), **Antonia Dănăuțire, T. Barbu, C. Tania Grigore** (ceva mai bine, în „Viața ca o rugăciune", „Simptome"), **Traian Dărjan, Ioan Pumparău, P. Semărescu, A. Geta** (mai bine, la „Sinceritate"), **Daniel Bănărescu, Maria Dobrămir, [illegible], Ort. Gătăianțu, Tudor Ion Pavel, Sanda Moldova, Coman Anton, Sergiu Semșșan, C. Panaite, E. Bucurescu, Em. Georgina, N. Iorga, J. Ziemssen** : Nimic nou !

Georgeta Bogărescu, Nadina Xenopol, Mariana Strătulat, Virgil Ana, Nicolae Zărnescu, Viorel Arhiresru, Lucian N. Ioanid, Gabriel Dumbrăștu, P. S. Cernat, Radu Matica, Radu Constantinescu, Dragoș Leon, Stelian Streja, Idi Edita, Costin Cristea, Petre Bedulin, Ioan Dimitrie, Valentina Cotirlea, Gh. Ciubotaru, C. Vlădui, Pavel Murșan, Mara Muștat, Victor Calotaru (mai bine, la „Eu dint frîne"...), **N. Elimpia, B.X.II, Apostol, Miserrimus, Marin Ilrim Bălănescu** (ceva, la „Viața rudei de la țară"), **Rodica Ștefan, Badea P.U.A.R., Marcel Gramnea, Petruta Gagu, Rodica Ciobanu, Herbert Waisman, Dan Cristolovean, I. A. Jurebie, M. Scărlet** (ceva mai bine la proștii), **Fl. Bălănescu, Victoria Condescu, Const. Nicolau, Menelaria T. N. Nora, Aurel Zimbru, N. Tabănean, Tatiana F. Rusu, N. Căruntu-Arborean, Lira Tudose** : Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N. B. Manuscriptele nu se înapoiază.

Sentimentul de patrie

Patrie
înseamnă să ai o iubire
pe care să nu ți-o poți pierde
nici cînd, orice-ai face
să ai întotdeauna un dor
care să-ți vină și să te izbăvească
pentru tot, suferindu-l.

Răsărim în fiece dimineață dintre somnuri
odată cu soarele, ca niște sori ai lui.
Cu brațe răcoroase ne rotim fiii de aripi
a păsări ce n-au aflat încă zborul rotund
a gînd niciodată trecut în afară de gînd...
(Pot eu singură atunci
să numesc sămînța sămînță,
eu singură, fără de botezul de zăpadă ?)
Nici vreme n-avem, să ne-aflăm că-i dorim
Istorii să ne învețe rostul cel nou de senin
și ne împlezim și ne inmiresim
ca amiezile.
ne curățim dealurile și zilele de umbră
așezîndu-ne, apoi, la inserare ca la nuntă...

Dacă n-am fi noi
soarele n-ar mai ști unde să răsară
și locul acesta n-ar mai ști cui
să se-nchine, sfîșindu-se de dor...
Nu de un loc oarecare zicem noi
patrie
ci de cel ce nu poate continua fără de noi,
fără de care nu ne putem nunti.

Noi să fi fost mai iubiți,
Ec să fi fost mai iubiți ?

Patria
e Marele Dumnezeu, pe care strămoșii
de pecete îl tot strigară undeva deasupra
capetelor lor nebănuindu-l la picioare lîngă
estepăduri, ca bucurie primindu-le
pentru trupurilor și trudei mîinilor. Dumnezeul
de la picioarele noastre cu noi cu tot
zburînd în lumi lui — ne îngeri o pomeni —
singurul dumnezeu de care se e dor, e patria.

Iesindu-i din trup
horindu-ne viața
și intindu-i în trup
dor iarăș în fiecare dor.
Purtăm în pîrvi
patrie
singura icoană pe care-o merităm.

ARMINA RALU

Miraculum

Ploaia și nașterea firului neted de grîu
Eu născătoarea de fiu
Desmorțind înrobite picioarele
Dezvelind copilul meu viu
Ce rară-ntîlnire
Ce gravă-l păstrez pe genunchi
În tremurul mîinii a pieptului plin
Febra-ncercării fără potrivă
Din necuprinsul vieții și morții
Biruite în doi
Ce-aș fi putut să mai murmur
Toate-ale lumii mai moi și ușor
Dăruindu-se brațelor mele
Uriașe și grele în suflul uimitei tăceri —
Frumusețea și pacea cu care
Într-o mare de grîu
Mă aplec spre fiu
Și-l învăț lîngă zori să pornească !

ANGELA NACHE

Fluviul fără hotar

patria cu inima respiră
steag înmiresmat
din luptele de reîngenuchere
România
nu poate fi închisă sub cristal
fluturarea trecută a unui steag
e un curent care trece
ca sîngele strămoșilor în noi
e un fluviu care curge fără hotar
să vegheze și să împodobească țara.

VIORICA IONESCU

Mereu în piepturile noastre...

Patria nu se povestește
nu se ascultă pe la ferestre
nu e un cont deschis la bancă
și nici provincie tristă
a unor emancipate lichele.
Patria-i o înaltă mireasmă
e un cires drag
cu un singur anotimp : lupta,
patria-i un drum lung
plin de miere și sare
e un ceas care bate
în piepturile noastre mereu,
se poate spune
e patria o viață
noi sîntem clipele
care-i dăruim respirația.

AUREL DUMITRAȘCU

Definindu-ne

Curați sîntem în tot ce facem
sîntem curați în toate
ce gîndim
nu doar în Balcani
ci pe-ntreaga planetă
în inimi sădim încrederea
prin trandafiri...
Noaptea ne este iubită
muncă și poezie
la gură de fumal
și nimeni n-o să poată spune
că-n istoria lumii am atîpit
împotriva războiului luptăm
cu arme de pace...
Are țara rotunjimea pîinii de odinioară
pentru că lupta a rămas legea ei
milenară
înape albastre liberi
au vîslit străbunii
vîslim noi
fiii noștri vor vîsli...
De-aceea la noi n-a murit nimeni
moi simplu
la noi nu se moare
eroii sub glie se odihnesc
cu capul pe munți de metale
și-n fața lumii după datină noi ieșim
cu pîine și sare...

G.M. BUCOVICIOR

Ziariștii transilvani pribegi și triumful Albei Iulii

Cei 1 228 delegați ai națiunii române, ai tuturor straturilor sociale, instituțiilor meșteșugărești, reuniunilor feminine și altor categorii de muncă, desemnați să participe cu drept de vot la Alba Iulia, au primit în dimineața zilei de 1 Decembrie 1918 cu un puternic ropot de aplauze în Sala Unirii pe cei dintîi soli ai luptătorilor cu temuta și irezistibila armă a cuvîntului, apăruți acum în carne și oase pe podiumul președinției : Ghiță Pop, Iosif Șchiopul, Eugen Goga și Ariton Pescaru, aceștia aducînd cu ei și depunînd pe biroul adunării, celebrul memoriu politic redactat de doctorul Pompiliu Nistor și votat cu urale de ostășimea și ofițerimea celor trei regimente de voluntari români în februarie 1917 la **Darnița** lîngă Chiev.

Combativitatea publiciștilor transilvani s-a strămutat în Rusia europeană și asiatică, în Siberia, în Anglia, Franța, Italia și Statele Unite ale Americii, pretutindeni orientînd opinia publică și cabinetele diplomației mondiale, mobilizînd masele române pentru înrolări, participări la frînturile de luptă ale Impărăției Înțelegerii, ale adevăraților prieteni și aliați ai României și ai celor rămași în afară.

Corpul voluntarilor români a organizat în februarie 1917 o mare adunare la Darnița și a hotărît **ruperea legăturilor de stat** cu Austro-Ungaria. E cea dintîi ruptură din chingile imperiilor autocrate. Pierderea războiului de către puterile centrale și izbucnirea revoluției sovietice au creat constelația internațională favorabilă creerii de state independente. La **Darnița** voluntarii au luat act cu satisfacție de declarația marelui Lenin de a se respecta voința popoarelor, dreptul lor de separație de statele poliglote, pentru a-și tăuri cultura, progresul și fericirea.

Întors din Franța la izbucnirea războiului, capul de coloană al „răzvrătiților", Octavian Goga, neîzbutind să înființeze plănuitul ziar al pribegilor cu titlul **Ardealul**, a stabilit acord cu **Epoca** lui Filipescu de a deschide rubrica **Cuvîntul Ardealului** susținută de eminenții publiciști de la LUPTA, LUCEAFĂRUL, TRIBUNA și ROMÂNUL în frunte cu Vasile Lucaci, cu Ghiță Pop Tăslăuanu, Ghibu, C. Bucșan, Osvadă, Iuliu Enescu, Eugen Goga, Iosif Șchiopul, Aurel Esca, Imbroane, Vasile Stoica, și, firește, Octavian Goga. Un grup strălucit de combatanți de înaltă clasă a fondat foarte respectata revistă săptămînală cu titlul popular **TRIBUNA**, (supranumind-o „a treia Tribună") în toată perioada de 2 ani a neutralității, cu excepțional răsunet în cercurile diplomatice, ca și în toată pătura conducătoare a poporului, grupul constînd din Ghiță Pop, Iosif Șchiopu, C. Bucșan și Onisifor Ghibu, scriitori de talent și de suprafață recunoscută, specializați în metode eficace de luptă.

În Chiev, fostul director al cotidianului **TRIBUNA**, talentatul ziarist Sever Bocu a editat gazeta **România Mare** cu colaboratorii principali Voicu Nițescu, Aristotel Banciu și filozoful Giuglea Săceleanu. În Ecaterinburg, lîngă Celeabinsc, Voicu Nițescu și Victor Branisce au tipărit cu ajutorul tipografului brașovean Zirnoveanu cîteva numere din **Gazeta Transilvaniei** în refugiu.

În Moscova apăru **Foaia Țăranului** în redacția lui Ghiță Pop, Ariton Pescaru, Mihai Guțu și Henegaru, toți bucurîndu-se de simpatia și cunoștința personală a marelui Lenin.

La gazetele de mare tiraj, **România** de la Iași, de sub direcția lui Sadoveanu și la **Gazeta Ostașilor**, distribuită chiar pe front, au colaborat aproape toți scriitorii în refugiul Moldovei, printre ei erau Iorga, Coșbuc, Goga, Agarbiceanu, Mînulescu. Iorga a continuat cu **Neamul Romanesc** în Moldova. O campanie inimoasă desfășurau Simion Mîndrescu și Leonte Moldovanu în **Revista Neamului.**

Ziariștii și scriitorii transilvani și-au împlinit o misiune sacră punîndu-și verbul înflăcărat în slujba supremă a zilelor, utilizînd strălucita artă a cuvîntului cu o vervă, convingere, patos și curaj nemărginit. Ei și-au dobîndit titlu etern la recunoștința și admirația tuturor generațiilor viitoare pentru epocala dezrobire.

O metodă originală de a capta opinia publică din Statele Unite a fost inuită și practicată efectiv de poliglotul Vasile Stoica din **Avrigul** lui Gheorghe Lazăr. Era un inițiat în literaturile mari străine. A procedat de jos în sus, de la cluburile ziaristice și redacțiile americane dispuse să-i audă cuvîntul și publice articolele în limba lor. Inaugura o strategie care i-a înlesnit accesul la prezentarea memoriilor documentate către Lansing, acesta referindu-se la ele și considerîndu-le ca demne de luat în seamă. Vasile Stoica mi-a fost coleg de redacție la **Românul** din Arad, împreună cu bucovineanul Ion Grămadă căzut la Oituz. Dețineam cheia succesele sale ca ziarist și autor de cărți substanțiale asupra suferințelor românilor din Transilvania. Îi fac un act de dreptate, evocînd aici pe fostul ministru al presei și ambasador peste frontieră.

E aci ocazia să afirm, că și metropola istorică de două ori milenară a Daciei, Alba Iulia, s-a ilustrat și pe terenul publicisticei.

Cînd au sosit convoaiele sutei de mii de oameni cu trenuri, căruțe ori pe jos în 1 Dec. 1918, albaiulienii le-au făcut surpriza foarte plăcută de a fi salutate cu o foaie volantă în caractere marcante cu titlul **Albaiulia** și cu subtitlul elocvent **„organ al proclamării unității naționale"**. Redactorii, în frunte cu foarte cititul și [illegible] Zaharia Munteanu, în autoritar ajutat de veteranul tribunist Ghiță Pop, se istosea ca veritabili profeți, căci dețineau spiritul de divinație al mulțimilor și anticipau voința grandioasă asupra aspirației lor de veacuri : **unitatea națională.** Periodicul **Albaiulia** a continuat să apară și s-a înșirat apoi în numerele viitoare să propage justețea principiilor superioare de care s-a ghidat statutul politic stabilit de acea **Cartă română** de importanța unui îndreptar pentru națiunea eliberată.

Ca martor ocular al decurgerilor epocalelor evenimente din 4 sept. pînă la 1 Dec. 1918, în calitatea de redactor șef al ziarului **Românul**, instalat cu biroul de presă în casa dr. Velican (primul prefect al Albei) și apoi prin funcția mea de fondator și președinte al Sindicatului Presei Române din Ardeal și Banat, funcție acordată de totalitatea ziariștilor cisarpatici timp de 15 ani, m-am simțit dator să eternizez memoria luptătorilor cu cuvîntul pentru deșteptare și întărîtare în stat neatîrnat prin diverse tipărituri, monografii, almanahuri și cărți. Am fondat în Cluj, sub auspiciile [illegible] presei, acea **Bibliotecă ziaristică.**

Legile implacabile ale progresului popoarelor și întregii umanități ordonau o transformare radicală în Europa Centrală, înființînd de state libere pe ruinile anacronicelor imperii pulbezite.

La un pătrar de veac de la dizolvarea imperiului austro-ungar și de la actul eliberator de la Alba Iulia, Asociația voluntarilor noștri mă invărînase cu o micromonografie cu martor ocular, posesor de documente ale perioadei dramatice de la sfîrșitul anului 1918. Broșura a cunoscut un tiraj deosebit și o rapidă desfacere : în 50 pagini am dat cea dintîi definiție mai completă a măreției adunării naționale de la Alba Iulia, care a inaugurat statutul politic nou al României și condițiile de dezvoltare viitoare.

Am înțeles să stărui pentru un adevăr politic prea puțin cunoscut și reținut de opinia publică a noi, anume despre splendida misiune îndeplinită de publicistica română transilvană de după 1900 : ziariștii și scriitorii români din aceste părți și-au putut desăvîrși în presa de limbă [illegible] din Brașov, Sibiu, Blaj și Arad o formație ideologică bine orientată, grație doctrinei politice închegată de 300 ani în tipăriturile timpului. Astfel se explică identitatea de vederi și caracterul hotărît al personalității lor, capabili să pledeze cu deplină cunoaștere pentru măreața cauză a închegării românilor în propriul lor stat suveran.

Ion Clopoțel

G. Călinescu

Urmare din pag. a 7-a

Gherea, i-a urmat o perioadă de frigiditate critică. Ulterior E. Lovinescu îl discută mai ales pe latura „imprumuturilor". G. Ibrăileanu scrie mai tîrziu, e drept superlativ, despre o singură poezie, **Vara.** Îi revine deci lui G. Călinescu sarcina să vorbească despre ceea ce e caduc și mai ales ce este poezie mare, viabilă în poetul care a deschis drumul semănătorismului și poporanismului. Criticul are mereu în vedere opiniile anterioare și cînd scrie, de pildă, despre St. O. Iosif corectează opiniile restrictive din istoria literară lovinesciană asupra duiosului poet insistînd, alături de Perpessicius și Cioculescu, asupra autenticității lirismului său și asupra notelor simboliste ale acestei poezii. Sinuoasă a fost și receptivitatea față de poezia lui Goga. Mihail Dragomirescu îl considera un poet de conjunctură istorică. E. Lovinescu e indecis asupra valorii lui Goga. Optica lui G. Călinescu e mai aproape de aceea a lui C. Stere depășind-o însă pe a acestuia prin situarea estetică a poeziei lui Goga. În viziunea lui, poetul pătimirii noastre nu este numai unul din cei trei mari scriitori ai adîncii noastre specificități (ceilalți doi fiind Eminescu și Sadoveanu) ci și singurul eminescian durabil, capabil de mare poezie. Capitolul despre Ion Agîrbiceanu ni se pare insuficient astăzi, dar e de reținut că sînt absente toate acele obiecții care se fac de obicei semănătoriștilor. Analiza lui Rebreanu se face prin raportare la Slavici, așa cum aceea a lui Arghezi, se face prin raportare la Eminescu, scriitorului proclamîndu-i-se genialitatea. G. Călinescu polemizează discret cu Arghezi pe tema stilului romancierului sugerînd superfluitatea obiecției. Paginile despre Lucian Blaga, Aron Cotruș se resimt de lipsa elaborației critice colective a epocii interbelice. Singular, independent este gestul selectării lui Mihai Beniuc în compendiul din 1945. Preocuparea de nuanță, de construcție critică, (capitolul lui Goga, antologic prin poezia arhaităților și clădit pe condiționarea poeziei lui Goga de cadrul original), de justițiile literară dezvăluie în cartea lui G. Călinescu un proiect de lucru limpede conturat, o elaborare atentă, o supravegheată arhitectură a ideilor, voința de a se înscrie pe coordonata majoră a istoriei și criticii literare românești.

Plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor

● Marți, 28 noiembrie 1978, la București, a avut loc plenara Consiliului Uniunii Scriitorilor, cu următoarea ordine de zi : Analiza activității revistelor „România literară" și „Viața Românească", pe baza datelor de seamă prezentate de conducerile celor două publicații ; Informare despre Colocviul național de poezie, care s-a desfășurat în luna octombrie la Iași ; Diverse. La lucrările plenarei au mai participat, ca invitați, membri colectivelor redacționale și membri consiliilor de conducere ale revistelor respective, care nu sînt membri ai Consiliului Uniunii.

Pe marginea problemelor cuprinse în ordinea de zi au luat cuvîntul scriitorii : Alexandru Philippide (prin scrisoarea adresată Consiliului), Aurel Covaci, Mircea Zaciu, Mircea Horia Simionescu, Radu Petrescu, Fănuș Neagu, Doina Tudoran, Eugen Simion, Cornelia Leu, Dan Hăulica, Traian Ionescu, Aurel Rău, Geo Bogza, Valeriu Sălăvăstru, George Ivașcu, Doina Mălăncioiu, Alexandru Balaci, Mircea Radu Iacoban, Simona Pop, Gheorghe Pituț, Paul Anghel, Laurențiu Fulga, Mircea Dinescu, Ion Hobana, Emeric Stoffel, Marin Sorescu, Ov. S. Crohmălniceanu, Laurențiu Ulici, Constantin Chiriță, Mircea Sântimbreanu, Ioanichie Olteanu, Eugen Jebeleanu, Gheorghe Sarin, Stefan Aug. Doinas, Teodor Balș, Nicolae Mărgeanu și Dan Deșliu.

Consiliul Uniunii a aprobat reînființarea Asociației scriitorilor din Craiova.

La lucrările Consiliului a fost prezent tovarășul Dumitru Ghise, vicepreședinte al Consiliului Culturii și Educației Socialiste. Lucrările Consiliului au fost conduse de tovarășul George Macovescu, președinte al Uniunii Scriitorilor.

Romanul psihologic românesc

Studiul lui Al. Protopopescu, Romanul psihologic românesc (Editura Cartea Românească, 1978) nu se ocupă de romanul ce s-ar putea numi roman psihologic românesc de la începuturi și pînă azi, ci numai de această specie în perioada dintre cele două războaie din 1922, cînd apare **Pădurea spînzuraților** de Liviu Rebreanu și pînă în 1935, cînd romanului **Pînea** de Ion Biberi. Aceasta este limitele romanului psihologic românesc clasat și pentru care s-ar putea folosi și categoria roman de analiză psihologică ale cărui modele sînt Benjamin Constantin, Dostoievski, Proust, Dide Joyce și Kafka, scriitori din secolul al XIX-lea și scriitori de la începutul secolului XX înrîuriți de filosofia intuiționistă a lui Bergson și Husserl, de filosofia trăirii a lui Diethey, de psihologia lui William James și de psihanaliza lui Proust.

Cartea lui Al. Protopopescu e interesantă, nu mai puțin excesivă în demonstrații, cu multe alunecări paradoxale, chiar sofistoșită pe alocuri și apelpisită. Autorul a citit cele mai noi lucrări de estetică a romanului pe Leon Edel, citat de două ori Endel, (**The Psychological Novel 1900—1950**, London, 1955) pe Michel Raimond (**La Crise du roman. Des lendemains du Naturalisme aux années vingt**, Paris, 1966) pe Michel Zeraffa (**Personne et personnage. L'Evolution esthetique du realisme romanesque en Occident de 1920 a 1950**, Paris 1969) pe R. Humphrey (**Stream of Consciousness in The modern novel**, Los Angeles, 1955) și pe Van Meter Amer (**Aesthetics of the Novel**, New-York, 1966), fără un prea mare profit sub raport teoretic, însă cu tentația de a aplica unele concepte noi la lucruri știute.

După două capitole introductive, unul intitulat **În căutarea genezei** și altul cu titlul **Viziuni asupra metodei** Al. Protopopescu își începe studiul asupra romancierilor analiști cu Liviu Rebreanu creator în **Pădurea spînzuraților** al unui cetățean al eului determinat de factori exteriori, Apostol Bologa, ceea ce este exact. Sînt unele observații fine și în subcapitolul **Despre lumina reflectorului : Simbolism psihologic** și în **Internaționala tipologică sau subconștientul din afară**, dar peste tot ne izbim de subtilități forțate sub care nu se ascunde o profunzime reală, impresie sporită de faptul că autorul nu cunoaște bine numele altor personaje ale lui Rebreanu precum Mahavira (scris de patru ori Mahariva) sau Hamma (scris Hanema). Hortensia Papadat-Bengescu e pusă sub semnul „injosirii romanului" adică al obiectivării prin trecerea de la observarea subțire a lumii distinse la sesizarea că „adevărul și omenescul trec prin obor și periferie". „De la vestala Porporata, la plebeiana Aneta, analiza urmărește degradarea și alterarea umanului". Putem fi de acord cu această frază, nu și cu cea care urmează : „Neexemplaritatea personajului e o consecință a socialului infest". Pe latinește „infestus" înseamnă gata de atac sau hărțuit și pe deasupra exemplaritatea unui erou nu e condiționată exclusiv de mediu. În plus, Balzac nu a scris **Psychologie**, ci **Physiologie du mariage**, iar Eliade Rădulescu nu a publicat în **Albina românească** a lui Asachi. Nu merge cuvîntul „marțafoism". Ce va să zică afirmația : „Romanul Hortensiei Papadat-Bengescu este, desigur, altceva decît vitrină și trial" ? Nu se înțeleg prea bine nici „anti-tezele eului" la Camil Petrescu. Faptul că romanul limitează psihologia la conștiință în sens husserlian (Wesenschau — intuiție a esenței — autenticitate) nu elimină creația sa din sfera romanului psihologic. **Patul lui Proust** nu devine o „mimare" a condiției romanului psihologic ci o mai solidă legitimare a lui. La Anton Holban se văd mai cu îndreptățire „preludii ale procesului absurd" și „dogmatismul" lui Don Juan, Gib Mihăescu mai puțin prezentat „în Căutarea timpului pierdut" ca autor al unui Don Juan oltean. („Don Quijote de pe Cerna" nu-i același lucru), dar Al. Protopopescu numește de două ori pe Zina Cornoiu din **Brațul Andromedei**. Coroiu. La Mircea Eliade se pune problema dacă există o psihologie a fantasticului sau un fantastic al psihologicului, ceea ce este superfluu, din moment ce principalele sale romane nu intră în categoria romanului psihologic. S-ar fi putut vorbi doar de **Șantier**. Este reală ruptura pe care Al. Protopopescu o remarcă la Blecher între persoana reală și personajul abstract din roman, autorul fiind un povestitor al celei dintîi, dublat de un analist al celui din urmă. La Ibrăileanu se descoperă, în **Adela**, un mit al unicității, de fapt al femeii unice, de care doctorul Codrescu nu se poate atinge pentru că femeia se identifică naturii, iar amorul este invazia naturii în mijlocul civilizației. Rămîne însă iubirea (disociată de Ibrăileanu de amor), **Adela** fiind romanul unui **amour manqué**, scris de un moralist din spița lui Benjamin Constant, aproape în aforisme, cu o concesie romantică pentru natură, văzută ca o stare de suflet în felul lui Amiel.

Stilul critic este cam neglijent, romanul **Soarele negru** de Ticu Archip este întrerupt de „racursiuni analitice". Lili „versează sentimental cu forța și cu viitoarea rivală". Coana Profira „emite din prispa conacului galicisme accesibile slugilor, pînă cînd, de după cortină, iese la iveală o ceată de hedoniști ai mahalalei..." Deși cu multe deficiențe sub acest aspect, cartea lui Al. Protopopescu, laborioasă, este un preambul de oarecare interes al problemei romanului românesc, psihologic sau de analiză. Lipsesc din sinteza prezentată autori și opere importante, poate că se putea aminti **Simfonia fantastică** de Cezar Petrescu, 1929, se cădea, în orice caz, luate în considerație romane psihologice ca **Bizu și Firul în patru** (1932) de E. Lovinescu **Lutul, În preajma revoluției**, (III, 1932) de C. Stere, ș.a.

Al Piru

REVISTĂ STRĂINĂ

● **POEZIA POLONEZĂ ÎN SECOLUL XVIII** de Wacław Borowy, lucrare bazată pe un real simț artistic și o temeinică erudiție, lipsită din păcate de o postfață care să sintetizeze viața și opera autorului, a apărut în editura varșoviană PIW, deodată cu eseurile semnate de Jan Zigmunt Jakubowski. Unde ne ducem, dar și de unde venim, la Mon. Edițiile respective au tipărit aceste cărți ca un omagiu adus autorilor, foști profesori ai Universității din Varșovia.

● **PRIMA CARTE** de călătorie a lui Michel Butor, „Génie du Lieu", își plasează acțiunea în jurul Mediteranei — lumea veche : Spania, Italia, Grecia, Turcia, Egipt. A doua scăpa din această orbită, pentru a parcurge emisfera de Nord, abordînd Lumea Nouă, antichitățile occidentale și orientale. A treia, apărută de curînd în col. **Blanche** a edit. Gallimard, sub titlul BOOMERANG trece în emisfera de Sud, se desfășoară spre lumea a treia, în jurul planetei peste oceane și continente, urmînd mari curente ale migrației revelată de arheologi. Se trece de la un secol la altul, de la țară la țară, prin jrizări și transparențe. Australia cu **„Courrier des Antipodes"**, Columbia Britanică cu **„La Fete en mon absence"**, S.U.A. cu **„Bicentenaire Kit"**, Singapore și aritea alte insule cu **„Archipel Shopping"**, [illegible] Nisa cu **„Carnaval transatlantique"**, prin deșerturi, hoteluri, păduri, strîmtori, zgîrie-nori și aeroporturi, tîrguri și maghernițe, cheiuri și răspîntii, grădini și temple, stepe și savane...

● **LA ÎNCEPUTUL LUNII NOIEMBRIE** la Salzburg a avut loc un Festival al Copiilor, pentru a inaugura anul 1979, pe care U.N.E.S.C.O. l-a declarat An Internațional al Copilului. Festivalul a prilejuit proiectarea a 18 filme și 38 scurtmetraje din 15 țări, în cadrul a 27 de reprezentații.

● **LEONARD BERNSTEIN**, neobosit compozitor, dirijor și profesor a primit la 16 noiembrie inelul de onoare al Orchestrei Filarmonice din Viena, iar cu această ocazie el a anunțat o operă dedicată acestei orchestre.

● **POȘTA AUSTRIACĂ** a emis un timbru special cu ocazia comemorării a 150 de ani de la moartea lui Franz Schubert. Efigia timbrului reprezintă un portret al prințului vienez al lîedului, după lucrarea pictorului și heliografului Josef Kriehuber. Executat în heliogravură, timbrul are un tiraj de aproape 4 milioane de exemplare.

● **LA TEATRUL DE OPERĂ ȘI BALET „KIROV"** din Leningrad a avut loc premiera baletului „Notre-Dame de Paris" (după romanul cu același titlu al lui Victor Hugo), pe muzică de compozitorul francez Maurice Jarre. Spectacolul a fost realizat de coregraful francez Roland Petit, iar decorurile și costumele sînt semnate de Rene Alliot și Yves Saint-Lorant. Rolul Esmeraldei îl interpretează tînăra balerină Galina Mezențeva iar cel al lui Quasimodo a fost încredințat balerinului Nikolai Kovmir.

● **ÎN EDITURA GALLIMARD** a fost tipărit primul număr din seria CAIETELOR marelui poet Saint-John Perse (1887—1975). Reținem din sumar : „Saint-John Perse, poete de la merveille" de Kathleen Raine ; „Le monde et le verbe dans l'oeuvre de Saint-John Perse" de Roger Little și „Le Souffle du monde dans l'oeuvre de Saint-John Perse" de Friedhelm Kemp.

● **ÎN VOLUMUL CHARLIE CHAPLIN** — apărut de curînd în Editura „Nuova Italia", criticul Giorgio Cremonini încearcă să cuprindă glorioasa carieră de actor, regizor și scenarist a marelui Charlot. Volumul este completat cu o filmografie și o bibliografie.

● **MUZEUL DE STAT DIN MOSCOVA** a expus între 12 sept. și 20 octombrie aproape 200 de obiecte care vorbesc despre viața și opera poetului german Heinrich Heine (născut la Düsseldorf în 1797 și mort la Paris în 1856) foarte cunoscut și apreciat în Rusia. Materialul documentar al acestei expoziții provine de la **Heinrich-Heine Institut** din Düsseldorf. Critic social și prieten al lui Karl Marx și al lui Fr. Engels, Heine se bucura de renume în zona de expresie rusească din secolul XIX și există nenumărate traduceri ale operei sale cît și o întreagă serie de lucrări științifice despre autorul Cărții Cîntărilor. În replică Heine-Institut își va deschide porțile în martie 1979 pentru o expoziție Cehov, venită de la Moscova, care va fi completată de un program special de la Schauspielhaus.

● **L'ESPACE D'UNE FENÊTRE** se intitulează ultima culegere de poezii apărută sub semnătura cunoscutului poet francez Robert Mallet. Tipărit sub auspiciile editurii **Gallimard**, volumul este oglinda locului, lecturii, circumstanței, momentului care au suscitat autorului romanța sau poemul, epigrama sau eptiaful, cîntecul său dezinvolt sau grav. Muzica acestui limbaj are o tentă de melancolie care duce cu ea o discretă bucurie de viață, care poate nu este decît surîsul curajului. Cele mai recente culegeri de poezii ale lui Robert Mallet sînt : „Quand le miroir s'étonne", (1974) și „Plus leger d'être un autre" (1976).

SPORT

Prudență și victorie

● Un meci frumos de rugby e o sărbătoare. Bucureștenii au prilejul să vadă mîine pe Giulești, stadion de tradiție în sportul românesc, două din cele mai bune formații de rugby din lume : XV-le francez și XV-le românesc. Deși meciul de mîine poate dezminți aceste rînduri facem afirmația de consecvență, prezentă și altădată în acest colț de pagină pe care unii l-au descoperit, din păcate, doar cînd au fost criticați, că valoarea jucătorilor noștri nu e inferioară valorii jucătorilor francezi și că națională a căpătat o maturitate tactică verificată și de ultimele întîlniri internaționale.

Indiferent de crizele declarate în presă, echipa cocoșului galic a fost întotdeauna puternică și cea care vine la București fără a mai impresiona ca altădată prin nume este capabilă neîndoielnic de victorie, dacă meciul e tratat de români cu suficiență.

Întîlnirea de pe Giulești se anunță foarte grea. A repeta victoria de acum doi ani înseamnă a solicita la maximum o echipă care știe să fie extrem de eficientă. Valeriu Irimescu care-și cunoaște bine adversarii are la dispoziție o înaintare cu calități deosebite. Dărăban, Enciu Stoica, Murariu, Marin Ionescu, Dumitru sînt nume care pot decide victoria. Dacă amintim că această înaintare are în spate atacanți ca Motrescu, Bucoș, Constantin, Tudose enumerăm alte argumente ale victoriei. Unul din capitolele vechii rivalități rugbystice dintre România și Franța se va scrie mîine pe Giulești. Conjugînd angajamentul total cu prudența, rugbiștii români pot avea cîștig de cauză.

Discobol

P.S. : Reproducem din rubrica Time-out **a revistei „Flacăra" nr. 48 un ecou la articolul nostru recent despre rugby : „Dacă nu știați pînă acum, aflați astăzi că inginerul Viorel Moraru, fosta glorie a rugbyului românesc de acum un deceniu, este, în același timp, vicepreședinte al federației și antrenor de club !! Toată stima pentru Viorel Moraru, dar parcă e prea mult pentru o singură persoană ! Și pentru că tot veni vorba, să amintim că grivițeanul Scarlat, tratat cu o nemărginită indulgență de Comisia de disciplină a F.R.R., indulgență față de care ne-am manifestat nedumerirea în urmă cu o săptămînă, și-a dat în petic în cursul recentei deplasări în Polonia, comițînd un nou act huliganic".**

ecouri ale actului unirii în lume

„Simpatie profundă față de aspirațiile juste și legitime ale poporului român"

Sfîrșitul anului 1918 a constituit pentru harta politică și militară a Europei un moment cu implicații foarte importante. Marea conflagrație mondială, care a atras în vîrtejul ei atîtea popoare, se apropia de final. După succesul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, în condițiile intensificării luptei revoluționare și de eliberare socială, dar mai ales datorită victoriilor militare obținute de puterile Antantei, Puterile Centrale și aliații lor din Balcani au fost obligate să părăsească teritoriile ocupate și să accepte dreptul popoarelor la autodeterminare.

Simultan cu prăbușirea unor puternice dinastii, a Hohenzollernilor și Habsburgilor, iar acestea precedate numai cu un an de Romanovi, popoarele Europei cer tot mai puternic dreptul la unitate și independență.

La 1 decembrie 1918, pe Cîmpul lui Horia, au sosit 1 228 de delegați cu drept de vot deliberativ și o masă de peste 100 000 de oameni. În cadrul Marii Adunări Constituante s-a adoptat istorica „Declarație de la Alba Iulia", document ce a consfințit unirea Transilvaniei cu țara. Evocînd acest moment istoric, Alexandru Vlahuță a scris următoarele cuvinte : „Mari au fost suferințele pe care le-am îndurat, dar mare este și răsplata jertfelor noastre. Poate că niciodată n-a încăput atîta fericire între hotarele țării ce s-a chemat cîndva **Dacia felix**".

Este firesc, deci, ca presa și documentele din străinătate să se fi referit la importantele prefaceri care aveau loc în Europa, mai ales că locul războiului a fost luat de o intensă activitate diplomatică, prolog al Conferinței de Pace de la Paris. O caracterizare destul de exactă asupra celor ce s-au întîmplat în 1918 a făcut-o la vremea respectivă o cunoscută publicație britanică. **The Annual Register**, care, trecînd în revistă evenimentele politice din Marea Britanie și din afară, afirma : „Este probabil că dezmembrarea Imperiului multinational austro-ungar va fi considerată de istorici ca evenimentul cel mai important al anului 1918. Dezvoltarea concepției naționale în cursul anilor recenți a făcut ca mulți supuși ai habsburgilor să privească dubla monarhie ca un organism politic total artificial și nenatural". Nu era aceasta singura consemnare a presei engleze, transformările prin care trecea fostul imperiu austro-ungar fiind urmărite cu multă atenție, înserate și comentate în diferite publicații. La 2 noiembrie 1918 ziarul **Daily Express** îi informa cititorii că : „Evenimentele se precipită cu rapiditate în Austro-Ungaria. La Viena a fost format un Comitet Național și a fost adoptată o constituție exclusivă pe Habsburgi. La Budapesta a fost proclamată republica..." Și fiindcă congresul păcii se apropia, presa britanică atrăgea atenția oamenilor politici că este timp să se țină cont de dreptul națiunilor, de libertatea și independența pe care o cer, iar pacea trebuia să fie realizată în așa fel încît viitorul popoarelor să fie asigurat. „Dacă Congresul de la Versailles vrea să nu fie o crimă — remarca autorul articolului publicat la 18 noiembrie 1918 în **The Manchester Guardian** — nu mare împotriva umanității decît a fost Congresul de la Berlin (1878) și cel de la Viena (1815), toate tratatele secrete trebuie anulate". Sînt cunoscute sacrificiile pe care le-a făcut România în cei doi ani de război. „Înconjurată din toate părțile de inamici, cu populația „demoralizată de foamete și privațiuni, fără nici o speranță de ajutor din partea aliaților ei", după cum remarca unul din membrii misiunii franceze din România, trupele române au reușit să repurteze la Mărăști, Mărășești și Oituz strălucitoare victorii ce au contribuit la apărarea ființei naționale și statale.

Cunoscînd într-un mod mai intim cele ce se petreceau în Balcani, dar datorită și afinităților existente, presa franceză și italiană, ca și documentele de arhivă, ce provin din aceste țări, oferă informații mult mai bogate asupra evenimentelor din România. La 2 decembrie 1918, **Le Temps** a făcut ample referiri la manifestul Consiliului Național Român din Transilvania, adresat popoarelor lumii în ultima decadă a lunii noiembrie. Același cotidian atribuia manifestului, într-un număr ulterior al său, semnificația unei proclamații de independență a Transilvaniei. Dorințele justificate ale românilor din Transilvania sînt susținute și documentar de către datele provenite din arhivele franceze. Conform acestor date numai în armata americană, care a luptat pe teritoriul francez împotriva Germaniei, s-au aflat 38 000 de soldați români proveniți din Transilvania iar 11 000 dintre ei au căzut pe cîmpul de luptă. Un motiv în plus pentru presa franceză de a fi receptivă la orice manifestare românească. Iată de exemplu, cum descrie **Le Matin** Adunarea de la Alba Iulia din 1 Decembrie 1918 : „Comitetul Național Român din Transilvania, Banat, Crișana și Maramureș a proclamat unirea provinciilor române la Regatul României. Drapelul român flutură pe toate edificiile publice. Entuziasmul este de nedescris. Oamenii plîng și se îmbrățișează pe străzi. Vechile colonii saxone din Transilvania, care au împărtășit de secole suferințele cu românii, participă din toată inima la bucuria lor".

Hotărîrile luate la Alba Iulia, consemnate în **Declarația** de la 1 Decembrie 1918, trebuiau puse în practică, guvernul român acționînd în acest sens pentru recunoașterea pe plan internațional a statului unitar național. Într-o notă a reprezentantului Franței la București, datînd de la începutul lunii ianuarie 1919, se sublinia fermitatea românilor de a impune lumii politice europene măsurile adoptate de națiunea română. „În primul rînd, reunirea tuturor provinciilor românești din Transilvania și Ungaria, adică inclusiv Banatul, se spune în nota menționată înainte — hotărîtă de Adunarea de la Alba Iulia, a fost notificată acolo ca un act inoperant. În consecință, delegații Consiliului Național al românilor din Transilvania și din Ungaria au transmis împuternicirile și instrucțiunile lor domnului V. Antonescu (ministrul român în Franța n.n.) care, remițînd aceste note conforme instrucțiunilor Consiliului Național, a acționat ca reprezentant al Marii României unificate, anticipînd pașii evenimentele.

Așa după cum menționam mai înainte, referiri interesante de cele mai multe ori de adesiune și simpatie la acțiunile întreprinse de români, se găsesc și în coloanele presei italiene. În paginile ziarului a fost reprodusă, la 4 decembrie 1918, scrisoarea pe care ministrul de externe italian, Sonino, a adresat-o Comitetului național al românilor și în care printre altele, se spunea : „Scrisoarea pe care domnitile voastre au adresat-o la 19 noiembrie (1918) mi-a oferit ocazia să vă exprim simpatia profundă și constantă a guvernului italian față de aspirațiile juste și legitime ale poporului român". Aprecieri asemănătoare adresate cauzei românilor se găsesc în ziarul milanez **Il Corriere della Sera** cu privire la vizita pe care o delegație a comitetului amintit, din care făceau parte Vasile Lucaciu, N. Titulescu, senatorul Catargiu, Angelescu, C. Mille ș.a., făcuse-o la Roma. Delegația, scrie același ziar italian, a fost primită de președintele Consiliului de Miniștri, iar „domnul Orlando a rostit un discurs de caldă simpatie pentru cauza și națiunea română".

Presa europeană a comentat în paginile sale, mai ales după începerea lucrărilor Conferinței de pace de la Paris, actul împlinit de românii la 1 Decembrie 1918 și consecințele lui pentru dezvoltarea viitoare a României. Referindu-se la lupta poporului român pentru eliberare națională și înfăptuirea unității statale, tovarășul Nicolae Ceaușescu afirma că „Unirea într-un singur stat — aspirație seculară a românilor, cauza înălțătoare pentru care au luptat nenumărate generații de înaintași — devenise un obiectiv imediat, o necesitate stringentă impusă de însuși mersul istoric al societății românești".

D. Ivănescu

60 de ani

Noul anului 1918
sunt ocean brăzdat
și zăpezi de aur
în Apuseni
Trei sute de oameni
s-au dus
pe gura curcubeului
astfel că seara cînd e senin
se poate vedea pe cer
un popor alb înaintînd.
Dar noi — fii celor
care au fost asupriți —
n-am vrut, nu vrem, nu dorim
să mai sufere nimeni niciodată
în țara noastră.

Gheorghe Pituț

Marele act al istoriei

Urmare din pag. 1

1918, act istoric care ne apare ca avînd adînci rădăcini, ca rezultînd dintr-o succesiune logică. Înfăptuire a poporului român, unirea de la 1 decembrie a fost sancționată în mod necesar de marile puteri ca un fapt implinit, recunoscîndu-se caracterul ei ireversibil. Un act de dreptate se implinise.

Dar încununînd un proces istoric, actul de la 1 decembrie 1918 a fost totodată punctul de plecare al unei noi etape în istoria poporului român. Un sfert de veac mai tîrziu, insurecția națională din august 1944 avea să creeze cadrul de realizare a deplinei uniri a națiunii, deschizînd drum desăvîrșirii revoluției burghezo-democratice și revoluției socialiste. Ceea ce nu putuse fi înfăptuit după 1 decembrie 1918, ceea ce clasele dominante ale statului unitar de la sfîrșitul anului 1918 **nu putuseră** realiza, întrucît ele fuseseră preocupate înainte de toate de propriile interese și nu de cele ale națiunii în ansamblul lor, a fost realizat în cadrul noii orînduiri socialiste. Barierele **interne** ale societății românești au fost înlăturate, clasele exploatatoare înlăturate, antagonismul dintre clase a trebuit să cedeze locul unor clase și categorii prietene, străine de exploatare, care acționează unitar, în aceeași direcție. **socialistă** și unirea națiunii a căpătat o nouă înfățișare, plenară. Barierele pe care clasele dominante le așezaseră de-a lungul veacurilor între români și naționalitățile conlocuitoare au căzut și ele. În România socialistă, drepturile depline fiindu-le asigurate, aceste naționalități conlucrează cu elan, împreună cu națiunea română, la construcția statului **celui nou.**

Cu o economie în plin avînt — producția industrială întrecînd de 38 de ori pe cea a anului 1938 —, cu o cultură înfloritoare, beneficiind de un cadru de necontenită propășire, poporul român se afirmă în lume ca o entitate respectată. Prețuirea acordată României socialiste reprezintă și aprecierea unei politici externe demne și înaintate. Apărînd cu fermitate — pentru sine și pentru toate popoarele și națiunile — cauza independenței și a suveranității naționale, militînd pentru bună înțelegere, destindere și pace, căutînd stăruitor să frîneze nebunească cursă a înarmărilor, România și președintele ei, purtătorul de cuvînt cel mai autorizat al năzuințelor ardente ale națiunii, se afirmă prestigios în fața umanității, impun respect și unanimă prețuire.

Întreaga istorie a poporului român reflectă o succesiune logică și legică. În cadrul acestei evoluții marile momente ale constituirii și desăvîrșirii României moderne și contemporane se leagă organic, se completează și se justifică. **24 ianuarie, 9 mai, 1 decembrie** și **23 august** ne apar astfel într-o corelare firească, ca punînd temei etapelor dominante ale procesului făuririi și desăvîrșirii statului unitar român. Aceste zile istorice afirmă națiunea și ilustrează cu pagini de glorie și prestigiu cartea de aur a istoriei omenirii.

Mesaj de demnitate și pace

Ecoul marei Uniri de la Alba Iulia, din 1 Decembrie 1918, a răsunat prelung și deosebit de puternic în întreaga lume. Aceasta pentru că Unirea n-a fost rodul unui concurs de împrejurări favorabile, n-a fost darul unor cancelarii diplomatice, „nu a răsărit din dărnicia vreunei puteri lumești, — cum scria Ion Lupaș în **Istoria unirii românilor**, — ci dintr-o tainică și îndelungată pregătire istorică. Temeiurile ei sînt adînci și nesguduite". Unirea de la Alba Iulia, rod al unei istorii zbuciumate de lupte și suferințe, pentru un ideal care a luminat necontenit de-a lungul veacurilor, ca o nestinsă stea polară, cărările drepte dar anevoioase ale poporului român, s-a impus în fața lumii, ca un strălucitor exemplu de ceea ce înseamnă voința unui popor, încrederea sa neabătută în destinul său istoric. Ea a demonstrat convingător că nici o putere, nici un imperiu nu pot înfrînge voința de granit a poporului, nu-i pot înăbuși în sînge și cenușă, în acte administrative samavolnice, idealul său de viață. Idealul românilor de a se vedea uniți într-o singură țară izvora dintr-un dat obiectiv al existenței lor, deoarece **în cuget și-n simțiri**, în felul de a fi, de a vorbi și gîndi, de a munci, ei s-au simțit din adîncul istoriei lor **unii și aceiași**. Am fost prin vremuri mașterе și grele, sîntem și rămînem o familie unită, cu o conștiință de sine lucidă, monolită și generoasă, cu un ideal politic și etic luminos care a înflorit necontenit pe apele fără întoarcere ale timpului, la căldura Omeniei noastre proverbiale. Chiar atunci cînd împrejurări istorice vrăjmașe au dezmembrat administrativ și samavolnic trupul patriei, poporul român a rămas **tot una**, întrajutorîndu-se frățește peste granițele impuse arbitrar. În această străveche și statornică atmosferă de unitate spirituală, cei din Muntenia au ridicat sălașuri și lăcașuri în Transilvania ; dascăli învățați din țara de dincolo de munți au trecut în Moldova și Muntenia, întemeind trainice instituții de învățămînt și cultură în limba română ; un călugăr luminat s-a ridicat, pe la 1559, de la Tîrgoviște la Brașov, durînd acolo primele monumente tipărite de limbă română literară ; meșteri zugravi din Nordul Țării Românești s-au dus ca la ei acasă și-au pictat renumita biserică în stil roman de la Densuș ; figurile din icoane sînt ale oamenilor de la noi, îmbrăcați în renumitele lor straie naționale care, în esență, sînt pretutindeni, la toți românii, aceleași ; secole de-a rîndul românii treceau „Vama Cucului" și făceau comerț, întreținînd între cele trei provincii românești strînse legături economice, precum și culturale și politice. Numeroși voluntari din Transilvania au luptat eroic alături de frații lor munteni și moldoveni, în războiul de Independență. Ani în șir, celebrul țăran badea Cârțan, din părțile Făgărașului, cel ce zicea ati: de sugestiv că „dracu a mai văzut graniță prin mijlocul țării" ducea ani în șir, **cu desaga**, broșuri, reviste și cărți de la București și le dăruia țăranilor români subjugați imperiului austro-ungar. Scriitorii din toate provinciile românești colaborau la ziarele și revistele românești care nu apăreau în regiunea lor de baștină. Așa îi găsim în paginile **Curierului românesc** al lui Ion Heliade Rădulescu la București, în **Gazeta de Transilvania** și **Foaie pentru minte, inimă și literatură** ale lui Gh. Bariț, la Brașov, în **Dacia literară** a lui Mihail Kogălniceanu, la Iași. Așa îi găsim la 1917, în paginile ziarului **România** de la Iași apărînd aceleași idealuri patriotice, pe scriitorii din toate provinciile românești, din toate generațiile și de toate orientările estetice. Am fost toată vremea uniți în cuget și simțiri, peste granițele administrative, și sîntem acum mai uniți ca oricînd sub steagul Partidului Comunist Român într-o mare și puternică familie socialistă. Unirea de la Alba Iulia a fost o treaptă înaltă pe drumul istoriei românești, a fost un final de tragedie eroică și un început măreț de epopee, ale cărei capitole le scrie acum cu litere de aur și sudoare, poporul român, făuritorul noii sale istorii.

Poporul a fost autorul și eroul marii Uniri de la Alba Iulia. Omenia lui funciară s-a reflectat nemijlocit în toate documentele acestui act istoric. De aceea ecourile ei atît de umaniste au răsunat în conștiința popoarelor lumii. Să ne amintim de un fragment din Manifestul către popoarele lumii : „Națiunea română din Ungaria și Transilvania nu dorește să stăpînească asupra altor neamuri. Lipsită cu desăvîrșire de orice clasă istorică stăpînitoare, națiunea română prin ființa sa însăși este întruparea democrației celei mai desăvîrșite. Pe teritoriul ei strămoșesc națiunea română este gata a asigura fiecărui popor deplina libertate națională și organizarea sa în stat liber și independent o va întocmi pe temeiurile democrației care va asigura tuturor indivizilor aflători pe teritoriul său egalitatea condițiunilor de viață, unicul mijloc al desăvîrșirii omenești". Idei generoase, idei umanitare și democratice care încălzeau, fără îndoială, inimile a milioane de oameni, le vorbeau despre frumusețea morală a poporului român, despre înțelepciunea sa politică.

De altfel, în Manifestul către națiunea română se mărturisea răspicat preocuparea de a „prezenta înaintea lumii tinere și frumoase, națiunea română în deplina ei curățenie, nepătată, în întreaga ei splendoare". Așa au prezentat-o lumii întregi membrii Consiliului Național Român, înființat la Paris, în 6 septembrie 1918, din care făceau parte personalități politice, literare și științifice ca Take Ionescu (președinte), Octavian Goga, Nicolae Titulescu, Constantin Mille, Traian Vuia. Numai la cîteva săptămîni de la înființarea sa, Consiliul a fost recunoscut de guvernele Franței, Angliei, Italiei și Statelor Unite ale Americii. Așa au prezentat națiunea română marii ei oameni de știință, scriitori și artiști care, prin specificul național al operei lor, prin înalta ei valoare estetică sau științifică au intrat în universalitate. Un Racoviță se impune ca întemeietorul speologiei, C. I. Parhon al endocrinologiei, Coandă ca ctitor al mecanicii cuantice, Brâncuși ca un demiurg care smulge lemnului și pietrei amorfe semnificații și frumuseți nebănuite, deschizînd o școală nouă în sculptură, Enescu — un Orfeu român care modelează sufletul omenesc de pretutindeni și-l innobilează cu sunetele și ritmurile din afunduri de vremi ale tulburătoarei doine românești. Vocea lui Nicolae Iorga, acest Cantemir modern, acest Voltaire al românilor, se aude în amfiteatrele tuturor marilor universități din lume. Savantul de renume mondial vorbea la Sorbona sau Oxford și Cambridge despre cine am fost, cine sîntem și ce vrem să fim, așezîndu-ne în conexiunea istorică firească cu istoria universală. Au venit apoi vocile marilor poeți Bacovia, Arghezi, Blaga, Cotruș, Ion Barbu, ale poeților moderniști care începînd să scrie în limba română vor întemeia curente cu răsunet european, neuitînd niciodată de țara lor de obîrșie, de unitatea morală a acestui minunat popor despre care învățatul german Albrecht Wirth scria, la 1916, că este „cel mai trainic neam de oameni de pe suprafața pămîntului", în sensul că a avut știința de a găsi formele și instinctul de a supraviețui în cele mai grele momente ale istoriei. Consecvența unor idealuri pentru care a trăit și s-a jertfit nu l-a părăsit niciodată. Din această perspectivă, Unirea de la Alba Iulia e doar o verigă de aur într-un lanț al istoriei naționale. Odată înfăptuită, Unirea de la Alba Iulia a sporit înzecit prestigiul internațional al României care va da pe cel mai strălucit președinte al Ligii Națiunilor Unite, în persoana lui Nicolae Titulescu. Va duce la intensificarea relațiilor ei economice, politice și culturale cu alte țări, de pe poziții mult mai avantajoase, va asigura dezvoltarea mai rapidă a mijloacelor de producție capitalistă, va asigura condiții mai bune pentru instituțiile de cultură și învățămînt etc., etc., dar multe din idealurile multiseculare ale românilor și ale naționalităților conlocuitoare rămăseseră încă neîmplinite în perioada interbelică. Neîmplinirea lor nu putea asigura deplina unire umană ; era și greu să se unească proletarul cu patronul, boierul, groful sau baronul cu robul pămîntului ș.a.m.d. Lumea înaintată și democratică se uită încă, în perioada interbelică, cu durere la unele situații de la noi. Națiunea română, despre care profesorul sas Andreas Wellmann scria încă la 1843 că „zace sămînța bogată a unui popor, pe care îl așteaptă un viitor frumos și mare dacă însușirile de căpetenie se vor dezvolta cum se cuvine", nu-și putea pune în valoare toate resursele ei de omenie, întregul ei geniu creator.

A fost nevoie de revoluția socialistă, de noua orînduire socială pentru ca acest lucru să se întîmple. Acum unirea începe a fi cu desăvîrșire reală. Se înlătură exploatarea omului de către om și se asigură baza obiectivă a Unirii de care vorbea și Vasile Goldiș la 1 Decembrie 1918. Aceleași drepturi și aceleași îndatoriri unesc azi marea noastră familie socialistă în jurul Partidului Comunist Român, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, eminentul om de stat și conducătorul iubit al poporului român, care a dus în lume mai mult decît oricine altul imaginea reală a unei Românii unite și prospere, dorința ei de pace și colaborare cu toate popoarele lumii, omenia românească și spiritul internaționalist, voința ei de a fi și a rămîne pe veci unită, ca țară liberă, independentă și suverană. Pe drumurile larg deschise pe toate meridianele lumii de Președintele României se deschid căi noi de cooperare și colaborare economică, politică și culturală cu toate popoarele bătrînei noastre planete, pe principii noi, echitabile, umaniste. Niciodată știința, cultura, învățămîntul și artele din România n-au fost atît de cunoscute în lumea largă ca în anii socialismului, ceea ce nu înseamnă că nu e încă nevoie de mai mult și de mai bine, pentru ca, cunoscîndu-se prin creație, popoarele între ele să fie tot mai strîns unite în jurul marilor idealuri ale umanității : pacea, fericirea și progresul. Uniți, sîntem puternici și vom fi, nu pentru a amenința pe cineva, ci pentru a ne aduce contribuția specifică la pacea, fericirea și progresul întregii omeniri.

Ion Dodu Bălan

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dragoș, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. I, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"